

ტექნიკური რეგლამენტი – მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა

თავი I. შესავალი

მუხლი 1. მენეჯმენტის გეგმის მიზანი

1. მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა შემუშავებულია „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად, რომლის თანახმადაც მენეჯმენტის გეგმის არსებობა სავალდებულოა ყველა დაცული ტერიტორიისათვის.
2. მენეჯმენტის გეგმის მთავარ მიზანს წარმოადგენს დაცული ტერიტორიებისათვის გრძელვადიანი მიზნების განსაზღვრა, რომლის შედეგების მიღწევაც უნდა დაისახოს შესაბამისმა პასუხისმგებელმა უწყებამ, მენეჯმენტის გეგმის ძალაში ყოფნის პერიოდში. ამ შედეგების მისაღწევად მან უნდა განახორციელოს კონკრეტული ქმედებები და განსაზღვროს ინდიკატორები მონიტორინგის განსახორციელებლად.

მუხლი 2. მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების არეალი

წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმა შემუშავებულია მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის (შემდგომში – ადმინისტრაცია) მართვას დაქვემდებარებული მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიისთვის, რომლის საერთო ფართობი და საზღვრები განსაზღვრულია „მაჭახელას ეროვნული პარკის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლით და მდებარეობს აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკის ტერიტორიაზე, ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში.

მუხლი 3. მაჭახელას ეროვნული პარკის მარეგულირებელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩო

1. მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონი, „მაჭახელას ეროვნული პარკის შესახებ“ საქართველოს კანონი, ასევე სხვა შესაბამისი საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები.
2. მენეჯმენტის გეგმა შემუშავდა „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნებისა და საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის, 2014 წლის 12 მარტის №110 ბრძანებით დამტკიცებული „დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის სტრუქტურის, შინაარსისა და თემატური ნაწილების შემუშავების მეთოდოლოგიის მომზადების ეტაპებისა და პროცედურის შესახებ“ დებულების შესაბამისად.

მუხლი 4. მაჭახელას ეროვნული პარკის შექმნის ძირითადი მიზნები

მაჭახელას ეროვნული პარკის შექმნის ძირითადი მიზნებია:

- ა) აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უნიკალური ბიოლოგიური და ლანდშაფტური მრავალფეროვნების შენარჩუნება;
- ბ) კოლხური ტყეების ეკოსისტემების გრძელვადიანი დაცვა და ეკოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, ბუნებრივ გარემოში ტურისტული და რეკრეაციული საქმიანობის განვითარების უზრუნველყოფა.

მუხლი 5. მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის განახლება-შემუშავების პროცესი

1. მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა შემუშავებულია ქვეყანაში მოქმედი მარეგულირებელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ჩარჩო პროცედურების სრული დაცვით, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა (შემდგომში – სააგენტო) და დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის უშუალო მონაწილეობით, ასევე, ადგილობრივი თვითმმართველობის, არასამთავრობო ორგანიზაციების, ადგილობრივი მოსახლეობის, ტურიზმის, ბიზნესოპერატორებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების აქტიური ჩართულობით.

2. წინამდებარე, მაჭახელას ეროვნული პარკის განახლებული მენეჯმენტის გეგმის პროექტი შემუშავდა საქართველოსა და შვედეთის სამეფოს მთავრობებს შორის, 2021 წლის დეკემბერში გაფორმებული საგრანტო შეთანხმების ფარგლებში, შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (SIDA) მიერ განხორციელებული პროექტის „გადავარჩინოთ ბუნება – საქართველო“ ფინანსური მხარდაჭერით, სსიპ – დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან მჭიდრო თანამშრომლობით, არასამთავრობო ორგანიზაცია „ეკოტონის“ მიერ წარმოდგენილი ეროვნული კონსულტანტების გუნდის მიერ. პროექტის „გადავარჩინოთ ბუნება – საქართველო“ მთავარ მიზანს წარმოადგენს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაძლებლობების გაზრდა ეროვნულ დონეზე მიმდინარე ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობის გაუარესებისა და სახეობების კარგვის შესაჩერებლად, ჰაბიტატების დეგრადაციის და განადგურების, ბუნებრივი რესურსებით არამდგრადი სარგებლობის, კლიმატის ცვლილებისა და გარემოს დაბინძურების წინააღმდეგ პრევენციული ღონისძიებების გატარების საშუალებით.

3. საწყის ეტაპზე მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის აქტიური ჩართულობით მოხდა მაჭახელას ეროვნული პარკის არსებული მენეჯმენტის გეგმის რევიზია, რომელიც შემუშავებული იყო 6 (ექვსი) წლის ვადით და მოიცავდა 2018-2024 წლების მოქმედების პერიოდს. აღნიშნული მენეჯმენტი გეგმის საფუძველზე, 2018 წელს მომზადდა 3 (სამი)-წლიანი საოპერაციო გეგმა, ხოლო ყოველწლიურად მენეჯმენტის გეგმასა და საოპერაციო გეგმაზე დაფუძნებით მზადდებოდა წლიური სამოქმედო გეგმა. მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული აქტივობებიდან 89% შესრულებულია, დანარჩენი 2% – დაუსრულებელია და 9% მიმდინარეობს მუშაობა. წინა მენეჯმენტის გეგმა მოიცავდა 6 პროგრამას: პატრულირება და კანონდარსრულება, ბიომრავალფეროვნების კვლევა-მონიტორინგი, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება, ეკოტურიზმი, ეკოგანათლება და საზოგადოებასთან ურთიერთობა, ადმინისტრაციის გაძლიერების პროგრამა. მათგან, პატრულირების და კანონდარსრულების პროგრამის შესრულების მაჩვენებელი 2024 წლის მდგომარეობით 100% არის შესრულებული, რაც შეეხება ბიომრავალფეროვნების კვლევა მონიტორინგის პროგრამას, აქტივობების ნაწილი 67% შესრულდა, 17% ნაწილობრივ შესრულდა და 16% არ შესრულებულა. ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების პროგრამის აქტივობები 100% შესრულდა, ეკოტურიზმის პროგრამაში 86% არის შესრულების მაჩვენებელი, 14% კი ნაწილობრივ შესრულებულია. ეკოგანათლება და საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამით გათვალისწინებული აქტივობები 100%-ით შესრულდა, ხოლო ადმინისტრაციის გაძლიერების პროგრამით გათვალისწინებული აქტივობების მაჩვენებელი შემდეგია: 75% შესრულდა და 25% ნაწილობრივ შესრულებულია.

N	მენეჯმენტის გეგმის მომზადების ეტაპები	ვადები (რიცხვი, თვე, წელი)
1	მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის განახლების თაობაზე პირველი შეხვედრის ორგანიზება	18.07.2024
2	მაჭახელას ეროვნულ პარკთან დაკავშირებით არსებული მასალების მოძიება და დამუშავება. მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის პროექტისათვის პირველი ნაწილის – სიტუაციური ანალიზის მომზადება და განსახილველად წარდგენა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სააგენტოს, ადმინისტრაციის, მუნიციპალიტეტისა და სხვა დაინტერესებული მხარეებისათვის	23.06.2024– 05.07.2024
3	მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის მეორე ნაწილის – ადმინისტრაციის სამუშაო პროგრამების სამუშაო ვერსიის მომზადება და გარემოს დაცვის და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სააგენტოს, დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის, მუნიციპალიტეტის და სხვა ადგილობრივი წარმომადგენლებისათვის განსახილველად წარდგენა	05.07.2024– 18.07.2024
4	მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის სამუშაო ვერსიასთან დაკავშირებით წარმოდგენილი შენიშვნებისა და რეკომენდაციების განხილვა და განახლებული ვერსიის მომზადება	18.07.2024 31.08.2024
5	მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის პროექტისათვის დანართების მომზადება	25.08.2024 01.09.2024
6	მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის მესამე ნაწილის – სამ-წლიანი საოპერაციო გეგმის სამუშაო ვერსიის მომზადება	20.08.2024 02.09.2024
7	სამ-წლიანი საოპერაციო გეგმის განსახილველად წარდგენა, კომენტარების გათვალისწინება და საბოლოო სამუშაო ვერსიის მომზადება	02.09.2024
8	მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის ბოლო სამუშაო ვერსიის განსახილველად წარდგენა, მიღებული კომენტარების გათვალისწინება და საბოლოო ვერსიის შემუშავება	16.09.2024
9	განახლებული მენეჯმენტის გეგმის პროექტის საჯარო განხილვა	17.01.2025

4. მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების ეტაპები:

მუხლი 6. მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდი
მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა ძალაშია მისი დამტკიცებიდან 9 წლის განმავლობაში, გარდა მენეჯმენტის გეგმის მე-40 და 41-ე მუხლების, №9 და №10 დანართებისა, რომლებიც ძალაშია ახალი მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებამდე.

მუხლი 7. მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა და განახლება

1. მენეჯმენტის გეგმაში ცვლილებების შეტანა ხორციელდება მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.
2. მენეჯმენტის გეგმის ძალაში შესვლიდან არაუგვიანეს მეცხრე წლის პირველი კვარტალისა, მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია დაიწყებს ახალი მენეჯმენტის გეგმის მომზადებას, რომელიც მიღებული უნდა იქნეს მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

თავი II. მაჭახელას ეროვნული პარკის აღწერა

მუხლი 8. მაჭახელას ეროვნული პარკის ადგილმდებარეობა და ფართობი

1. მაჭახელას ეროვნული პარკი მდებარეობს აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში, კერძოდ, ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორია მოიცავს მცირე კავკასიონის შავშეთის ქედსა და შავი ზღვის სიახლოვეს მის განშტოებებს. შავი ზღვიდან მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიის უახლოეს პუნქტამდე მანძილი დაახლოებით 25 კმ-ია.
2. მაჭახელას ეროვნულ პარკს აღმოსავლეთით და სამხრეთით ესაზღვრება თურქეთის რესპუბლიკა (ჯამილის ბიოსფერული რეზერვატი), ასევე ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის სოფლები: ზედა ჩხუტუნეთი, ქვედა ჩხუტუნეთი, ქოქოლეთი/ქვედა ქოქოლეთი, სკურდიდი, ჩიქუნეთი, ქედქედი, სინდიეთი, აჭარისაღმართი, ცხემლარა, კირნათი, კობალეთი, ზედა კირნათი, შუშანეთი და ქედის მუნიციპალიტეტის სოფლები: უჩხითი, მილისი, ნამლისევი, ბზუბზუ, ხოხნა.
3. მაჭახელას ეროვნული პარკის საზღვრები და ფართობი დადგენილია „მაჭახელას ეროვნული პარკის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად და შეადგენს 7333,18 ჰა-ს.
4. მაჭახელას ეროვნულ პარკს ესაზღვრება მაჭახელას დაცული ლანდშაფტი (IUCN-ის V კატეგორია), რომელიც მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს პარკის მიმდებარე ტერიტორიაზე არსებული ეკოსისტემების და მთლიანად მაჭახელას ხეობის ბიომრავალფეროვნების დაცვას, მოვლასა და აღდგენას. მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის საერთო ფართობია 4294 ჰა, რომელშიც ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის შემდეგი სოფლები შედის: ზედა ჩხუტუნეთი, ქვედა ჩხუტუნეთი, ქოქოლეთი, ქვედა ქოქოლეთი, სკურდიდი, ჩიქუნეთი, ქედქედი, სინდიეთი, აჭარისაღმართი, ცხემლარა და გვარა.

მუხლი 9. მაჭახელას ეროვნული პარკის შექმნის მოკლე ისტორია

საქართველოში 1991 წელს მეცნიერებისა და ექსპერტების მიერ მომზადდა სამეცნიერო ნაშრომი, ქვეყანაში შვიდი ეროვნული პარკის შექმნის პოტენციალის შესახებ, სადაც ერთ-ერთ ეროვნულ პარკად წარმოდგენილი იქნა აჭარა-გურია-იმერეთის ეროვნული პარკი. შემდგომ, 1992 წელს მომზადდა და გამოიცა იგივე შინაარსის დადგენილება, კერძოდ, საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭოს 1992 წლის 12 მაისის №11 დადგენილება – „საქართველოს ტერიტორიაზე ეროვნული პარკების შექმნის შესახებ“. მაჭახელას ეროვნული პარკი შეიქმნა 2012 წელს, სსიპ – აჭარის სატყეო სააგენტოს გამგებლობაში არსებული სახელმწიფო ტყის ფონდის მიწაზე, საერთო ფართობით – 8,733 ჰა, ხელვაჩაურის და ქედის მუნიციპალიტეტების ტერიტორიებზე. 2015 წელს განხორციელდა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიების დაზუსტება და დემარკაცია, რომლის ფართობმა შეადგინა 7,333,18 ჰა, რაც აისახა საქართველოს კანონში „მაჭახელას ეროვნული პარკის შესახებ“ (საქართველოს 2017 წლის 4 მაისის კანონი №798).

მუხლი 10. რელიეფი და ნიადაგები

1. მაჭახელას ეროვნულ პარკსა და მის მიმდებარე ზონაში, ისევე როგორც აჭარის ტერიტორიის უმეტეს ნაწილში, ძირითადად გავრცელებულია მესამეული პერიოდის ანდეზიტური შემადგენლობის ტუფოგენური ქანები. რელიეფი ძლიერ დანაწევრებულია. ტერიტორია წარმოდგენილია მთებით, მთისწინეთით და ღრმა ხეობებით. ტერიტორიის უმეტესი ნაწილი უკავია შავშეთის ქედს და მის რამდენიმე განშტოებას. ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი, რომლის ტერიტორიაზეც მდებარეობს მაჭახელას ეროვნული პარკი, საკმაოდ რთული და მრავალფეროვანი რელიეფით ხასიათდება, რომლის ძირითადი ნაწილი მთებით და ღრმა ხეობებითაა წარმოდგენილი. მთების საშუალო სიმაღლე ზღვის დონიდან 760 – 2151 მ-ს შორის მერყეობს. აჭარა-გურიის და შავშეთის ქედებიც ამ ზონის ფარგლებში ძლიერ დანაწევრებულია, რომელიც თავისი ფერდობებით მდ. აჭარისწყლის მდ. ჭოროხის ხეობებისაკენ ეშვებიან. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორია გეომორფოლოგიურად წარმოადგენს ძლიერ დასერილ, მრავალრიცხოვანი მთებისა და უმეტესად ძლიერ დაქანებული ფერდობებიდან ღრმა

ხევეზისაგან შედგენილ მთიან ოლქს, მოიცავს უამრავ ხეობებს, რომლებიც უმეტესად ღრმა კანიონისებრია. რელიეფის დახასიათების დროს აღსანიშნავია მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე და მის მახლობლად არსებული დიდი მთები და სერები. მათ შორის: ხედის მთა ზ.დ-დან 2151 მ, ბაშნიურკის მთა ზ.დ-დან 1712 მ, მურატანა მთა – ზ.დ-დან 1888 მ, ქვაკიბეს მთა – ზ.დ-დან 1937 მ. წყალგამყოფი ქედებისათვის სხვა მორფოლოგიური ნიშნებიდან დამახასიათებელია თხემოვან ნაწილებში, მნიშვნელოვანი სიდიდის საფეხურებად განლაგებული ბრტყელი შეკავებული ადგილები. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ხშირად ვხვდებით მიკრორელიეფის ელემენტებსაც, რომელსაც ქმნიან პატარა მდინარეები, ხევეზი, თხრილები, შიშველი ჩამორეცხილი კლდეები, ნაზვავები, ქვაყრილები, შეკავებული მცირე დაქანების ფერდობები და სხვა.

2. მაჭახელას ეროვნულ პარკსა და მის მიმდებარედ ნიადაგის სხვადასხვა ტიპია წარმოდგენილი. ზ.დ.-დან 600 მ-მდე გავრცელებულია ზომიერი განედებისათვის საკმაოდ იშვიათი წითელმიწა ნიადაგები. ტერიტორიის დასავლეთ საზღვართან ამ ნიადაგების მცირე ფართობებია წარმოდგენილი, რომლებზეც შერეულ ფართოფოთლოვან ტყეებს ვხვდებით. წითელმიწა ნიადაგები აბსოლუტური სიმაღლის მატებასთან ერთად იცვლება ყვითელმიწა ყომრალი და ტყის ყომრალი ნიადაგებით, რომლებზედაც ძირითადად წიფლნარები და წიფლნარ-წაბლნარებია გავრცელებული, ასევე, მცირე ოდენობით ნამკნარი წიფლის შერევით და შერეული ნამკნარ-მუხნარები. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გავრცელებულია შემდეგი ნიადაგის ტიპები: წითელმიწები, წითელმიწა გაეწერებული, ყვითელ-ყომრალი, ყომრალი მჟავე, ყომრალი გაეწერებული და ტყის შავი ყომრალი ნიადაგები. წითელმიწებს უკავია ბორცვიან-გორაკიანი რელიეფი. ნიადაგწარმოქმნელი ქანები წარმოდგენილია ფუძე ამონაღვარი ქანების (ძირითადად ანდეზიტებით) და მათი დერივატების გამოფიტვის წითელი ფერის პროდუქტებით. გრუნტის წყლის დგომის სიღრმე 8-10 მ-ს აღწევს. წითელმიწები იყოფა ორ ქვეტიპად: ტიპური და გაეწერებული. ტიპური წითელმიწები ფართოდაა გავრცელებული წითელმიწების არეალის სამხრეთ ნაწილში და ფორმირდებიან ანდეზიტ-ბაზალტის გამოფიტვის ქერქზე, იშვიათად – ქვამრგვალების და უფრო იშვიათად – ზებრისებრ თიხებზე. გაეწერებული წითელმიწები რელიეფის გავაკებულ ელემენტებზე ფორმირდებიან. ჩვეულებრივ ისინი ზებრისებრ თიხებზე ვითარდებიან. მაჭახელას ეროვნული პარკი ტერიტორიაზე გვხვდება ტიპური წითელმიწები და ძალიან მცირე ფართობებზე გაეწერებული წითელმიწები. ყვითელ-ყომრალი ნიადაგები მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე საკმაოდ გავრცელებულია. ხასითდება მკვდარი საფარის პრაქტიკული უქონლობით, კარგად გამოხატული ჰუმუსოვანი და ალუვიური ჰორიზონტებით, რკინით გამდიდრებით. გავრცელებულია ზღვის დონიდან 400-500 მ-დან 800-1000 მ-მდე. ყვითელ-ყომრალ ნიადაგებს უკავიათ ეროზიულ-დენუდაციური ტიპის რელიეფი. დედაქანები წარმოდგენილია პორფირიტული წყების, ნეოფუზიების (ანდეზიტი, ანდეზიტ-ბაზალტი) ძველი, დენუდაციური ქერქითა და მათი ყომრალი ნიადაგები ვითარდებიან წიფლნარების, მუქწიწვიანების, ფიჭვნარების, მუხნარებისა და სხვა ტყეების ქვეშ. ყომრალი ნიადაგები იყოფა რამდენიმე ქვეტიპად: სუსტად არამადლარი, მჟავე, გაეწერებული (ცრუგაეწერებული), რენდინო-ყომრალი. ყომრალი მჟავე ნიადაგები განსხვავდებიან ყომრალი სუსტად არამადლარი ნიადაგებიდან მთელი პროფილის მჟავე რეაქციით, არამადლობით, შთანთქმის ნაკლები ტევადობით, სიღრმეში ჰუმუსის თანდათანობითი შემცირებით, ჰუმინების ნაკლები შემცველობით. ყომრალი გაეწერებული ნიადაგები ხასიათდებიან პროფილის მკვეთრი დიფერენციაციით მექანიკური შედგენილობის მიხედვით, სიღრმეში მჟავიანობის უმნიშვნელო მომატებით, ლექის ფრაქციაში კაჟმინისა და ერთნახევარი ჟანგეულების თანაბარი განაწილებით. რკინის მოძრავი ფორმების გადაადგილებით და ლესივირებულ

ჰორიზონტში მათი მინიმალური შემცველობით, სადაც პერიოდულად მიმდინარეობს ჟანგვა-აღდგენითი პროცესების შეცვლა, ხდება რკინის ნაწილობრივი გამოყოფა წვრილი კონკრეციების სახით, რაც აპრობებს ამ ჰორიზონტის გარკვეულ გაუფერულებას. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გვხვდება ყომრალი მჟავე და ყომრალი გაეწერებული ნიადაგები. ყომრალი ნიადაგებისთვის დამახასიათებელია პროფილის მეტ-ნაკლებად მონოტონური ყომრალი შეფერილობა და შუა ნაწილში მეტამორფული, გათხეხული ჰორიზონტის არსებობა. ყომრალი ნიადაგები, მექანიკური შედგენილობით, უმეტესად მიეკუთვნებიან საშუალო და მსუბუქ, იშვიათად მძიმე თიხნარებს. ხასიათდებიან სუსტი მჟავე რეაქციით, რკინის მოძრავი ფორმების მაღალი შემცველობით. ნიადაგები ზომიერად ჰუმუსიანი და ღრმად ჰუმუსირებულია, ჰუმუსის ტიპი ფულვატურია. ნიადაგები სუსტად ან საშუალოდ არამძლავრია.

მუხლი 11. კლიმატი

მაჭახელას ეროვნული პარკი ორ კლიმატურ ზონაში ხვდება. მდინარე მაჭახელას ქვემო დინებაში ჩამოყალიბებულია ზღვის ნოტიო კლიმატი რბილი, თბილი ზამთრითა და გრძელი ზაფხულით, მდინარის ზემო აუზი გამოიყოფა ნოტიო კლიმატური, ზომიერად ცივი ზამთრითა და ხანგრძლივად თბილი ზაფხულით. საშუალო წლიური ტემპერატურა 12.8°C -ია. წლის ყველაზე ცივი თვის, იანვრის, საშუალო ტემპერატურაა 3.4°C , ნალექების საშუალო წლიური რაოდენობა 1500 მმ შეადგენს. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ჰავა თავისი ტემპერატურის საშუალო მონაცემებისა და ნალექების რაოდენობის მიხედვით უახლოვდება სუბტროპიკული ქვეყნების ჰავას. ყოველივე ამას ხელს უწყობს მისი გეოგრაფიული ადგილმდებარეობა. მასზე სამხრეთ დასავლეთიდან დადებით გავლენას ახდენს შავი ზღვის ჰავა. კლიმატი ტენიანი სუბტროპიკულია. საშუალო წლიური ტემპერატურა საკმაოდ მაღალია $13.7^{\circ}-15.1^{\circ}\text{C}$. ყველაზე ცივი თვის – იანვრის ტემპერატურა $4.8^{\circ}-6.8^{\circ}\text{C}$, ხოლო ყველაზე თბილი თვის – აგვისტოს $21.9^{\circ}-24.5^{\circ}\text{C}$. სავეგეტაციო პერიოდის ხანგრძლივობა რვა თვეა. ნალექების წლიური რაოდენობა 1200-დან 2500 მმ-მდეა. ნალექების მინიმუმი მოდის გაზაფხულზე. აქტიურ ტემპერატურათა ჯამი $3500^{\circ}-4700^{\circ}\text{C}$. ატმოსფერულ ნალექებს უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს მცენარეთა ნორმალური ვეგეტაციისათვის. ის განსაკუთრებულ გავლენას ახდენს ნიადაგის ტენის დინამიკაზე. ნიადაგში ტენის საკმაოდ მაღალი რაოდენობა კი განსაზღვრავს მცენარეთათვის საკვები ნივთიერებების მიწოდებას და მის ასიმილაციას. ატმოსფერული ნალექების საშუალო წლიური ჯამი 1330 მმ-ია. მერქნიან მცენარეთა სავეგეტაციო პერიოდში ნალექების რაოდენობა 670 მმ-ია, ე.ი. წლიური ნალექების 50% სავეგეტაციო პერიოდზე მოდის. ნალექების სიმცირე შეინიშნება ზაფხულის პერიოდში (აგვისტო -78 მმ). კლიმატის დახასიათებისათვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს ჰაერის ფარდობითი ტენიანობის შესწავლას. იგი წარმოდგენას იძლევა ჰაერის ტენით გაჯერების ხარისხზე. განაპირობებს მცენარეული საფარის გავრცელებასა და არსებობას. აბსოლუტური სინოტივე შუადღის საათებში მცირდება. საშუალო წლიური შეფარდებითი ტენიანობაა 79%. ქარის სიჩქარე ცალკეული თვეების მიხედვით თანაბარია, საშუალო წლიური სიჩქარე 2,8 მ/წმ-ია და ბოფორტის შკალის მიხედვით სუსტი ქარების კატეგორიას მიეკუთვნება. წლის განმავლობაში რამდენადმე ჭარბობს სამხრეთ-აღმოსავლეთის რუმბის ქარები. დანარჩენი მიმართულებების ქარების განმეორადობის პროცენტი ძალზე დაბალია.

მუხლი 12. ჰიდროგრაფია

ეროვნული პარკის მიმდებარე ტერიტორიაზე ჩამოედინება საშუალო სიდიდის მდინარე – მაჭახელა, რომლის წყალშემკრები აუზის ფართობი 368 კმ² შეადგენს, ხოლო საშუალო წლიური ხარჯი 650 მილიონ მ³. მდინარე მაჭახელას დიდი შენაკადებია მდ. ქოქოლეთი და მდ. სკურდიდი. მდინარეები საზრდოობენ წვიმის, მიწისქვეშა და თოვლის წყლებით.

ბევრი მათგანი ჭორომებსა და ჩანჩქერებს ქმნის. ტერიტორიაზე მრავლადაა მინერალური და მტკნარი წყლის წყარო, რომლებიც სამკურნალო თვისებებითაა გამორჩეული. აღნიშნული მდინარეები წარმოადგენენ ტიპიურ მთის მდინარეებს, რომლებიც ხასიათდებიან წყლის ძლიერი ვარდნით, ჩქარი დინებით, ძირითადად ვიწრო ქვიანი კალაპოტით. მათი კვება ხდება წვიმის, თოვლის და გრუნტის წყლების საშუალებით. ისინი სელური და ღვარცოფული ხასიათისანი არიან, რომლებიც თოვლის დნობის და დიდი წვიმების დროს დიდდებიან და დიდ ზიანს აყენებენ ახლო მდებარე სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს, გზებსა და მიმდებარე ტყის უბნებს. წყლის სიმცირისა და ვიწრო კალაპოტის გამო არსებული მდინარეები არ გამოიყენება წყლის ტრანსპორტისათვის. პარკის ტერიტორიაზე ტბები და დაჭაობებული ფართობები არ არის.

მუხლი 13. ლანდშაფტები და ჰაბიტატები

1. მაჭახელას ეროვნულ პარკში გავრცელებულია შემდეგი ლანდშაფტები:

ა) მთის ზომიერად თბილი ჰუმიდური (O):

ა.ა) ქვედა მთის კოლხური (O1);

ა.ბ) ქვედა მთის ეროზიულ-დენუდაციური კოლხური ჰემიჰილეებით;

ა.გ) საშუალო მთის კოლხური (O2);

ა.დ) საშუალო მთის ეროზიულ-დენუდაციური, წიფლნარი და წიფლნარ-წაბლნარი ტყეები მძლავრი მარადმწვანე ქვეტყით, ადგილებში „შქერიანით“;

ა.ე) საშუალო მთის ეროზიულ-დენუდაციური, წიფლნარი ტყეები მარადმწვანე ქვეტყით.

ბ) მთის ზომიერად ცივი (W):

ბ.ა) საშუალო მთის მუქწიწვიანი ტყეები კავკასიური (W1);

ბ.ბ) საშუალო მთის ეროზიულ-დენუდაციური წიფლნარ-მუქწიწვიანი ტყეებით, მარადმწვანე ქვეტყით (დასავლეთი პონტოს მთები);

ბ.გ) მაღალი მთის ფიჭვნარი და არყის ტყეები კავკასიური (W2).

2. მაღალი მთის ეროზიულ-დენუდაციური, იშვიათად პალეოგენური, არყის და ადგილებში ფიჭვის (ფიჭვიდან კავკასიური და კოხის) ტყეები და ადგილებში დაბალი ტყით წარმოდგენილი პონტური მუხით.

3. მაჭახელას ეროვნულ პარკში შემდეგი ჰაბიტატებია წარმოდგენილი:

ა) წიფლნარი ტყეები – უკავია 3899 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 53%). გვხვდება სხვადასხვა ტიპის წიფლნარი ტყეები: მკვდარსაფრიანი, ნაირბალახოვანი, მაყვლიანი, შქერიანი და წყავიანი. ეროვნული პარკის წიფლნარი ტყეების უმეტესი ფართობი უჭირავს წიფლნარ ტყეებს შქერის ქვეტყით და შეადგენს 2727 ჰა-ს, რაც ეროვნული პარკის მთელი წიფლნარი ტყეების 70%-ია. ხოლო წიფლნარ ტყეებს წყავის ქვეტყით უჭირავს 655 ჰა, წიფლნარები მაყვლის ქვეტყით კი 442 ჰა ფართობს იკავებს. არის ასევე წიფლნარები ქვეტყის გარეშე და მათი ფართობი შეადგენს 11 ჰა-ს. წიფლნარი ტყეების 64% მდებარეობს 35° და მეტი დახრილობის ფერდობებზე. ძირითადად განლაგებულნი არიან ჩრდილო-დასავლეთ, ჩრდილო-აღმოსავლეთ, სამხრეთ-დასავლეთ, სამხრეთ-აღმოსავლეთ, ჩრდილოეთ და დასავლეთ ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი ვრცელდებიან 380 მეტრიდან 1970 მეტრამდე. სიხშირის მიხედვით წიფლნარი ტყეების 31% უჭირავს 0.4 სიხშირის კორომებს და 22% – 0.5. საქართველოს ჰაბიტატების მიხედვით შეესაბამება შემდეგ ჰაბიტატებს: წიფლნარი კოლხური ქვეტყით (*Fageta fruticosa colchica*);

ბ) რცხილნარი ტყეები – უკავია 347 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 5%). გვხვდება სხვადასხვა ტიპის რცხილნარი ტყეები: ნაირბალახოვანი, შქერიანი, თხილიანი, იელიანი, მაყვლიანი და წყავიანი. ეროვნული პარკის რცხილნარი ტყეების უმეტესი ფართობი უჭირავს რცხილნარ ტყეებს შქერის ქვეტყით და შეადგენს 137 ჰა-ს, რაც ეროვნული პარკის მთელი რცხილნარი ტყეების 40%-

ია. ხოლო რცხილნარ ტყეებს თხილის ქვეტყით უჭირავს 98 ჰა, რცხილნარი იელის ქვეტყით კი 79 ჰა ფართობს იკავებს. რცხილნარი ტყეების 51% მდებარეობს 35⁰ და მეტი დახრილობის ფერდობებზე. ძირითადად, განლაგებულნი არიან სამხრეთ-აღმოსავლეთ და სამხრეთ-დასავლეთ ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ვრცელდებიან 145 მ-დან 1275 მ-მდე. სიხშირის მიხედვით რცხილნარი ტყეების 84% უჭირავს 0.4 სიხშირის კორომებს და 9% – 0.3. საქართველოს ჰაბიტატების მიხედვით შეესაბამება შემდეგ ჰაბიტატებს: რცხილნარი *C. Betulus*;

გ) წაბლნარი ტყეები – უკავია 880 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 12%). გვხვდება სხვადასხვა ტიპის წაბლნარი ტყეები: ნაირბალახოვანი, მაცვლიანი, შქერიანი და წყავიანი. ეროვნული პარკის წაბლნარი ტყეების უმეტესი ფართობი უჭირავს წაბლნარ ტყეებს შქერის ქვეტყით და შეადგენს 666 ჰა-ს, რაც ეროვნული პარკის მთელი წაბლნარი ტყეების 76%-ია. ხოლო წაბლნარ ტყეებს წყავის ქვეტყით უჭირავს 65 ჰა, წიფლნარები მაცვლის ქვეტყით კი 145 ჰა ფართობს იკავებს. არის ასევე წაბლნარები ქვეტყის გარეშე და მათი ფართობი შეადგენს 4 ჰა-ს. წაბლნარი ტყეების 303 ჰა (35%) მდებარეობს 35⁰ და მეტი დახრილობის ფერდობებზე და 43% – 31-35⁰ დახრილობის ფერდობებზე. ძირითადად განლაგებულნი არიან ჩრდილო-დასავლეთ, სამხრეთ-დასავლეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ და ჩრდილო-აღმოსავლეთ ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი ვრცელდებიან 120 მეტრიდან 1400 მეტრამდე. სიხშირის მიხედვით წაბლნარი ტყეების 84% უჭირავს 0.4 სიხშირის კორომებს და 9% – 0.3. საქართველოს ჰაბიტატების მიხედვით შეესაბამება შემდეგ ჰაბიტატებს: წაბლის ტყე.

4. ასოცირებული ჰაბიტატის ტიპები:

ა) მუხნარი ტყეები – ჭოროხის მუხა – უკავია 44 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 0.6%). კორომთა შემადგენლობაში მუხასთან გვხვდება: ცაცხვი, წიფელი, რცხილა, ნაძვი და თხმელა. გვხვდება სხვადასხვა ტიპის მუხის ტყეები: შქერით და იელით. ეროვნული პარკის მუხის ტყეების უმეტესი ფართობი უჭირავს მუხის ტყეებს იელის ქვეტყით და შეადგენს 31 ჰა-ს, რაც ეროვნული პარკის მთელი მუხის ტყეების 70%-ია. მუხის ტყეების 71% მდებარეობს 35⁰ და მეტი დახრილობის ფერდობებზე. ძირითადად განლაგებულნი არიან სამხრეთ დასავლეთ (64%) და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი ვრცელდებიან 430 მეტრიდან 750 მეტრამდე. სიხშირის მიხედვით მუხნარი ტყეების 64% უჭირავს 0.5 სიხშირის კორომებს და 36% – 0.4. საქართველოს ჰაბიტატების მიხედვით შეესაბამება შემდეგ ჰაბიტატებს: მუხნარი ან მუხნარ-რცხილნარი ტყეები (*Galio-Carpinetum*);

ბ) მურყნარი ტყეები – უკავია 1001 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 14%). კორომთა შემადგენლობაში მურყანთან ერთად გვხვდება: წაბლი, წიფელი, რცხილა, ნაძვი და მუხაც. გვხვდება სხვადასხვა ტიპის მურყნარი ტყეები: შქერით, წყავით, მაცვლით, იელით და თხილით. ეროვნული პარკის მურყნარი ტყეების უმეტესი ფართობი უჭირავს მურყნარ ტყეებს შქერის ქვეტყით და შეადგენს 530 ჰა-ს, რაც ეროვნული პარკის მთელი მურყნარი ტყეების 53%-ია. მურყნარი ტყეების 56% მდებარეობს ფერდობებზე, რომელთა დახრილობა 35⁰ მეტია, 29% კი 30⁰-დან 35⁰-მდე, ხოლო 15% 30⁰-ზე ნაკლები დახრილობის ფერდობებზე. ძირითადად განლაგებულნი არიან ჩრდილო-დასავლეთ (43%), ჩრდილოეთ-აღმოსავლეთ (24%), სამხრეთ-დასავლეთ (20%) ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი ვრცელდებიან 157 მეტრიდან 1820 მეტრამდე. სიხშირის მიხედვით მურყნარი ტყეების 40% უჭირავს 0.4 სიხშირის კორომებს და 1% – 0.6. საქართველოს ჰაბიტატების მიხედვით შეესაბამება შემდეგ ჰაბიტატებს: კოლხეთის რელიქტური ფართოფოთლოვანი შერეული ტყე;

გ) ნეკერჩხალი – უკავია 6 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 0.08%). კორომთა შემადგენლობაში ნეკერჩხალთან ერთად გვხვდება: მურყანი და რცხილა. ეროვნული პარკის ნეკერჩხლის ტყეები წარმოდგენილია მთლიანად შქერის ქვეტყით. ნეკერჩხლის ტყეები მდებარეობს ფერდობებზე, რომელთა დახრილობა 35° მეტია. განლაგებულნი არიან სამხრეთ-აღმოსავლეთ ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი გვხვდება 800 მეტრ სიმაღლეზე. სიხშირის მიხედვით ნეკერჩხლის ტყეების 100% უჭირავს 0.2 სიხშირის კორომებს;

დ) ცაცხვი – უკავია 23 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 0.3%). კორომთა შემადგენლობაში ცაცხვთან ერთად გვხვდება: წაბლი, წიფელი და მურყანი. ეროვნული პარკის ცაცხვის ტყეები წარმოდგენილია მთლიანად შქერის ქვეტყით. ცაცხვის ტყეები მდებარეობს ფერდობებზე, რომელთა დახრილობა 35°-ზე მეტია. განლაგებულნი არიან ჩრდილო-დასავლეთ ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი გვხვდება 1200 მეტრ სიმაღლეზე. სიხშირის მიხედვით ცაცხვის ტყეების 100% უჭირავს 0.2 სიხშირის კორომებს;

ე) ჯაგრცხილა – უკავია – 12 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 0.2%). კორომთა შემადგენლობაში ჯაგრცხილნართან ერთად გვხვდება: მუხა და წაბლი. ეროვნული პარკის ჯაგრცხილის ტყეები წარმოდგენილია მთლიანად იელის ქვეტყით. ჯაგრცხილის ტყეები მდებარეობს ფერდობებზე, რომელთა დახრილობა 35° მეტია. განლაგებულნი არიან სამხრეთ-აღმოსავლეთ ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი ვრცელდებიან 160 მეტრიდან 290 მეტრამდე. სიხშირის მიხედვით ჯაგრცხილის ტყეების 67% უჭირავს 0.2 სიხშირის კორომებს, 33% – 0.4;

ვ) ნაძვნარი ტყეები – უკავია 219 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 3%). კორომთა შემადგენლობაში ნაძვთან ერთად გვხვდება: რცხილა, მუხა, წიფელი, წაბლი, მურყანი და ვერხვი. გვხვდება სხვადასხვა ტიპის ნაძვნარი ტყეები: იელის, მაყვლის, და თხილის ქვეტყით. ეროვნული პარკის ნაძვნარი ტყეების უმეტესი ფართობი უჭირავს ნაძვნარ ტყეებს იელის ქვეტყით და შეადგენს 180 ჰა-ს, რაც ეროვნული პარკის მთელი ნაძვნარი ტყეების 82%-ია. ნაძვნარი ტყეების 61% მდებარეობს ფერდობებზე, რომელთა დახრილობა 35° მეტია, 30% კი 30°-დან 35°-მდე დახრილობის ფერდობებზე. ძირითადად განლაგებულნი არიან სამხრეთ-აღმოსავლეთ (48%) და სამხრეთ დასავლეთ (52%) ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ვრცელდებიან 390 მეტრიდან 940 მეტრამდე. სიხშირის მიხედვით ნაძვის ტყეების 83% უჭირავს 0.4 სიხშირის კორომებს და 17% – 0.3. საქართველოს ჰაბიტატების მიხედვით შეესაბამება შემდეგ ჰაბიტატებს: მუქწიწვოვანი-ტყე (*Piceeta orientalis*-*Abies Nordmanniana*);

ზ) შქერი – უკავია 307 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 4%). ბუჩქნარის სახეობრივ შემადგენლობაში შქერთან ერთად გვხვდება: წყავი, მაყვალი, ჭნავი და მოცვი. შქერით დაფარული ადგილების 69% მდებარეობს ფერდობებზე, რომელთა დახრილობა 35° და მეტია, ხოლო 31-35°-მდე ფერდობებს უჭირავს 29%. ძირითადად განლაგებულნი არიან ჩრდილო-დასავლეთ (44%), სამხრეთ-დასავლეთ (26%), ჩრდილო-აღმოსავლეთ (22%) ექსპოზიციის ფერდობებზე, ასევე მცირე რაოდენობით გვხვდება დასავლეთ, ჩრდილოეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ექსპოზიციის ფერდობებზეც. ზღვის დონიდან ისინი ვრცელდებიან 840 მეტრიდან 1690 მეტრამდე;

თ) წყავი – უკავია 444 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 6%). ბუჩქნარის სახეობრივ შემადგენლობაში წყავთან ერთად გვხვდება: შქერი, მაყვალი, მოცვი და ჭნავი. წყავით დაფარული ადგილების 52% მდებარეობს ფერდობებზე, რომელთა დახრილობა 35° და მეტია, ხოლო 31-35°-მდე ფერდობებს უჭირავს 47%. ძირითადად განლაგებულნი არიან ჩრდილო-აღმოსავლეთ (44%),

ჩრდილო-დასავლეთ (38%). ასევე მცირე რაოდენობით გვხვდება სამხრეთ-დასავლეთ, ჩრდილოთ და სამხრეთ ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი ვრცელდებიან 815 მეტრიდან 1840 მეტრამდე;

ი) მოცვი – უკავია – 16.7 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 0.2%). ბუჩქნარის სახეობრივ შემადგენლობაში მოცვთან ერთად გვხვდება: შქერი, მაყვალი, წყავი, და ჭნავი. მოცვით დაფარული ადგილების 94% მდებარეობს ფერდობებზე, რომელთა დახრილობა 31-35°-მდე მერყეობს, ხოლო 21-30°-მდე ფერდობებს უჭირავს 6%. ძირითადად განლაგებულნი არიან ჩრდილო-დასავლეთ (94%) და ჩრდილოეთ (6%) ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი ვრცელდებიან 1245 მეტრიდან 1540 მეტრამდე;

კ) მეორადი მდელოები – უკავია 104 ჰა მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე (ეროვნული პარკის ტერიტორიის 1.4%). მდელოების ფართობის 40% მდებარეობს 35° და მეტი დახრილობის ფერდობებზე, ხოლო 31-35°-მდე – 22%. ძირითადად განლაგებულნი არიან აღმოსავლეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ექსპოზიციის ფერდობებზე. ზღვის დონიდან ისინი ვრცელდებიან 920 მეტრიდან 2025 მეტრამდე.

მუხლი 14. ბიომრავალფეროვნება

1. ფლორა:

ა) მაჭახელას აუზის ძირითადი ლანდშაფტი მოიცავს მთის ტენიან ტყეებს. 1990-იან წლებში მნიშვნელოვნად დაზიანდა წიფლის (*Fagus orientalis*) და ჩვეულებრივი წაბლის (*Castanea sativa* Mill.) პირველადი ტყეები და, ძირითადად, ისინი შეცვალა მეორადმა მურყნარმა (*Alnus glutinosa*). ადამიანის გავლენის გამო, ხეების სახეობების გავრცელება და რაოდენობა მკვეთრად ცდება გარემო პირობებით განსაზღვრულ კლიმაქსურ ეკოსისტემისთვის დამახასიათებელს. ამის მიუხედავად, ტყის საფარი საკმაოდ მრავალფეროვანი დარჩა. ჩამოთვლილი სახეობების გარდა, ხეების ყველაზე გავრცელებული სახეობებია ჩვეულებრივი და აღმოსავლეთის რცხილა (*Carpinus betulus*, *C. orientalis*), იბერული და პონტოს მუხა (*Quercus (petrea) iberica*, *Q. pontica*), მინდვრის ნეკერჩხალი და ქორაფი (*Acer campestre*, *A. cappadocicum*(= *A. laetum*), დიადი ბოყვი (*Acer velutinum*), ლეღვი (*Ficus carica*), კავკასიური ხურმა (*Diospyros lotus*), კავკასიური ცაცხვი (*Tilia caucasica*), შიშველი თელადუმა (*Ulmus glabra* Huds.), კაკალის ხე (*Juglans regia* L.), პანტა (*Pyrus spp.*), ტყემალი (*Prunus spp.*) და მაჟალო (*Malus orientalis*). ტერიტორიის ნაკლებად დარღვეულ ნაწილებში აღმოსავლური ნაძვის (*Picea orientalis*) რამდენიმე კორომია, სადაც შეიძლება ასევე არსებობდეს ინტროდუცირებული სახეობები, რომელთა შორის ყველაზე გავრცელებულია თეთრი აკაცია (*Robinia pseudoacacia*);

ბ) ქვეტყე ტიპურია დასავლეთი კავკასიის (კოლხეთის) ზომიერად ტენიანი ტყისთვის და მას მარადმწვანე ბუჩქის რამდენიმე სახეობა ახასიათებს, მათ შორის მესამეული პერიოდის რელიქტები: ჭყორი, ბაძგი (*Ilex colchica*), შქერი (*Rhododendron ponticum*), წყავი (*Prunus laurocerasus*) და სურო (*Hedera helix*), კოლხური სურო (*Hedera colchica*). ყველაზე ტიპური ფოთოლმცვენი ბუჩქებია- იელი (*Rhododendron luteum*), თხილი (*Corylus avellana*), ველური ვაზი (*Vitis vinifera* subsp. *silvestris*), შინდანწლა (*Cornus sanguinea*), მაყვალი (*Rubus spp.*), დიდგულა (*Sambucus Nigra*). ტენიანობის მაღალი დონის გამო ტყის ღია ადგილებში და პატარა ნაკადულების გასწვრივ ფართოდ გავრცელებულია გვიმრების სახეობები. ღია ადგილებში ყველაზე გავრცელებულია ეწერის გვიმრა (*Pteridium aquilinum*), ჩრდილოვან ადგილებში დომინანტური ფორმებია – ჩადუნა (*Dryopteris filis mas*, *D. spp.*), ირმის ენა (*Phyllitis scolopendrium*), ბუდე გვიმრა (*Asplenium Nidus*), კრეტას გვიმრა (*Pteris cretica*):

ბ.ა) საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შესული ხეების და ბუჩქების სახეობები, რომლებიც ბუნებრივად იზრდება მაჭახელას ხეობაში, შემდეგია: მედვედევის არყი (*Betula medvedevi*); ეროვნული სტატუსი მოწყვლადი, (B1b(i,ii,iii)) ჩვეულებრივი წაბლი (*Castanea*

sativa Mill.), ეროვნული სტატუსი – მოწყვლადი (A2)), კაკლის ხე (*Juglans regia* L.); ეროვნული სტატუსი – მოწყვლადი (A2)), შიშველი თელადუმა (*Ulmus glabra* Huds.); ეროვნული სტატუსი – მოწყვლადი (A1cde)), კოლხური თაგვისარა (*Ruscus colchicus*), პონტოს მუხა (*Quercus pontica*); ეროვნული სტატუსი – მოწყვლადი (B1ab(iii))), ძალიან ვიწრო არეალზე იზრდება უნგერნის შქერი (*Rhododendron ungeri*); ეროვნული სტატუსი მოწყვლადი (B1b)). სმირნოვის შქერიც (*Rhododendros smirnowii*), რომელიც აჭარა-ლაზეთის ენდემია და ძალიან მცირე არეალზეა გავრცელებული მაჭახელაში; ბ.ბ) წარმოდგენილია ასევე კავკასიის ენდემები: აღმოსავლური ნაძვი (*Picea orientalis*), კავკასიური ხურმა (*Diospyros lotus*), კოლხური სურო (*Hedera colchica*), კავკასიური ცაცხვი (*Tilia cordata*) და რამდენიმე სხვა სახეობა.

2. ფაუნა:

ა) ტერიტორიის ფაუნა ტიპურია კავკასიის ტყეებისთვის. ზოგიერთი სახეობა დასავლეთი მცირე კავკასიონის ენდემია, ასეთია კავკასიური სალამანდრა (*Mertensiella caucasica*); სტატუსი მოწყვლადი, ეროვნულ ნუსხაშიც და IUCN-ის წითელ ნუსხაშიც) წითელმუცელა ხვლიკი (*Darevskia parvula*), კავკასიური ტყის ხვლიკი (*Darevskia derjugini*). ამ ტერიტორიაზე, ბინადრობენ სხვა დაცული სახეობებიც, ესენია: კავკასიური გველგესლა (*Vipera kaznakovi*); საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ და IUCN წითელ ნუსხაში სტატუსია გადაშენების საფრთხის ქვეშ მყოფი -EN). სხვა ენდემებიდან აქ გვხვდება: კავკასიური ყვითელყელა თაგვი (*Apodemus (flavicollis) ponticus*), კავკასიური ბუჩქნარის მემინდვრია (*Clethrionomys glareolus ponticus*), მცირეაზიური მემინდვრია (*Chionomys roberti*), კავკასიური ციყვი (*Sciurus anomalus*), რადეს ზიგა (*Sorex raddei*), ვოლნუხინის ზიგა (*Sorex volnuchini*), კავკასიური წყლის ზიგა (*Neomys steres*), კავკასიური თხუნელა (*Talpa caucasica*), კოლხური ბოხმეჭა (*Anguis colchica*), კავკასიური გომბეშო (*Bufo verrucosissimus*) და მრავალი სხვა მცირე ზომის ხერხემლიანი და უხერხემლოების სახეობა (მაგ. გოდერძის ლოკოკინა – *Helix goderdziana*). არაენდემური სახეობების უმეტესობა კავკასია-ანატოლიის და ხმელთაშუაზღვისპირეთის ფაუნას ეკუთვნის;

ბ) პატარა მდინარეებში თევზების ძირითადი სახეობაა მდინარის კალმახი (*Salmo trutta fario*); ეროვნულ წითელ ნუსხაში სტატუსი მოწყვლადი). სამხრეთ კავკასიის მდინარეების კალმახის სახეობები ამჟამად არ არის კლასიფიცირებული და შეიძლება მივაკუთვნოთ *Salmo coruhensis*-ს, ან *Salmo rizeensis*). მაჭახელას (და სავარაუდოდ სკურდიდის) მდინარეებში სხვა სახეობებიც ბინადრობენ, ესენია: კავკასიის ციმორი (*Gobio lepidolaemus*), კოლხური წვერა (*Barbus tauricus rionica*), ქაშაბი (*Alburnoides fasciatus*), ნაფოტა (*Alburnus alburnus*), შამაია (*Chalkalburnus chalcoides derjugini*), ღორჯო (*Neogobius fluviatilis*), მდინარის კავკასიური ღორჯო (*Neogobius constructor*) და ზოგიერთი სხვა სახეობა;

გ) ტერიტორიაზე ბინადრობენ მსხვილი ძუძუმწოვრები: მურა დათვი (*Ursus arctos*), ევროპული ფოცხვერი (*Lynx lynx*), ტურა (*Canis aureus*), შველი (*Capreolus capreolus*), გარეული ღორი (*Sus scrofa*), არჩვი (*Rupicapra rupicapra*), მაჩვი (*Meles meles*), და კვერნა (*Martes foina*). წავი (*Lutra lutra*) მაჭახელას აუზში საკმაოდ გავრცელებული სახეობაა;

დ) სსიპ – ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მიერ მაჭახელას ხეობაში ჩატარებული ფონური კვლევების დროს გამოვლენილია 102 სახეობის ფრინველი. მათ შორის 8 IUCN-ის წითელი ნუსხის და 6 საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობაა;

ე) მაჭახელას ეროვნულ პარკში გამოვლენილია 7 სახეობის ქვეწარმავალი, ესენია: წითელმუცელა ხვლიკი (*Darevskia parvula*), ართვინის ხვლიკი (*Darevskia derjugini*), ქართული ხვლიკი (*Darevskia rudis*), აჭარული ხვლიკი (*Darevskia mixta* Mehely), კავკასიური ჯვარულა (*Pelodytes causicus*), თურქული ხვლიკი (*Darevskia clarkorum* Darevsky & Vedmederja), კავკასიური გველგესლა (*Vipera kaznakovi* Nikolsk);

ვ) მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გვხვდება 5 სახეობის ამფიბია: კავკასიური სალამანდრა (*Mertensiella caucasica*), მცირეაზიური ტრიტონი (*Triturus*

- vittatus* (*Ommatotriton ophryticus*), კავკასიური გომბეშო (*Bufo verrucosissimus*), მცირეაზიური ზაყაყი (*Rana macrocnemis*), კავკასიური ჯვრიანა (*Pelodytes caucasicus*);
- ზ) უხერხემლოების შესახებ ინფორმაცია ძალიან მწირია, ცნობილია მხოლოდ ტყის მავნებელი მწერები, ესენია: წიფლის ჩვეულებრივი მეგაღე (*Mikiola fagi* Hartig), წაბლის მენადლე ჩრჩილი (*Cameraria ohridella* Deschka & Dimic), მუხის ერთფეროვანი ჩრჩილი (*Tischeria complanella* Hb.), მუხის დიდი ხარაბუზა (*Cerambix cerdo acuminatus* Motsch.), არაფარდი პარკხვევია (*Lymantria (=Ocneria) dispar* L.), ცქელეფია მზომელა (*Erannis defoliaria* Clerk.), მურყნის ფოთოლჭამია (*Agelastica alni* L.), ბზის ალურა (აგრესიული მავნებელი) (*Cydalima perspectalis* Walker) და არყის შავი მილხვევია (*Deporaus betulae*). ასევე ბერნის კონვენციის მე-6 რეზოლუციით დაცული შემდეგი სახეობები: ნემსიყლაპიები: ორფერი ნემსიყლაპი – დიდი ლეუკორინია (*Leucorrhinia pectoralis*), ჩვეულებრივი ლინდენია (*Lindenia tetraphylla*), მქაუნას მრავალთვალა (*Lycaena dispar*) და ხარაბუზა ხოჭოებიდან: ალპური ხარაბუზა (*Rosalia alpina*);
- თ) მაჭახელას დაცულ ტერიტორიაზე, მათი ჰაბიტატის მიმართ მოთხოვნების შესაბამისად, მათ შორის, საქართველოს „წითელი ნუსხის“ და ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) მიხედვით წითელი ნუსხის ორი სახეობაა საფრთხეში მყოფი – EN (კავკასიური გველგესლა და თურქული ხვლიკი);
- ი) ძუძუმწოვრებიდან აღსანიშნავია: მურა დათვი (*Ursus arctos*) შედის საქართველოს „წითელ ნუსხაში“, როგორც საფრთხეში მყოფი სახეობა (EN), შეყვანილია CITES II დანართში, ბერნის კონვენციის II დანართში და ჰაბიტატის დირექტივის II და IV დანართებში. ეს სახეობა, როგორც უდიდესი მტაცებელი ერთ-ერთი საკვანძო სახეობაა ტყის და სუბალპურ ეკოსისტემაში. ფოცხვერი (*Lynx lynx*) შედის საქართველოს „წითელ ნუსხაში“, როგორც კრიტიკული საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობა (CR), შეყვანილია CITES II დანართში, ბერნის კონვენციის III დანართში და ჰაბიტატის დირექტივის II და IV დანართებში. ეს სახეობა იშვიათია რეგიონში და საჭიროებს დაცვას. ფსიტი, არჩვი (*Rupicapra rupicapra*) შედის საქართველოს წითელ ნუსხაში, როგორც საფრთხეში მყოფი სახეობა (EN), შეყვანილია ბერნის კონვენციის III დანართში და ჰაბიტატის დირექტივის V დანართში. ის დამახასიათებელია სუბალპური მდელოებისთვის და ტყის სარტყელის ზედა საზღვრებისთვის;
- კ) ამფიბიებიდან აღსანიშნავია კავკასიური სალამანდრა (*Mertensiella caucasica*) შედის საქართველოს წითელ ნუსხაში, როგორც მოწყვლადი სახეობა (VU) და IUCN-ის წითელ ნუსხაში, როგორც მოწყვლადი სახეობა (VU). შეყვანილია ბერნის კონვენციის III დანართში. ეს ვიწრო გავრცელების არეალის ენდემური სახეობაა დასავლეთ მცირე კავკასიონის ტერიტორიაზე: მესხეთის და შავშეთის ქედებზე, თრიალეთის ქედის დასავლეთ კიდეზე, შავი ზღვის სანაპიროს აღმოსავლეთ ნაწილის მთებში (მწვანე კონცხიდან მდ. კარამანლის ხეობამდე). სალამანდრას პოპულაციის მნიშვნელოვანი ნაწილი ბინადრობს მდინარეების გასწვრივ მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარე ტერიტორიაზე დაცულ ლანდშაფტში;
- ლ) უხერხემლო ცხოველებიდან ცნობილია, რომ ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გავრცელებულია იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი ბუხის ლოკოკინა (*Helix buchi*).

მუხლი 15. კლიმატის ცვლილება

დაცულ ტერიტორიებზე წარმოდგენილი ეკოსისტემები ნახშირბადის მნიშვნელოვან მარაგებს ინახავენ და ხელს უწყობენ სათბურის გაზების ემისიების შემცირებას. კლიმატის ცვლილება მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს დაცულ ტერიტორიებზე და შესაძლოა წარმოიშვას სამიზნე სახეობებისა და მათი ჰაბიტატების დაცვასთან დაკავშირებული პრობლემები. კლიმატის ცვლილებები აისახება არსებულ ბიომრავალფეროვნებაზე, რადგანაც კლიმატი უშუალო კავშირშია სახეობების გავრცელებასა და გამრავლების უნარიანობაზე. კლიმატის ცვლილება იწვევს მრავალი

მავნებელი მწერის რიცხოვნობის ზრდას, ინვაზიური სახეობების ფართო გავრცელებას, მრავალი იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი, ენდემური და რელიქტური სახეობების რიცხოვნობის შემცირებას და სხვა. ამიტომ, დაცული ტერიტორია მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ადგილობრივი კლიმატის შექმნასა და კლიმატის ცვლილების მეტ-ნაკლებად შეჩერების პროცესში. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე მაჭახელას ეროვნული პარკის სწორი მენეჯმენტი მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ადგილობრივი ფლორისა და ფაუნის, მნიშვნელოვანი ჰაბიტატების და ლანდშაფტების შენარჩუნებას, რაც ასევე კლიმატის ცვლილების შერბილებისა და ადაპტაციის საკითხში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს.

მუხლი 16. მიწათსარგებლობა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა

1. მიწათსარგებლობის ფორმები რეგულირდება „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის და „დაცული ტერიტორიების უძრავი ქონების სარგებლობაში გადაცემისა და სპეციალური დანიშნულებით სარგებლობის წესის განსაზღვრის თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2022 წლის 10 მაისის №235 დადგენილების შესაბამისად.
2. ეროვნულ პარკში დაშვებულია მიწათსარგებლობა, იგი იყოფა ცალკეულ ზონებად, რომლებიც განსაზღვრავს პარკის ცალკეულ ტერიტორიებზე მიწათსარგებლობასთან დაკავშირებულ წესებსა და შეზღუდვებს. მიწათსარგებლობა შესაბამისობაშია ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) II კატეგორიასთან, სადაც დაშვებულია მანიპულაციური და არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევა, ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობა, ეკოტურიზმი, აღდგენითი ღონისძიებების განხორციელება და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი სარგებლობა ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში.
3. მაჭახელას ეროვნული პარკში არსებული ტერიტორია სახელმწიფო საკუთრებას წარმოადგენს. დაცულ ტერიტორიაზე გადის შინაური პირუტყვის გადაადგილების მარშრუტები. ხორციელდება არამერქნული ტყის პროდუქტების (კენკრა, სოკო) ტრადიციული სარგებლობა.
4. მაჭახელას ეროვნული პარკის დაარსებამდე მრავალი წლის განმავლობაში, დაცული ტერიტორიების ტყის მასივები ადგილობრივი მოსახლეობისათვის წარმოადგენდა ხის მერქნული რესურსით სარგებლობის წყაროს. დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ არსებულ სოფლებში მცხოვრები მოსახლეობა ჯერ კიდევ დამოკიდებულნი არიან საშეშე მერქანზე, რადგანაც საშეშედ იყენებენ ისევ მერქანს და დამატებით ასევე თხილის ნაჭუჭს. თუმცა წლიდან წლამდე მცირდება საშეშე მერქნის გამოყენება. 2016 წლიდან ადგილობრივი მოსახლეობა აქტიურად გადავიდა ბიოსაწვავის მოხმარებაზე (თხილის ნაჭუჭი და ბრიკეტები), რამაც ხელი შეუწყო საშეშე მერქნის მოხმარების მკვეთრ შემცირებას.
5. ტყის დაცვის, კლიმატური რისკების შემცირების და სუფთა და ხელმისაწვდომი ენერგიის მიღების მიზნით ადგილობრივ მოსახლეობას 261 კომლს (3000 მაცხოვრებელს, რომლებიც უშუალოდ მაჭახელას დაცული ტერიტორიის ბენეფიციარები არიან) გაეწიათ დახმარება თხილის ნაჭუჭის საწვავად გამოსაყენებლად. თითოეული ოჯახიდან (კომლიდან) მინიმუმ 1 ადამიანს გავლილი აქვს სპეციალური სწავლება აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, ერთ-ერთი პროექტის ფარგლებში მათ გადაეცათ 75 მზის ფოტოელექტროპანელი. ადგილობრივი მოსახლეობისათვის მზის ენერგიის წყაროების შექმნას წვლილი შეაქვს კლიმატის ცვლილებების უარყოფითი შედეგების შემცირებას/შერბილებას და მათთან ადაპტაციის საქმიანობაში, ასევე ხელი შეუწყო ტყის დაცვა/შენარჩუნებას და საშეშე მერქანზე მოთხოვნის შემცირებას. საბოლოო შეფასების თანახმად, დამონტაჟებული მზის ენერგიაზე მომუშავე წყლის გამათბობლები წლიურად საშუალოდ 900 მ³ საშეშე მერქნის დაზოგვას შეუწყობს ხელს.

რაც საშუალოდ 300 ხის ოდენობისაა, რომლებსაც შეუძლიათ შთანთქონ 7 ტონა CO₂ წელიწადში. აღნიშნულის სერტიფიცირებული წყლის გამათბობლების საშუალო ვარგისიანობის და მუშაობის პერიოდში – საშუალოდ 20 წლის განმავლობაში, დაიზოგება 14730 ტონა CO₂ და 6000 მერქნიანი მცენარე – ხე. არსებულ მონაცემებზე დაყრდნობით 40 გ CO₂ ექვ/კვტ/საათში, მზის ენერგიაზე მომუშავე სისტემები დაზოგავს 1, 24 ტონა CO₂-ს ერთეულზე – და ყველა 75 მზის ფოტოელექტროპანელი დაზოგავს 87 ტონა CO₂-ს წელიწადში ან 1740 ტონას 20-წლიანი მუშაობის პერიოდში.

მუხლი 17. მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარე ტერიტორიებზე არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მახასიათებლების აღწერა

1. ისტორიული მონაცემების თანახმად, სოფლის მეურნეობა დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მცხოვრებლებისთვის საქმიანობის ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულება იყო. ოჯახების უმრავლესობას გააჩნდათ საკუთარი ფერმა, უკანასკნელი 20-25 წლის განმავლობაში განვითარებულმა ფუნდამენტურმა ცვლილებებმა სოფლის მეურნეობის წარმოების სტრუქტურაში გამოიწვია ბოლო საუკუნის მოწინავე კულტურების – ჩაისა და თუთუნის წარმოების დაქვეითება და მოსახლეობა დაუბრუნდა ტრადიციული კულტურების მოყვანას, როგორცაა სიმინდი და კარტოფილი, ინტენსიური თხილის წარმოება და მეფუტკრეობა. მნიშვნელოვან სასოფლო-სამეურნეო კულტურებს გასული საუკუნის ბოლოდან და დღემდე წარმოადგენს კარტოფილი და ლობიო. სოფლის მეურნეობა მაჭახელას ხეობაში განვითარდა ისტორიულად სპეციფიკური გარემოს გავლენით, არათანაბარი ტოპოგრაფიით, კლიმატით, და ჰიდროგრაფიული პირობებით, მოსავლის განთესვით და სათესი მიწით. სახნავ-სათესი სავარგულები განლაგებულია მდინარე მაჭახელასა და მისი შენაკადების ფერდობზე. მაჭახელას ხეობა გამოიყენებოდა ცხვრისა და თხების საძოვრებად. დღესდღეობით აქ ცხვარს აღარ ინახავენ, ხოლო თხის რაოდენობა მნიშვნელოვნად შემცირდა. პირუტყვის გადარეკვა ძირითადად შემოღობილ ტერიტორიაზე ხორციელდება, საქონლის 3-5% მიდის საბალახოდ ტყეში.

2. მატერიალური კულტურის ძეგლები – კირქვის სარდაფები, სხვადასხვა ზომის საწნახელი ჩაშენებული მთებში ან მთასთან ახლოს, სხვადასხვა ზომის ქვევრები, ნაპოვნი ვაზის უძველესი ჯიშები მაჭახელას ხეობაში ცხადყოფს მევენახეობისა და მეღვინეობის განვითარების მაღალ დონეს. გასული საუკუნის 30-იან წლებამდე აქ გავრცელებული იყო ვაზის „მაღლარი“ ჯიშები, რომელიც ხეზე იზრდება. 1930-იანი წლების მეორე ნახევრის შემდეგ „დაბლარი“ ვაზის მოყვანა დაიწყო. დღესდღეობით, ვაზის ვენახებს უმნიშვნელო ადგილი უკავიათ მაჭახელას მკვიდრთა სამეურნეო ცხოვრებაში.

3. ხილიდან და კენკროვანი კულტურებიდან გავრცელებულია მსხალი, ვაშლი, ალუბალი, ველური ქლიავი, ჟოლო, კაკალი, თხილი, ლეღვი, ზღმარტლი და სხვა. უნდა აღინიშნოს, რომ ხეობაში ვენახის, ან ხილის მოყვანის აგროტექნიკური მახასიათებლები ცვალებადია ადგილის მიხედვით. მეცხოველეობა სოფლის მეურნეობასთან ერთად წარმოადგენს ხეობაში წამყვან სფეროს, გავრცელებულია წვრილფეხა და მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის მოშენება. მოსახლეობა შინა მეურნეობებში აწარმოებს რძის პროდუქტებს, რომლებსაც ყიდნიან ადგილობრივ ბაზარზე.

4. მთიან აჭარაში მაჭახელას ეროვნული პარკის შექმნა ადგილობრივი მოსახლეობისათვის მნიშვნელოვანი წინაპირობაა ეკოტურიზმისა და აგროტურიზმის არსებული პოტენციალის გამოყენებისათვის.

მუხლი 18. სამეცნიერო კვლევა-მონიტორინგი

მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორია მნიშვნელოვანი ბაზაა საქართველოში სამეცნიერო კვლევების წარმოებისათვის, სადაც უმაღლეს საგანმანათლებლო და სამეცნიერო დაწესებულებებს შესაძლებლობა ეძლევათ კვლევები განახორციელონ ისეთ

დარგებში როგორც არის ბოტანიკა, ზოოლოგია, გეოლოგია და სხვა. ცალკე კვლევად შეიძლება გამოიყოს წითელი ნუსხით დაცული ცხოველებისა და მცენარეების საკითხი.

მუხლი 19. ეკოსაგანმანათლებლო პოტენციალი

1. მაჭახელას ეროვნული პარკი არის საუკეთესო საშუალება სწავლებისათვის უნიკალური ბუნებრივი პირობების და დიდ ქალაქთან (ქალაქი ბათუმი) სიახლოვის გამო, სადაც განლაგებულია აკადემიური ინსტიტუტები.
2. მაჭახელას ეროვნულ პარკს გააჩნია სხვადასხვა ტიპის ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობების ორგანიზების პოტენციალი, ძირითადად, მიმდებარე სოფლების საგანმანათლებლო დაწესებულებებისა და, ზოგადად, რეგიონის მოსახლეობისთვის. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორია კარგ შესაძლებლობას იძლევა სხვადასხვა საინტერესო და შემეცნებითი ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობების განხორციელებისთვის. მცირე ეკოსაგანმანათლებლო ინფრასტრუქტურის არსებობა ველზე და ვიზიტორთა ცენტრის საგამოფენი სივრცე წარმოადგენს კარგ რესურს მრავალფეროვანი და ინტერაქციული ეკოსაგანმანათლებლო პროცესის წარმართვისთვის.

მუხლი 20. მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარე ზონის ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობა

1. მაჭახელას ხეობა მდიდარია კულტურული და არქეოლოგიური ძეგლებით. აქ გვხვდება კულტურული მემკვიდრეობის და მისი ღირებული მახასიათებლების მქონე არქიტექტურული და არქეოლოგიური ობიექტები, მათ შორის: თალიანი ხიდები, ციხეები, ღვინის საწნახელები და მარნები.
2. მაჭახელას ხეობაში წარმოდგენილია არაერთი მნიშვნელოვანი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი:
 - ა) ქოქოლეთის (ჩამახისურის) ქვის თალიანი ხიდი (შუა საუკუნეები) – მდებარეობს ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში, სოფ. ქვედა ქოქოლეთში;
 - ბ) ზედა ჩხუტუნეთის (ჩხერის) ქვის ხიდი (ზედა ჩხუტუნეთი) – მდებარეობს ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში, სოფ. ზედა ჩხუტუნეთში;
 - გ) ცხემლარას ქვის თალიანი ხიდი (შუა საუკუნეები) – მდებარეობს ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში, სოფ. ცხემლარაში;
 - დ) გვარას ციხე (VI-VII სს) – მდებარეობს სოფ. კირნათში, ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში;
 - ე) მაჭახელას ხეობის კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებთან დაკავშირებით ინფორმაცია ვრცლად მოცემულია დანართში.
3. ხეობას ამშვენებს მაჭახელას ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი, რომელიც განთავსებულია სოფ. ზედა ჩხუტუნეთში მდებარე 200 წლის წინათ აშენებულ ჯამეში. საინტერესოა თოფი „მაჭახელას“ მონუმენტი სოფ. სინდიეთში და ქვემეხი ე.წ. „ამბრაზურა“ – სოფ. სკურდიდში.

მუხლი 21. ეკოტურისტული პოტენციალი

1. მაჭახელას ეროვნული პარკის მდიდარი ბიომრავალფეროვნება და მაჭახელას ხეობაში არსებული ისტორიულ-კულტურული ძეგლების სიმრავლე ქმნის ეკოტურიზმის განვითარების კარგ შესაძლებლობას.
2. მაჭახელას ეროვნულ პარკს აქვს მრავალფეროვანი ტურისტული პროდუქტის განვითარების შესაძლებლობა, მათ შორის სალაშქრო, ეკოსაგანმანათლებლო, სათავგადასავლო და კულტურული ტურების განვითარების პოტენციალი.
3. მაჭახელას ეროვნული პარკის ადგილმდებარეობა – ქ. ბათუმის სიახლოვე და უმოკლეს დროში გადაადგილების შესაძლებლობა, ხელსაყრელ პირობებს ქმნის, იმისათვის რომ

ტერიტორია გახდეს აჭარის ზღვის და მთის კომბინაციის მაღალღირებული ტურისტული რესურსის მნიშვნელოვანი ნაწილი.

4. მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარე ტერიტორიაზე მცხოვრები ადგილობრივი მოსახლეობა აქტიურად არის ჩართული ვიზიტორთათვის ეკოტურისტულ სერვისების მიწოდების პრეტენსიაში.

მუხლი 22. დაცულ ტერიტორიაზე არსებული ეკოსისტემური სერვისები

1. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიას თავისი წვლილი შეაქვს ეკოსისტემური სერვისების მომსახურების მხრივ. მაჭახელას ეროვნული პარკი მოიცავს სამ ზონას, მათ შორის მკაცრი დაცვის ზონას, სადაც პირდაპირი ეკოსისტემური სარგებლობა აკრძალულია. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტყეებისა და მდელოების თავღმსხმოიარობის გამო, ადგილობრივ მოსახლეობას განთავსებული აქვთ საფუტკრეები მოსაზღვრე ტერიტორიებზე. ფუტკრები სარგებლობენ მაჭახელას ეროვნული პარკის ტყეებში არსებული ბალახოვანი და მერქნიანი მცენარეებით, რისი საშუალებითაც, ერთი მხრივ, ხელს უწყობენ ტყეების გენეტიკური მდგრადობის შენარჩუნებასა და თესლმსხმოიარობის გაზრდას, მეორე მხრივ, ადგილობრივ მოსახლეობას აწვდიან საუკეთესო ნუგბარს თავლის სახით. მაჭახელას ეროვნული პარკში შესაძლებელია სხვადასხვა სამკურნალო მცენარეების, კენკრის და სოკოების შეგროვება ადგილობრივი გამოყენებისთვის. მაჭახელას ეროვნულ პარკს დიდი მნიშვნელობა აქვს მიმდებარე დასახლებებისთვის სასმელი წყლით მომარაგებაში, ასევე მდინარე მაჭახელაზე და მდინარე ჭოროხზე ექსპლუატაციაში გაშვებული ჰიდროელექტროსადგურებისთვის წყლის სტაბილური მიწოდებისთვის. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიიდან ადგილობრივი მოსახლეობა სარგებლობს საშემე მერქნით, ველურ ბალს იყენებენ მხოლოდ საკვებად. არც მხალეულს მოიპოვებენ და არც მუხის რკოს. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ტყეებში სასიცოცხლოდ აუცილებელი ჟანგბადი ფოტოსინთეზის გზით წარმოიქმნება და CO²-ის დაშლისას გამოიყოფა და ხეები თითოეულ კვადრატულ კილომეტრზე (100ჰა) ზაფხულის ერთ დღეს დაახლოებით 10 000 კგ ჟანგბადს წარმოქმნიან. ადამიანს კი დღის განმავლობაში დაახლოებით 1 კგ. ჟანგბადი ესაჭიროება, რაც იმას ნიშნავს, რომ 10 000 კილოგრამი ჟანგბადი წარმოადგენს 10 ათასი ადამიანისათვის საჭირო მოცულობას, მაჭახელას ეროვნული პარკის ტყეებიდან გამოყოფილი ჟანგბადი ზაფხულის პერიოდში ყოველდღიურად დაახლოებით 1 000 000 ადამიანის სამყოფს წარმოადგენს.

2. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტყეებში დაგროვილია დიდი რაოდენობით ბიომასა, რომელიც უზრუნველყოფს ნახშირბადის მარაგის შენარჩუნებას და ჟანგბადის გამოყოფას. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტყეების ნიადაგები ძირითადად მდედარეობს 26° მეტი დაქანების ფერდობებზე. სადაც მთელი ტყეების 61% -ზეა წარმოდგენილი. აღნიშნულ ტერიტორიებზე წარმოდგენილ ტყეებს უდიდესი ნიადაგდაცვითი ფუნქცია გააჩნიათ, სადაც მერქნიანი მცენარეები თავიანთი ფესვთა სისტემით ბაღესავით ეკვრიან აქ წარმოდგენილ მოწყვლად ნიადაგებსა და ეფექტურად ებრძვიან ქარისმიერ და წყლის ეროზიულ პროცესებს. აღნიშნული ტყეები ეფექტურად ახდენენ წყლის ზედაპირული ჩამონადენის სიჩქარის შეჩერებას და უზრუნველყოფენ ნალექების დიდი ნაწილის ნიადაგის სიღრმეში ეტაპობრივ ჩაჟონვას, რითაც ხელს უწყობენ ნიადაგის სიღრმეში წყლის მარაგის დაგროვებას და საშიში ბუნებრივი მოვლენების, კერძოდ, გვალვების პრევენციასა და შესუსტებას.

3. მაჭახელას ეროვნული პარკის მუხის, წაბლისა და წიფლის ტყეები რკოს, წაბლისა და წიფლის ნაყოფის სახით წარმოადგენენ თავშესაფარსა და საკვებ ბაზას ისეთი სახეობის ძუძუმწოვრებისთვის, როგორიც არის შველი, გარეული ღორი, მაჩვი, თაგვი, ძილგუდა, კვერნა, ციყვი, თრია და სხვა.

4. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე საგანმანათლებლო და სამეცნიერო თვალსაზრისით მრავალი საბუნებისმეტყველო დარგით დაინტერესებული მოსწავლეები, სტუდენტები, მეცნიერები და ეკოტურისტები აკვირდებიან ველურ ბუნებასა და იქ მიმდინარე ბუნებრივ პროცესებს. გარდა აღნიშნულისა, ვიზიტორები, რომელთა რაოდენობა ყოველწრიულად გაიზრდება, გადაადგილდებიან ეკობილიკებზე, საიდანაც ათვალიერებენ მაჭახელას ეროვნული პარკის ველურ ბუნებას და იმყოფებიან ჯანმრთელობისათვის საუკეთესო გარემოში.

მუხლი 23. ზურმუხტის ტერიტორია

1. „ზურმუხტის ქსელი“ წარმოადგენს ურთიერთდაკავშირებული ტერიტორიების სისტემას, სადაც ბიომრავალფეროვნების შესაბამისი მართვა და მონიტორინგი ხორციელდება. „ზურმუხტის ქსელის“ მექანიზმი შექმნილია ბერნის კონვენციის (კონვენცია „ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“) ეგიდით, ევროპის ბუნებრივი ჰაბიტატების დასაცავად.
2. მაჭახელას ეროვნული პარკი არის დამტკიცებული ზურმუხტის ტერიტორია. ტერიტორიის სარეგისტრაციო კოდია – GE0000031, მისი ფართობია 6103.073242 ჰა. აქ წარმოდგენილია 4 მნიშვნელოვანი ჰაბიტატი:
 - ა) E3.5 – ნოტიო ან სველი ოლიგოტროფული ბალახოვანი ცენოზები;
 - ბ) F7 – ეკლიანი ხმელთაშუაზღვისპირული ფრიგანა, ბალიშა მცენარეული საფარი და სანაპირო კლდეთა სხვა მსგავსი მცენარეულობა;
 - გ) G1.12 – ბორეო-ალპური ჭალის პარკული ტყეები;
 - დ) G1.6 – წიფლნარი.
3. მსხვილი ძუძუმწოვრებიდან აქ გვხვდება: წავი (*Lutra lutra*), ფოცხვერი (*Lynx lynx*), მურა დათვი (*Ursus arctos*).
4. წვრილი ძუძუმწოვრებიდან (ღამურები): ჩვეულებრივი ფრთაგრძელი (*Miniopterus schreibersii*), ყურწვეტა (წვეტყურა) მღამიობი (*Myotis blythii*), სამფერი მღამიობი (*Myotis emarginatus*), კრაზანაჭამია (ირაო) (*Pernis apivorus*), მცირე ცხვირნალა (*Rhinolophus hipposideros*).
5. ფრინველებიდან აქ შემდეგი მნიშვნელოვანი სახეობები ბინადრობს: ქორცქვიტა (შავთვალა მიმინო) (*Accipiter bre, vipes*), ალკუნი (*Alcedo atthis*), მცირე თეთრშუბლა ბატი (*Anser erythropus*), მცირე თეთრშუბლა ბატი (*Anser erythropus*), მთის არწივი (*Aquila chrysaetos*), ველის არწივი (*Aquila Nipalensis*), მცირე მყივანი არწივი (*Aquila pomarina* (*Clanga pomarina*), ევროპული მაჩქათელა (*Barbastella barbastellus*), ზარნაშო (*Bubo bubo*), უფეხურა (*Caprimulgus europaeus*), ჭაობის ძელქორი (ჭაობის ბოლობეჭედა) (*Circus aeruginosus*), მინდვრის ძელქორი (მინდვრის ბოლობეჭედა) (*Circus cyaneus*), ველის ძელქორი (ველის ბოლობეჭედა) (*Circus macrourus*), მდელის ძელქორი (მდელის ბოლობეჭედა) (*Circus pygargus*), საშუალო ჭრელი კოდალა (*Dendrocopos medius*), ალალი (*Falco columbarius*), ჩვეულებრივი შავარდენი (*Falco peregrinus*), წითელფეხა შავარდენი (*Falco vespertinus*). თეთრყელა ბუზიჭერია (თეთრყელა მემატლია) (*Ficedula albicollis*), წითელყელა ბუზიჭერია (მცირე მემატლია) (*Ficedula parva*), ბატკანძერი (წვერიანი სვავი, ყაჯირი, კრავიჭამია) (*Gypaetus barbatus*), ორბი (*Gyps fulvus*), ჩია არწივი (*Hieraaetus pennatus*), ჩვეულებრივი ღაჟო (*Lanius collurio*), პერა (*Milvus migrans*), მიმინოსებრი ასპუჭაკა (*Sylvia Nisoria*).
6. ქვეწარმავლები: კავკასიური გველეგსლა (*Vipera kaznakovi*).
7. უხერხემლოები: ორფერი ნემსიყლაპია -დიდი ლეუკორინია (*Leucorrhinia pectoralis*), ჩვეულებრივი ლინდენია (*Lindenia tetraphylla*), მჟაუნას მრავალთვალა (*Lycaena dispar*), ალპური ხარაბუზა (*Rosalia alpina*).

თავი III. მაჭახელას ეროვნული პარკი განვითარების გრძელვადიანი მიზნები

მუხლი 24. გრძელვადიანი მიზნები

მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის გრძელვადიანი მიზნები აღწერს ძირითადი ღირებულებების (ბიომრავალფეროვნების და სხვა) იმ მდგომარეობას, რომლის მიღწევასაც დაცული ტერიტორიების სააგენტო და მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია მიზნად ისახავს მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან 25 წლის განმავლობაში.

მუხლი 25. ბუნებრივი ეკოსისტემების, ლანდშაფტებისა და ცოცხალი ორგანიზმების მდგომარეობასთან დაკავშირებული მიზნები

1. დაცული ტერიტორიები წარმოადგენს საქართველოს მდიდარ ბუნებრივ მემკვიდრეობას. დაცული ტერიტორიების ფართობი მის ბინადრებს არსებობისთვის საჭირო და უსაფრთხო გარემოს უქმნის. შენარჩუნებული და უზრუნველყოფილია ჰაბიტატებისა და სახეობების, საქართველოს „წითელი ნუსხის“ სახეობების ჩათვლით, გრძელვადიანი კონსერვაცია. ადამიანის საქმიანობის შედეგად დეგრადირებული იშვიათი ეკოსისტემები და ჰაბიტატები აღდგენილია და მიახლოებულია მათ ბუნებრივ მდგომარეობასთან.
2. შენარჩუნებულია და გაუმჯობესებულია ბორეალური ტიპის ტყის ეკოსისტემების ფრაგმენტები და ბიომრავალფეროვნების, განსაკუთრებით კი, გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ფლორის და ფაუნის სახეობების მდგომარეობა კლიმატის ცვლილებების ფონზე. მაქსიმალურად შენარჩუნებულია კოლხური ტიპის ტყის იშვიათი ეკოსისტემების ფრაგმენტები.
3. მიღწეულია მაჭახელას ეროვნული პარკის ზურმუხტის ტერიტორიის „მაჭახელა“ საკონსერვაციო მიზნები და შენარჩუნებულია SDF-სტანდარტული მონაცემთა ფორმით განსაზღვრული სახეობებისა და ჰაბიტატების სახარბიელო კონსერვაციული სტატუსი.
4. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე შენარჩუნებულია ტყის იშვიათი ეკოსისტემები კერძოდ: წიფლნარები მოცვის საფარით, ქართული მუხის ტყის ფრაგმენტები, პონტოს მუხის ტყეები მარადმწვანე ქვეტყით, ცაცხვის ტყეები, წაბლმნარები წყავის ქვეტყით, წაბლნარები ნაირბალახოვანი საფარით, ნეკერჩხლის ტყეები, შენარჩუნებულია ნაძვის გაბატონებით ბორეალური ტყის ფრაგმენტები.
5. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ბინადრობს შემდეგი დომინანტი – საკვანძო სახეობების: მურა დათვის (*Ursus arctos*), ფოცხვერის (*Lynx lynx*), არჩვის (*Rupicapra rupicapra*) და კავკასიური სალამანდრას (*Mertensiella caucasica*) მდგრადი პოპულაციები.

მუხლი 26. საზოგადოებასთან ურთიერთობის და გარემოსდაცვითი განათლებასთან დაკავშირებული მიზნები

მაჭახელას ეროვნული პარკი სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფისთვის წარმოადგენს საუკეთესო გარემოს გარემოსდაცვითი განათლებისა და ცნობიერების ასამაღლებელი საქმიანობების განსახორციელებლად. უზრუნველყოფს საზოგადოებაში გარემოსდაცვითი ინფორმაციის მიწოდებას, ცოდნის გაზრდას, ბუნებაში ქცევის საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავებას. ეს კი ხელს უწყობს საზოგადოების პოზიტიური დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას დაცული ტერიტორიების მიმართ.

მუხლი 27. სამეცნიერო კვლევა-მონიტორინგთან დაკავშირებული მიზნები

მაჭახელას ეროვნული პარკი ქართველი და უცხოელი მეცნიერებისათვის /სამეცნიერო სექტორისთვის კვლევების განხორციელებისთვის საუკეთესო გარემოს წარმოადგენს. ადმინისტრაცია ფლობს სრულყოფილ სამეცნიერო – საინფორმაციო ბაზას, როგორც ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის, ასევე საკონსერვაციო საქმიანობების

განსახორციელებლად. ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება აღდგენითი ღონისძიებების დაგეგმა-განხორციელება კვლევის შედეგებსა და რეკომენდაციებზე დაყრდნობით პარკის მართვა გაუმჯობესებულია ყველა ძირითადი ბიომრავალფეროვნების ღირებულებების შესახებ სრულფასოვანი სამეცნიერო ინფორმაციის საფუძველზე.

მუხლი 28. ეკოტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებული მიზნები

მაჭახელას ეროვნული პარკი მაღალი ხარისხის ეკოტურისტულ მომსახურებას სთავაზობს ვიზიტორს, რაც ჰარმონიაშია ველური ბუნების დაცვასა და მდგრად განვითარებასთან. ეკოტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიების განვითარებას და კონსერვაციული ამოცანების განხორციელებას, ქმნის შემოსავლის ალტერნატიულ წყაროს ადგილობრივი მოსახლეობისთვის.

მუხლი 29. ტრადიციული საქმიანობის ხელშეწყობასთან და თვითმყოფადი ისტორიულ-კულტურული გარემოს შენარჩუნებასთან დაკავშირებული მიზნები

1. მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარედ და მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობა ინარჩუნებს ბუნებრივ და კულტურულ მემკვიდრეობას, რომელიც დაცული ტერიტორიების ხელშეწყობით ინტეგრირებულია ეკოტურისტულ მომსახურებებში და პოპულარულია დაცული ტერიტორიისა და რეგიონის ვიზიტორებს შორის.

2. ადგილობრივი მოსახლეობა ჰარმონიულად ურთიერთთანამშრომლობს მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციასა და დაცული ლანდშაფტის მმართველ მუნიციპალიტეტთან გარემოს დაცვის და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი სარგებლობის საკითხებში, სანაცვლოდ ადმინისტრაცია და მუნიციპალიტეტი ხელს უწყობენ მოსახლეობის სოციალურ – ეკონომიური მდგომარეობის გაუმჯობესებასა და სოფლის მეურნეობის განვითარებაში.

მუხლი 30. ბუნებრივი რესურსების მდგრად სარგებლობასთან დაკავშირებული მიზნები

ადგილობრივი მოსახლეობა აცნობიერებს დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობას. დაცული ტერიტორიები ხელს უწყობს მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის სოციალ-ეკონომიკურ კეთილდღეობას და ადგილობრივი მოსახლეობისათვის ბუნებრივი რესურსებით მდგრად სარგებლობას. დაცული ტერიტორიების არსებობა ქმნის შემოსავლის ალტერნატიულ წყაროს, რაც ამცირებს ტრადიციული რესურსებით სარგებლობის საჭიროებას და ზრდის ალტერნატიული რესურსების გამოყენებას.

მუხლი 31. დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტურობის გაძლიერებასთან დაკავშირებული მიზნები

1. მაჭახელას ეროვნულ პარკს მართავს შესაბამისი ადმინისტრაცია, რომელიც უზრუნველყოფილია საჭირო ფინანსური და ტექნიკური საშუალებებით და დაკომპლექტებულია შესაბამისი ცოდნისა და გამოცდილების მქონე თანამშრომლების ოპტიმალური რაოდენობით.

2. მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია აქტიურად თანამშრომლობს აჭარის ა/რ მთავრობასთან, ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტთან, ა(ა)იპ – მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველოსთან, სსიპ – აჭარის სატყეო სააგენტოსთან და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალ სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებასთან – საქართველოს სასაზღვრო პოლიციასთან გარემოსდაცვითი, კონსერვაციული და ეკოტურისტული პროექტების განვითარების

კუთხით, ასევე დაცული ტერიტორიების დაცვისა და მართვის ეფექტიანობის გაუმჯობესების მიზნით.

თავი IV. მაჭახელას ეროვნული პარკის სიტუაციური ანალიზი

მუხლი 32. დაცულ ტერიტორიებზე არსებული ძირითადი ღირებულებების მდგომარეობა

1. სიტუაციური ანალიზის მომზადების ეტაპზე განხორციელდა არსებული ინფორმაციის შეგროვება და ბიომრავალფეროვნების ძირითადი ღირებულების მდგომარეობის შეფასება.

დაცული ტერიტორიების ძირითადი ბიომრავალფეროვნების ღირებულებები არსებული მდგომარეობა და საფრთხეები

ძირითადი ბიომრავალფეროვნების ღირებულება	საფრთხეები	არსებული მდგომარეობა
ნამცნარი ტყეები (აღმოსავლური ნამცნარი (<i>Picea orientalis</i>))	• ნამცნარი ტყეების სახეობრივი მრავალფეროვნების ცვლილებები; • მავნებელი მწერები, სოკოვანი და ინფექციური დაავადებები; • კლიმატური ცვლილებები	ნამცნარ ტყეში ფიქსირდება ინვაზიური სოკოები და ენტომომავენებლების უარყოფითი ზემოქმედება, რასაც მუდმივი მონიტორინგი და მავნებელი მწერების რიცხოვნობის შემცირება ესაჭიროება.
კოლხური ტყეები	კლიმატის ცვლილებების ფონზე ინვაზიური მავნებელი მწერების გამრავლება და კოლხური ტიპის ტყეების სახის შეცვლა.	კლიმატის ცვლილებების ფონზე არასახარბიელო სახეობათა ცვლის პროცესი. უკანასკნელი წლებია კოლხური ბზა დაავადებულია, და დაბალი იმუნიტეტით გამოირჩევა, რადგანაც კლიმატის ცვლილებების ფონზე შეიქმნა მავნებელი მწერებისა და სოკოებისათვის ხელსაყრელი პირობები და ასევე საკვები ბაზა, შესაბამისად, მათმა რიცხოვნობამ ისე იმატა, რომ იშვიათ და საქარველოს ენდემურ კოლხურ სახეობებს, პირველ რიგში კოლხურ ბზას შეექმნა პრობლემები და გადაშენების საფრთხის წინაშე დადგა. გარდა ამისა, მრავალი ფოთლოვანი მცენარეების, როგორიცაა წაბლი შეექმნა პრობლემა (ქვემოთაა განხილული), რომელიც გამოწვეულია კიბოს გამომწვევი მავნებელი სოკოები. ამასთანავე დიდი საშიშროების წინაშეა სხვა მცენარეები, რადგანაც მრავალი ინვაზიური მწერია იდენტიფიცირებული. მაგალითად: • მურყანზე – მურყნის ფოთოლჭამია (<i>Agelastica alni</i> L.) და არყის შავი მილხვევია (<i>Deporaus betulae</i>); • წაბლზე – წაბლის კიბო (<i>Cryptonectria parasitica</i>), მენაღმე ჩრჩილი (<i>Lithocolletis</i>

		<i>messaniella</i>) და არყის შავი მილხვევია (<i>Deporaus betulae</i>); • ნამვზე – მბეჭდავი ქერქიჭამია (<i>Ips typographus</i>) და ნამვის დიდი ლაფანჭამია (<i>Dendroctonus micans</i> Kugel); • ბზაზე – ბზის ალურა (<i>Cydalima perspectalis</i>) და ბზის სიდამწვრე (<i>Cylindrocladium buxicola</i>); • შქერზე – ფიქსირდება ახალი დაავადების კვალი, რაც გამოწვეულია მავნებელი მწერის მიერ, რომელიც აზიანებს შქერის ღეროს და მის ხმოვას იწვევს, მავნებლის ზუსტი იდენტიფიცირების მიზნით მიმდინარეობს კვლევა.
ფოცხვერი (<i>Lynx lynx</i>)	• საბინადრო გარემოს მყუდროებისა და საკვები ბაზის შესაძლო ცვლილებები როგორც დაცულ ტერიტორიებზე ასევე მის მიმდებარე ტერიტორიებზე; • საკვები ბაზის შემცირება; • უკანონო ნადირობა მაჭახელას ხეობა.	ფოცხვერის გამრავლების ინტენსივობის შესაძლო შემცირება მყუდროების და საკვები ბაზის შემცირების გამო. მისი მალული ცხოვრების გამო მისი ფოტოკამერით გადაღება ყოველთვის ვერ ხერხდება, შესაბამისად მჭირი მონაცემები არ არის იმის მაჩვენებელი, რომ მისი რიცხოვნობა შემცირდა. დეტალური კვლევა არ ჩატარებულა.
არჩვი (<i>Rupicapra rupicapra</i>)	• თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტორს, რომ საქართველოში არჩვის ისედაც მცირე პოპულაციაა და გამრავლების დაბალი პოტენციალი გააჩნია, მასზე უარყოფითი ზემოქმედების მქონე რამდენიმე ფაქტორი შეიძლება აღვნიშნოთ: • კლიმატური ცვლილებების გამო საკვები ბაზის ცვლილება და გაღარიბება; • უკანონო ნადირობა ეროვნული პარკის მოსაზღვრე ტერიტორიებზე. • მიუხედავად იმისა, რომ ინფექციური დაავადებების კვლევები საქართველოში ჩლიქოსნებზე არ ჩატარებულა მის ერთ-ერთ უარყოფით	არჩვის ინდივიდების სიმწირე შეინიშნება ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, თუმცა ეს არ არის დაკავშირებული მათ სიკვდილიანობასა და ან დაავადებებთან, ასევე პარკის ფუნქციონირების პერიოდში არ დაფიქსირებულა უკანონო ნადირობა, თუმცა გარე ტერიტორიაზე მსგავსი ფაქტები შესაძლოა უარყოფით ზეგავლენას ახდენს მის პოპულაციაზე და პარკის დაარსებამდეც ისედაც გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობის რაოდენობა შემცირებული იყო უკანონო ნადირობის გამო.

	ზეგავლენად ასევე შეიძლება ჩაითვალოს ინფექციური დაავადებები, რომელიც შესაძლებელია გავრცელდეს მოსაზღვრე ტერიტორიებიდან.	
წაბლი (<i>Castanea sativa</i>)	- კლიმატის ცვლილების ფონზე შესაძლო არასასურველი სახეობათა ცვლის პროცესის განვითარება; - სოკოვანი დაავადებების ინტენსივობის ზრდა	მაჭახელას ეროვნულ პარკში, როგორც მთლიანად საქართველოს მასშტაბით, წაბლი არის ძლიერ დაავადებული წაბლის კიბოთი, რომელსაც იწვევს სოკო და მასთან ბრძოლა ჰიპოვირულენტური შტამებით არ ხორციელდება, რადგანაც საკმაოდ დიდ თანხებსა და ლაბორატორიის დიდ სამუშაოებთან არის დაკავშირებული აღნიშნული ღონისძიებების განხორციელება, რათა გამოყვანილ იქნეს ჰიპოვირულენტური შტამები და გადანერგილ იქნეს დაავადებულ წაბლებზე.
მურა დათვი	- საბინადრო გარემოს მყუდროებისა და საკვები ბაზის შესაძლო ცვლილებები როგორც დაცულ ტერიტორიებზე ასევე მის მიმდებარე ტერიტორიებზე; - საკვები ბაზის შემცირება; - უკანონო ნადირობა მაჭახელას ხეობა.	მურა დათვი არც თუ ისე დიდი პოპულაციით ხასიათდება მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე. მისი რიცხოვნობა 22 დან 28 ინდივიდამდე მერყეობს. ასევე პარკის ფუნქციონირების პერიოდში არ დაფიქსირებულა უკანონო ნადირობა, თუმცა გარე ტერიტორიაზე მსგავი ფაქტები შესაძლოა უარყოფით ზეგავლენას ახდენს მის პოპულაციაზე და პარკის დაარსებამდეც ისედაც გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობის რაოდენობა შემცირებული იყო უკანონო ნადირობის გამო.
კავკასიური სალამანდრა	კლიმატის ცვლილებები	კავკასიური სალამანდრას არსებული მდგომარეობა დამაკმაყოფილებელია არ არის შეცვლილი კავკასიური სალამანდრას საბინადრო გარემო. უკანასკნელი წლების განმავლობაში ადმინისტრაციის თანამშრომლების მიერ სულ 10 – 12 ინდივიდი დაფიქსირებული, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ აღნიშნული სახეობა განსაკუთრებით დაცვას საჭიროებს და მისი ჰაბიტატების შენარჩუნებას, რათა მან შეძლოს გამრავლება და შედარებით ძლიერი პოპულაციის შექმნა.

მუხლი 33. ბუნებრივი რესურსებით მდგრადი სარგებლობა

1. მაჭახელას ეროვნული პარკის წარმოადგენს რეგიონის უმნიშვნელოვანეს დაცულ ტერიტორიას, ადგილობრივი მოსახლეობისათვის სარეკრეაციო სივრცეს. მოსახლეობა საკმაოდ ახლოს ცხოვრობს ეროვნულ პარკთან და შესაძლებლობა აქვთ გამოიყენონ ტერიტორია ტყის ხილ-კენკრის და სოკოების შესაგროვებლად. ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია მოსახლეობისათვის გამოყოფს საშუალებებს მერქანს, რაც სოციო-ეკონომიკურ ფაქტორთან ერთად, ფიტოსანიტარიული მდგომარეობის გაუმჯობესებას უწყობს ხელს.

ეროვნულ პარკს განსაკუთრებული ღირებულება გააჩნია მოსახლეობისათვის, რომლებიც პერიოდულად ისვენებენ მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე და ზაფხულის ცხელ დღეებში აფარებენ თავს.

2. ადგილობრივი მოსახლეობის საშუალო მერქნის უზრუნველყოფის მიზნით 2023 წელს გაიცა 165,49 კმ.მ საშუალო მერქანი, ხოლო 2022 წელს – 259.82 მ³ საშუალო მერქანი. 2018 წელთან შედარებით საშუალო მერქნით სარგებლობა 2024 წლისთვის შემცირებულია 412,89 კმ.მ-ით.

წლები	2018 წ.	2019 წ.	2020 წ.	2021 წ.	2022 წ.	2023 წ.	2024 წ.
გაცემული საშუალო მერქნის რაოდენობა (კმ/მ)	522,51	273,24	326,55	297,07	259,82	165,49	109.62
ტყევაფების მოცულობა	723,67	513,83	341,77	438,41	454,36	204,82	236.347

3. მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარე სოფლების მოსახლეობა ყოველწლიურად იყენებს ალტერნატიულ საშუალებას – თხილის ნაჭუჭს. 2023 წლის მდგომარეობით 70 ოჯახის მიერ საწვავად გამოყენებულ იქნა 190 ტონა თხილის ნაჭუჭი. თხილის ნაჭუჭის სათბობად მოხმარების ხარჯზე მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარე მცხოვრები მოსახლეობის სათბობ შემაზე მოთხოვნილება წლების მიხედვით მცირდება. შესაბამისად 2018-2024 წლების პერიოდში დაახლოებით 1062 ტონა ნაჭუჭის მოხმარებით დაიზოგა 3186 კმ საშუალო მერქანი.

4. მაჭახელას ხეობაში დამონტაჟებულია მზის ენერგიაზე მომუშავე წყლის გამათბობლები, რაც წლიურად საშუალოდ 900 მ³ საშუალო მერქნის დაზოგვას შეუწყობს ხელს, რაც ჯამში საშუალოდ 300 ხის დაზოგვის ტოლფასია, რომლებსაც შეუძლიათ შთანთქონ 7 ტონა CO₂ წელიწადში. აღნიშნულის სერტიფიცირებული წყლის გამათბობლების საშუალო ვარგისიანობის და მუშაობის პერიოდში – საშუალოდ 20 წლის განმავლობაში, დაიზოგება 14730 ტონა CO₂ და 6000 მერქნიანი მცენარე- ხე. არსებულ მონაცემებზე დაყრდნობით 40 გ CO₂ ექვ/კვტ/საათში, მზის ენერგიაზე მომუშავე სისტემები დაზოგავენ 1, 24 ტონა CO₂-ს ერთეულზე – და ყველა 75 მზის ფოტოელექტროპანელი დაზოგავს 87 ტონა CO₂-ს წელიწადში ან 1740 ტონას 20-წლიანი მუშაობის პერიოდში.

5. მიმდინარე წელს დაწყებულია მაჭახელას ხეობის გაზიფიცირების პროექტი, რაც სამომავლოდ ასევე დადებითად იმოქმედებს ბუნებრივი რესურსების მდგრად მართვაზე და შეამცირებს საშუალო მერქნის გამოყენებას.

მუხლი 34. კვლევა-მონიტორინგის საქმიანობა

1. მაჭახელას ეროვნული პარკის ფუნქციონირების ძირითად მიზანს ბიომრავალფეროვნების დაცვა, მოვლა და აღდგენა წარმოადგენს. აღნიშნულ საქმიანობას ახორციელებს დაცვის განყოფილება, სადაც ამჟამად შტატის განსაზღვრული 13 თანამშრომელია: დაცვის განყოფილების უფროსი, 11 რეინჯერი (2 უფროსი რეინჯერი და 9 რეინჯერი) და ერთი (1) ბუნებრივი რესურსების უფროსი სპეციალისტი. მათ რეგულარულ საქმიანობაში შედის ინფორმაციის შეგროვება ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გავრცელებული ფლორისა და ფაუნის სახეობების შესახებ, მათი პოპულაციების რიცხოვნობის, მნიშვნელოვანი ეკოსისტემების და ჰაბიტატების მდგომარეობის შესახებ. მათ შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ტყის ეკოსისტემის ფიტოსანიტარიულ მდგომარეობას, ფლორისა და ფაუნის სახეობების გავრცელების და გადაადგილების, ასევე ბუნებრივად მიმდინარე კლიმატურ პირობებს. რეგულარულად ხდება ფლორისა და ფაუნის სახეობებზე დაკვირვება და მათი დოკუმენტირება, რომლის დამუშავების შედეგად მზადდება ყოველწლიური სტატისტიკური მონაცემები და იგზავნება სააგენტოში. დამუშავებული ინფორმაცია კი

მიეწოდება სსიპ – საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურს. მონიტორინგი ხორციელდება ადმინისტრაციაში არსებული რესურსებით. მნიშვნელოვანია თანამშრომლებისათვის საჭირო კვალიფიკაციის ასამაღლებელი ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება.

2. ადმინისტრაციის მიერ აქტიურად მიმდინარეობს მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, მსხვილი მუშემწოვრების მონიტორინგი, კერძოდ: ფოცხვერის, გარეული ღორის, არჩვის, მურა დათვის და შველის მონიტორინგი. დაკვირვება მიმდინარეობს კვალის აღრიცხვით, SMART – პროგრამის, სპეციალური მოწყობილობებისა და ფოტოხაფანგების მეშვეობით.

3. მონიტორინგის გასაუმჯობესებლად ასევე მნიშვნელოვანია სახელმძღვანელო დოკუმენტის შემუშავება აღრიცხვის მეთოდების, ვადების და იდენტიფიკაციის გზები.

ცხოველების რიცხოვნობის სტატისტიკური მონაცემები 2018-2024 წწ.

წლები	2018 წ.	2019 წ.	2020 წ.	2021 წ.	2022 წ.	2023 წ.	2024 წ.
ცხოველები							
არჩვი	4	4	0	2	7	15	15
ფოცხვერი	2	3	2	1	0	2	1
მურა დათვი	28	24	22	24	25	24	27
შველი	11	20	16	18	12	22	25
გარეული ღორი	82	97	95	92	88	100	110
ტურა	28	22	18	20	17	20	25
მაჩვი	2	5	4	6	3	6	10
კვერნა	3	6	3	4	8	12	16
წავი	1	0	1	0	0	1	1
კავკასიური ციყვი	9	11	14	16	15	22	25
კავკასიური სალამანდრა	8	12	10	15	15	15	15

მუხლი 35. ტერიტორიის დაცვა-პატრულირება

1. დაცვის სამსახურის საქმიანობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ადმინისტრაციის გამართული ფუნქციონირებისათვის. დაცულ ტერიტორიაზე რეგულარულად მიმდინარეობს ტერიტორიის მონიტორინგი და რეინჯერების მიერ ტერიტორიებზე პატრულირება შედგენილი გეგმა-გრაფიკის მიხედვით. ასევე, ანთროპოგენური ზემოქმედების ცხელი წერტილების დატანა ეროვნული პარკის რუკაზე, რაც საფრთხის მოსალოდნელ ადგილებზე განსაკუთრებული კონცენტრირების საშუალებას იძლევა.

2. მაჭახელას ეროვნული პარკი მოიცავს ორ უბანს: ქედქედი და ჩიქუნეთი, რომელიც 10 სარეინჯეროდაა დაყოფილი.

უბანი	ფართობი (ჰა)	სარეინჯერო
ქედქედი	3850	4
ჩიქუნეთი	3483	6
ჯამი	7333	10

3. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე კანონდარღვევის ფაქტების მაჩვენებელი არ არის ძალიან მაღალი. არსებული მონაცემების მიხედვით 2018-2024 წლებში მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე 2018 წელს უკანონო ქმედებები არ დაფიქსირებულა, ხოლო 2024 წელს 7 უკანონო ქმედების ფაქტი დაფიქსირდა.

4. ხანძრების სტატისტიკური მაჩვენებლებიდან გამომდინარე, მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ბოლო 5 წლის განმავლობაში ხანძრები არ დაფიქსირებულა.

5. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ხორციელდება სმარტ პატრულირება, რაც იძლევა თანამედროვე მეთოდებით ტერიტორიის პატრულირების, უკანონო ქმედებების რუკაზე დატანის, ასევე ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის მასალების მონაცემების შეგროვების და ერთიან ანგარიშში ასახვის საშუალებას:

**მოულოდნელი და ჯგუფური პატრულირების რაოდენობა წლების მიხედვით
2018-2024 წწ**

წლები	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
მოულოდნელი და ჯგუფური პატრულირება	212	264	310	347	374	518	368

2018-2024 წწ გამოვლენილი სამართალდარღვევები მაჭახელას ეროვნულ პარკში

წელი	2018 წ.	2019 წ.	2020 წ.	2021 წ.	2022 წ.	2023 წ.	2024 წ.
ჯამში გამოვლენილი სამართალდარღვევები	0	13	7	15	4	2	7
ადმინისტრაციული სამართალდარღვევები	0	13	7	15	4	2	7
სისხლის სამართლის დანაშაული	0	0	0	0	0	0	0

მუხლი 36. გარემოსდაცვითი განათლება

1. მაჭახელას ეროვნულ პარკს გააჩნია ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიებებისა და პროგრამების განხორციელების დიდი პოტენციალი. ქმედებები, რომლებიც უკავშირდება ეკოგანათლებასა და საზოგადოებასთან ურთიერთობას, თანხმდება და იმართება ცენტრალიზებულად სააგენტოს უშუალო მონიტორინგის ქვეშ.

2. ადმინისტრაცია აქტიურად თანამშრომლობს მაჭახელას ხეობაში არსებულ ხუთივე საჯარო სკოლასთან, სადაც ჩამოყალიბებული არის ეკოკლუბები ნორჩი რეინჯერების მიერ და ეროვნული პარკის ადმინისტრაციასთან ერთად ახორციელებს სხვადასხვა ტიპის ეკოსაგანმანათლებლო ღონისძიებებს.

3. მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია გარემოსდაცვითი განათლების მიმართულებით ახორციელებს შემდეგ აქტივობებს: ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამები; ლექცია/სემინარები; მწვანე კალენდრის დღეების ღონისძიებების აღნიშვნა; დასუფთავების აქციები; ეკოკლუბებთან მუშაობა; გამწვანების აქციები; ფილმების ჩვენება; ეკოტურები; ადგილობრივ მოსახლეობასთან შეხვედრები.

4. ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას გააჩნია ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამები, რომლებიც მომზადდა პროექტის „ჩვენი ტყე – მაჭახელას ეროვნული პარკის აქტიური ეკოლოგიური განათლება“ ფარგლებში ადმინისტრაციისთვის და ადგილობრივი სკოლებისთვის, რომელსაც ადმინისტრაცია მაჭახელას ხეობის სკოლებთან ერთად ახორციელებს.

5. 2024 წლის მდგომარეობით, მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მიერ სულ ჩატარდა 29 ლექცია/სემინარი, 5 ეკოტური, 3 გამწვანების და 2 დასუფთავების აქცია, 27 მოსახლეობასთან შეხვედრა და 6 სხვა ეკოლოგისძიება. სულ აღნიშნულ გარემოსდაცვით ღონისძიებებში მონაწილეობა მიიღო 1242 ადამიანმა, მათ შორის, 603 მოსწავლე, 90 პედაგოგი/ლექტორი, 79 სტუდენტი, 400 ადგილობრივი მოსახლე და 70 სხვა დაინტერესებული მხარე. 2024 წლის მდგომარეობით სულ აღინიშნა 8 მწვანე

კალენდრის დღე. 2024 წლის მდგომარეობით ეკოსაგანმანათლებლო აქტივობებში ჩართული იყო 8 სკოლა, 1 უნივერსიტეტი და 1 ბაღი.

6. ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობის განხორციელებაში ჩართული არის ბუნებრივი რესურსების უფროსი სპეციალისტი და ვიზიტორთა მომსახურების უფროსი სპეციალისტი, რომელთა მიერაც ხდება ეკოსაგანმანათლებლო ლექცია/სემინარების, ეკოტურების, დასუფთავების აქციების და სხვა აქტივობების განხორციელება. ველზე აღნიშნული საქმიანობის განხორციელებაში ჩართული არის რეინჯერებიც. თუმცა საჭიროა ცალკე ეკოგანათლების სპეციალისტის თანამდებობა არსებობდეს, რათა უფრო ეფექტურად წარიმართოს ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობა.

7. გარემოსდაცვითი განათლებისთვის მნიშვნელოვანია:

ა) ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიის მიხედვით სპეციალური ეკოსაგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავება სხვადასხვა ასაკის მიზნობრივი ჯგუფისთვის;

ბ) რეინჯერთა გადამზადება ეკოგანათლებისა და ინტერპრეტაციის მიმართულებით და მათი აქტიური ჩართვა საინტერპრეტაციო-საგანმანათლებლო საქმიანობებში;

გ) შესაბამისი ფინანსების მოზიდვა და სკოლის მოსწავლეებისა და სტუდენტების გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების მიზნით ეკოსაგანმანათლებლო ტურების ორგანიზება დაცულ ტერიტორიებზე, ბუნებაში ქვევის შესაბამისი ცოდნის მიღებისა და საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავების მიზნით;

დ) ეკოსაგანმანათლებლო ქმედებების განხორციელება ეროვნულ პარკში, რაც ეფექტური საშუალებაა დაცულ ტერიტორიებზე პოზიტიური განწყობის შესაქმნელად, რაც შესაბამისობაშია ადმინისტრაციის საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების მიზნებთან და პროგრამებთან;

ე) სპეციალური გარემოსდაცვითი ღონისძიებების ორგანიზება ე.წ. „მწვანე კალენდრის“ მიხედვით, რომელიც დაკავშირებულია ბუნებასთან და თანამედროვე გარემოს დაცვის გამოწვევებთან.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია – ეკოლონისძიებებში მონაწილეთა სტატისტიკა 2018-2024 წლის მონაცემები.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია – ეკოლონისძიებებში მონაწილეთა სტატისტიკა 2018-2024 წწ.							
წელი	2018 წ.	2019 წ.	2020 წ.	2021 წ.	2022 წ.	2023 წ.	2024 წ.
ეკოლონისძიებაში მონაწილეთა რაოდენობა	1281	1302	437	542	628	935	1242

მუხლი 37. საზოგადოებასთან ურთიერთობა

1. საზოგადოებასთან ურთიერთობას ახორციელებს სააგენტოს მარკეტინგისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახური, ადმინისტრაციის დირექტორისა და სხვა თანამშრომლების ჩართულობით. საზოგადოებასთან ურთიერთობის პოლიტიკას განსაზღვრავს სააგენტო. საზოგადოებასთან ურთიერთობა ხორციელდება საინფორმაციო მასალებით, დაცული ტერიტორიების ვებგვერდის – www.apa.gov.ge, სოციალური ქსელებისა და სხვა საშუალებებით.

2. სააგენტო ბოლო 5 წლის განმავლობაში ახორციელებს კომუნიკაციას ორი მიმართულებით: მიმდინარე ადმინისტრაციული და საჯარო ინფორმაციის გავრცელება სხვადასხვა პორტალის მეშვეობით, ხოლო მეორე მიმართულება გათვლილია ვიზიტორებზე. სააგენტოს აქვს ემბლემა, რომელიც აერთიანებს ყველა დაცულ ტერიტორიას ეროვნული პარკების ტერმინის ქვეშ. კომუნიკაცია მიმდინარეობს

ეროვნული პარკების ვებგვერდით – www.nationalparks.ge და ასევე სოციალური მედიის მეშვეობით (Facebook, Instagram, Twiter), ასევე აქტიურად ხდება youtube-ის გამოყენება.
3. ადმინისტრაციის მიერ ხორციელდება ადგილობრივ მოსახლეობასთან მჭიდრო თანამშრომლობა და მუდმივი კონტაქტი.

მუხლი 38. ეკოტურიზმი და ვიზიტორთა მომსახურება

1. ეკოტურიზმი და ვიზიტორთა მომსახურება:

ა) მაჭახელას ეროვნული პარკი აჭარაში ერთ-ერთი გამორჩეულად საინტერესო ადგილია, ხელუხლებელი კოლხური ტყეებით, ჩანჩქერებით, შთამბეჭდავი პანორამული ხედებით, კეთილმოწყობილი ეკოტურისტული ბილიკებით და ეროვნული პარკის მიმდებარედ კულტურული და არქეოლოგიური ძეგლების სიმრავლით;

ბ) მაჭახელას ეროვნულ პარკს გააჩნია მცირე ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა და სალაშქრო ბილიკები, ვიზიტორთა ცენტრი და საგამოფენო სივრცე, სადაც ვიზიტორს აქვს შესაძლებლობა მიიღოს ამომწურავი ინფორმაცია, ხოლო საგამოფენო სივრცეში გაეცნოს მაჭახელას დაცული ტერიტორიის ბიოლოგიურ და ისტორიულ-კულტურულ ღირებულებებს;

გ) ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია ვიზიტორს სთავაზობს სალაშქრო და ეკოსაგანმანათლებლო ტურებს, სალაშქრო აღჭურვილობის და საპიკნიკე და საკარვე სივრცეების დაქირავების სერვისებს;

დ) მაჭახელას ხეობაში ხორციელდება სამი თემატური ტური: გასტრონომიული ტური „მაჭახელის ნობათი“, ეთნოგრაფიული ტური „მაჭახელი“ და ღვინის ტური. პროექტი შემუშავდა ეკოტურიზმის ასოციაციის მიერ, გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) და გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (GEF) ხელშეწყობით;

ე) მაჭახელას ეროვნული პარკის მონახულება შესაძლებელია მთელი წლის განმავლობაში, აქტიური სეზონი კი ძირითადად ზაფხულის სეზონს მოიცავს;

ვ) მაჭახელას ეროვნულ პარკში ეკოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდში განხორციელდა:

ვ.ა) მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის და ვიზიტორთა ცენტრის მოწყობა (UNDP, GEF);

ვ.ბ) მთავარანგელოზის მთის ბილიკის მოწყობა თანმდევი ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურით (დონორი: UNDP, GEF);

ვ.გ) ქოქოლეთის ბილიკის მოწყობა თანმდევი ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურით (დონორი: ასოციაცია „შავი ზღვის ეკოაკადემია“, Polish Aid, პოლონური ორგანიზაცია ეკოგანვითარების ფონდი);

ვ.დ) მთავარანგელოზის მთის ბილიკის მოწყობა ქედის მუნიციპალიტეტის მხრიდან (დონორი: „შავი ზღვის ეკოაკადემია“, BP);

ვ.ე) მტირალას და მაჭახელას ეროვნული პარკების დამაკავშირებელი ბილიკის მოწყობა (დონორი: მტირალას და მაჭახელას დაცული ტერიტორიების მეგობართა ასოციაცია, GEF);

ვ.ვ) ასოციაცია „შავი ზღვის ეკოაკადემიის“ მხარდაჭერით დაიბეჭდა მაჭახელას ხეობის და მაჭახელას ეროვნული პარკის ტურისტული მარშრუტების შესახებ რუკები, ასევე UNDP-ის მხარდაჭერით მომზადდა საინფორმაციო მასალა;

ვ.ზ) ვიზიტორთა ცენტრის საგამოფენო სივრცის მოწყობა (დონორი: UNDP);

ვ.თ) შემუშავდა მაჭახელას ეროვნული პარკის ეკოტურიზმის განვითარების გენერალური გეგმა დაინტერესებული მხარეების ჩართულობით, დონორი: SIDA.

2. ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა:

ა) მაჭახელას ეროვნული პარკის ვიზიტორთა ცენტრი, მდებარეობს ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის სოფ. აჭარისაღმართში, ვიზიტორთა ცენტრში მოწყობილი საგამოფენო დარბაზი აღჭურვილია ინტერაქტიული სივრცეებით;

ბ) კეთილმოწყობილი მთავარანგელოზის და ქოქოლეთის სამანქანოსთან ინტეგრირებული საფეხმავლო ბილიკები;

გ) მცირე ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა: 3 საპიკნიკე ადგილი, 1 ფანჩატური, 1 ეკოსაგანმანათლებლო სივრცე, 2 საკარვე ადგილი, 2 ცეცხლის დასანთები ადგილი, 2 სველი წერტილი.

3. ტურისტული მოთხოვნის ანალიზი:

ა) მაჭახელას ეროვნულ პარკის მონახულების მთავარი მოტივია ლაშქრობა და სათავგადასავლო ტურიზმი. ვიზიტორთა უმრავლესობისთვის ინტერესის ძირითად საგანს წარმოადგენს მიმზიდველი ბუნებრივი ლანდშაფტები და ხედები, ასევე ადგილობრივი ტრადიციები და კულტურა;

ბ) მაჭახელას ეროვნული პარკის ვიზიტორების რაოდენობა წლიდან წლამდე მზარდი ტენდენციით ხასიათდება, 2024 წელს დაფიქსირდა 1 265 ვიზიტორი. ვიზიტების რაოდენობით ტოპ 5 ქვეყანას წარმოადგენს: პოლონეთი, რუსეთი, ისრაელი, გერმანია, ბელარუსი.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ვიზიტორთა სტატისტიკა 2019-2024 წლის მონაცემებით.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ვიზიტორთა სტატისტიკა 2019-2024 წწ							
N	წელი	2019 წ.	2020 წ.	2021 წ.	2022 წ.	2023 წ.	2024 წ.
1	ვიზიტორთა რაოდენობა	11303	800	520	890	1446	1265

4. ვიზიტორთა გამოკითხვის ანალიზი:

ა) ადმინისტრაციის მიერ გამოკითხული ვიზიტორების უმეტესობა აღნიშნავს, რომ ტურისტული ინფრასტრუქტურა კარგ მდგომარეობაშია;

ბ) მაჭახელას ეროვნული პარკის შესახებ ინფორმაციის წყაროს 62% – ისთვის წარმოადგენს ინტერნეტი, ხოლო 38%-ისთვის პირადი რეკომენდაცია;

გ) მაჭახელას ეროვნული პარკის დაარსება-განვითარების შედეგად დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ წლიდან წლამდე იზრდება კვების და განთავსების ობიექტების რაოდენობა, კერძოდ, 2024 წლის მდგომარეობით ფუნქციონირებს 28 საოჯახო სასტუმრო, 7 მაღაზია და 30 კვების ობიექტი. 2019 წლის მაჩვენებელთან შედარებით საოჯახო სასტუმროების რაოდენობა გაზრდილია დაახლოებით 2-ჯერ, ხოლო კვების ობიექტების რაოდენობა 3-ჯერ.

5. გამტარუნარიანობა:

მაჭახელას ეროვნული პარკის გამტარუნარიანობის რესურსი მნიშვნელოვნად მაღალია ფაქტობრივ მდგომარეობასთან შედარებით. ადგილობრივი ადმინისტრაციის მიერ შესაძლებელია, რომ დაცულმა ტერიტორიამ სათანადო რეგულაციის პირობებში გაცილებით მეტი სტუმარი მიიღოს (წყარო: მაჭახელას ეროვნული პარკის ეკოტურიზმის განვითარების გენერალური გეგმა).

6. ეკოტურიზმის განვითარებასთან დაკავშირებული გამოწვევები:

ა) საჭიროებს განახლებას ტურისტული ინფრასტრუქტურა, კერძოდ, საგზაო დაფები და საფეხმავლო ბილიკებზე არსებული საინფორმაციო დაფები;

ბ) ადმინისტრაციას არ აქვს ტურისტული ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობის გეგმა და მიზანშეწონილია მისი შემუშავება;

გ) ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის შესახებ მონაცემთა ბაზა საჭიროებს სრულყოფას და მუდმივ განახლებას;

დ) ტერიტორიაზე არ არის ტურისტული თავშესაფრის ან კოტეჯის სახით ღამისთევის სერვისის შეთავაზება;

ე) დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების და კულტურული მემკვიდრეობისათვის ღირებული მახასიათებლების მქონე ობიექტების შესახებ მონაცემთა ბაზა საჭიროებს განახლებას.

მუხლი 39. მენეჯმენტი და ადმინისტრაცია

1. ადამიანური რესურსი:

ა) მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ფუნქციონირების 10 წლის განმავლობაში სრულად დაკომპლექტდა შტატით გათვალისწინებული სამშატო ნუსხა. სულ შტატით დასაქმებულია 19 თანამშრომელი, მათ შორის: დირექტორი – 1, დაცვის განყოფილების უფროსი – 1, ბუნებრივი რესურსების უფროსი სპეციალისტი – 1, რეინჯერი – 9, უფროსი რეინჯერი – 2 (ჯამში დაცვის განყოფილება – 11), ბუღალტერი – 1, ადმინისტრაციული განყოფილების უფროსი – 1, ვიზიტორთა მომსახურების უფროსი სპეციალისტი – 1, საქმის მწარმოებელი – 1, დამლაგებელი – 1; ასევე შტატგარეშე სოციალურად დაუცველი – 4 რეინჯერის დამხმარე და 1 სამეურნეო მუშაკი ხელშეკრულებით აყვანილი თანამშრომელი, სულ 24 თანამშრომელი;

ბ) ყოველთვიურად დირექტორის ბრძანებით განისაზღვრება მომავალი თვის, დაცვის განყოფილების უფროსის, უბნის უფროსებისა და რეინჯერების ყოველდღიური პატრულირების გეგმა-გრაფიკი. თოთოეულ რეინჯერს ასევე დამტკიცებული აქვს ყოველდღიური სამოქმედო პატრულირების გეგმა. რეინჯერებისთვის საკვებისთვის დამატებითი დაფინანსება განხორციელდება კავკასიის ბუნების ფონდის (CNF), როდესაც რეინჯერები დაიწყებენ რეინჯერთა საგუშაგოზე ღამისთევით მორიგეობას. რეინჯერებს აქვთ ყოველდღიური საათობრივი გრაფიკი უბნების მიხედვით. დაცული ტერიტორიების დაცვა-მონიტორინგის გაუმჯობესების მიზნით, 2022 წელს სატესტო რეჟიმში დაიწყო ფუნქციონირება, ხოლო 2023 წელს მაჭახელას ეროვნულ პარკში დაინერგა რეინჯერების პატრულირების ახალი სისტემა – SMART პატრულირების სისტემა, რაც გულისხმობს SMART მოწყობილობით პატრულირებას და ინფორმაციის შეგროვებას ტერიტორიაზე, აქვე უნდა აღინიშნოს რომ 2023 წელს რეინჯერების პატრულირების გეგმა-გრაფიკების ფორმების ცვლილება განხორციელდა ასევე განისაზღვრა რეინჯერების საპატრულო მარშრუტები ტერიტორიაზე ტრეკებით. რეინჯერებმა გაიარეს გადამზადების კურსები, თავიანთი საქმიანობის უკეთ შესასრულებლად;

გ) ტერიტორიის დაცვის საქმიანობას ასევე აკონტროლებენ პერიოდულად შემოვლაზე მყოფი დაცვის განყოფილების უფროსი, ადმინისტრაციის დირექტორი და საჭიროების შემთხვევაში ასევე სხვა თანამშრომლებიც. ტერიტორიაზე ხორციელდება გეგმიური და მოულოდნელი რევიზიები საგანაფხულო და საშემოდგომო და საკონტროლო რევიზიები.

2. თანამშრომელთა კვალიფიკაცია:

ა) თანამშრომლების საკვალიფიკაციო მოთხოვნები გაწერილია და დამტკიცებულია სააგენტოს თავმჯდომარის ბრძანებით;

ბ) თანამშრომელთა დასაქმება ხდება კონკურსის საფუძველზე. საკონკურსო კომისია წარმოდგენილია სააგენტოს თანამშრომლების მიერ;

გ) თანამშრომლების კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით არ არსებობს გაწერილი სწავლების პროგრამა, რომელიც სავალდებულო იქნება როგორც ახლად მიღებული თანამშრომლებისათვის, ასევე მოქმედი თანამშრომლებისთვის;

დ) თანამშრომლების ცვლილებასთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია მათი პროფესიული განვითარებაც, რაც გულისხმობს იმას, რომ საჭიროა არსებობდეს გარკვეული პროგრამა, რომლის მიზანიც იქნება ახალი თანამშრომლების გადამზადება;

ე) თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლების საკითხი სისტემის დონეზე საჭიროებს დამატებით კვლევას და ძირითადი საჭიროებების გამოვლენას თანამშრომლების გადამზადების კუთხით.

3. ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა:

ა) მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას გააჩნია ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი;

ბ) მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია მდებარეობს ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი, სოფ. აჭარისაღმართი;

გ) ადმინისტრაცია აღჭურვილია სათანადო საოფისე ავეჯითა და ტექნიკით, რათა მოახერხოს გამართული ფუნქციონირება. ოფისში წარმოდგენილია პორტატული 6 საოფისე კომპიუტერია და 3 ლეპტოპი. საჭიროა დამატებითი შემენილი იქნეს 2 საოფისე კომპიუტერი და 3 ნოუთბუქი. ნოუთბუქის შემენა საჭიროა საველე სამუშაოებისათვის რათა გაუმჯობესდეს თანამშრომლების სამუშაო გარემო და ამაღლდეს მათი მუშაობის ეფექტურობა;

დ) ადმინისტრაციას აქვს რეინჯერთა საგუშაგო;

ე) რეინჯერებს გააჩნია საბაზისო საველე აღჭურვილობა (რაციები, GPS ნავიგაციის სისტემები, იარაღები, ზურგჩანთები, პირველადი დახმარების ნაკრები, SMART მოწყობილობები, სახანძრო ზურგჩანთები, საწვინარი ლაბადები, ფორმები) და ავტოსატრანსპორტო საშუალებები;

ვ) ადმინისტრაციის ავტოპარკი წარმოდგენილია 5 ავტომობილით. აღნიშნული ავტომანქანების შესანახად ადმინისტრაციის ბიუჯეტში თანხების გათვალისწინება. ადმინისტრაციული შენობის ფასადი საჭიროებს შეკეთებას;

ზ) ადმინისტრაციას აქვს 25 ფოტოხაფანგი, აქედან მუშა მდგომარეობაში 20 ფოტოხაფანგი, 5 გამოსულია მწყობრიდან. მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდში საჭირო იქნება დამატებით შემენილი იქნეს 30 ფოტოხაფანგი;

თ) ადმინისტრაციას ასევე გააჩნია 13 სამკერდე კამერა, რომლებიც არ მუშაობს იმის გამო რომ მათ მომსახურეობას ესაჭიროება სპეციალური კომპიუტერი თავისი პროგრამით. აღნიშნულ შემთხვევაში შემენილო უნდა იქნეს სპეციალური კომპიუტერი ან უნდა იქნეს შემენილი კამერები, რომლებიც იმუშავებენ ყველა კომპიუტერზე;

ი) ადმინისტრაციას გააჩნია 13 ცალი მობილური სმარტაპარატი. მენეჯმენტის გეგმის პერიოდში საშუალოდ შესამენი იქნება დამატებით 13 სმარტაპარატი;

კ) ადმინისტრაციას აქვს 10 ცალი ცეცხლსასროლი იარაღი;

ლ) მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის აღრიცხვაზე არის დაფიქსირებული შემდეგი სახის სახანძრო ინვენტარი: 5 თოხი, 5 ბარი, 5 წერაქვი, 5 ფოცხი, 3 ბენზომრავიანი ხერხი, 5 სახანძრო ბალონი (გადატენვა ხდება ყოველწლიურად) 27 სახანძრო ზურგჩანთა, მათ შორის, 24 მუშა მდგომარეობაში, ხოლო 3 გამოსულია მწყობრიდან;

მ) პირველ საგუშაგო სადგურზე წარმოდგენილი 1 სახანძრო სტენდი.

4. დაფინანსების წყარო:

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის დაფინანსება ძირითადად ხორციელდება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან და სააგენტოს კანონმდებლობით ნებადართული სხვა (საკუთარი) შემოსავლებიდან. დამატებით დაფინანსება ასევე ხორციელდებოდა სხვადასხვა წყაროებიდან (მ.შ. დონორი ორგანიზაციებიდან).

დაფინანსების წყაროები

მაჭახელას ეროვნული პარკის დაფინანსება – 2021-2024 წწ (ლარი)					
დაფინანსების წყაროები	2021	2022	2023	2024	სულ
სახელმწიფო ბიუჯეტი	182413	248539	195914	237496.51	864362.51

კანონმდებლობით ნებადართული (საკუთარი) შემოსავლები	96227	92135	156191	294635.63	639188.63
სხვა წყაროები (მ.შ. დონორები)	29839	27991	24714	55817.53	138361.53
სულ	308.479	368.665	376.819	587949.67	589003.633

თავი V. დაცული ტერიტორიების შიდა ზონირება

მუხლი 40. მაჭახელას ეროვნული პარკის ზონირება

გარემოსდაცვითი ძირითადი მიზნების, რესურსებით სარგებლობისა და „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის გათვალისწინებით, მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გამოყოფილია შემდეგი ზონები:

- ა) ბუნების მკაცრი დაცვის ზონა, რომლის ფართობია 1 542,39 ჰა;
- ბ) ბუნების მართვადი დაცვის ზონა, რომლის ფართობია 794,17 ჰა;
- გ) ტრადიციული გამოყენების ზონა, რომლის ფართობია 4996,63 ჰა.

მუხლი 41. მაჭახელას ეროვნულ პარკში დაშვებული საქმიანობები

1. მაჭახელას ეროვნული პარკის ბუნების მკაცრი დაცვის ზონაში აკრძალულია ყოველგვარი საქმიანობა, გარდა:

- ა) არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევისა (სამეცნიერო და საგანმანათლებლო, იდენტიფიკაციისა და გამრავლების მიზნით: მცირე რაოდენობის საჭერბარიუმო და საკოლექციო მასალის, მცენარეთა ნაწილების, თესლებისა და ბოლქვების, უხერხემლო და მცირე ზომის ხერხემლიანი ცხოველების ამოღება);
- ბ) ეკოსაგანმანათლებლო საქმიანობა და ამ მიზნისთვის შესაბამისი მცირე ინფრასტრუქტურის მოწყობისა (ეკოსაგანმანათლებლო ბილიკის მოწყობა შეიძლება მოიცავდეს უსაფრთხოების დაცვის მიზნით მცირე ინფრასტრუქტურულ ელემენტებს, ასევე შემეცნებით, ბიომრავალფეროვნების საინტერპრეტაციო, საინფორმაციო, გამაფრთხილებელ და სხვა საშუალებებს);
- გ) დაცვის ღონისძიებების გატარებისა (დაცვის ინფრასტრუქტურის მოწყობა, ადმინისტრაციის თანამშრომლების საპატრულო ბილიკებზე ფეხით, ცხენით და/ან ავტოსატრანსპორტო საშუალებებით გადაადგილება, არსებული საპატრულო ბილიკების და გზების შეკეთება);
- დ) მონიტორინგის სამუშაოების წარმოებისა (სანიმუშაო ფართობების მოწყობა და მუდმივი დაკვირვების წარმოება, ცხოველებისა და მცენარეების პოპულაციების მდგომარეობის შეფასება და დაკვირვება, აღრიცხვა/ ინვენტარიზაცია და სხვა);
- ე) საკადასტრო სამუშაოების განხორციელება;
- ვ) ხანძრის, ღვარცოფისა და სხვა სტიქიური უბედურების დროს გადაუდებელი ღონისძიებების ჩატარება.

2. მაჭახელას ეროვნული პარკის მართვადი დაცვის ზონაში აკრძალულია ყოველგვარი საქმიანობა, გარდა:

- ა) ტერიტორიაზე ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნებისა;
- ბ) ტერიტორიაზე არსებული ეკოსისტემებისა და მის ფარგლებში გავრცელებულ გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა სახეობების დაცვის, მოვლისა და აღდგენისა;
- გ) ტერიტორიის ჰიდროლოგიური დაცვისა და მონიტორინგისა;
- დ) დეგრადირებული ეკოსისტემების დაცვისა და აღდგენისა;
- ე) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევისა;
- ვ) საგანმანათლებლო საქმიანობისა;

ზ) ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ ამ წესით განსაზღვრული რესურსებით სარგებლობის დროს, ტურისტების გადაადგილებისა, სამსახურებრივი მოვალეობის განხორციელების მიზნით, ავტო-მოტო სატრანსპორტო საშუალებებით შეზღუდული გადაადგილებისა;

თ) მონიტორინგის სამუშაოთა წარმოებისა;

ი) საკადასტრო სამუშაოთა განხორციელებისა;

კ) უმოტორო ტრანსპორტით გადაადგილებისა;

ლ) ვიზიტორთა ყოფნისა და გადაადგილებისა;

მ) ადგილობრივი მოსახლეობის სასმელი წყლით უზრუნველყოფისა;

ნ) დაცვისა და ეკოტურიზმისათვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურის შექმნისა და სარგებლობისა;

ო) აქტიური დაცვის ღონისძიებების გატარებისა (დაცვის ინფრასტრუქტურისა და სახანძრო პირების მოწყობა, მავნებლებთან ბიოლოგიური მეთოდებით ბრძოლა);

პ) ხანძრებისგან და მავნებელი დაავადებებისაგან დაცვის მიზნით, ტყის ჩახერგილობისგან გაწმენდისა და გამხმარი ზეხმელი ხეების მოჭრისა და გატანისა;

ჟ) ხანძრებისა და მავნებელი დაავადებებისაგან დაცვის მიზნით გამოტანილი ხე-ტყით მაჭახელას ეროვნული პარკის საზღვართან არსებულ დასახლებულ ადგილებში მცხოვრები ადგილობრივი მოსახლეობის, სოციალური ჭრის წესებით განსაზღვრული მოთხოვნების ფარგლებში, დაკმაყოფილებისა.

3. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში აკრძალულია ყოველგვარი საქმიანობა, გარდა:

ა) ტერიტორიაზე ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნებისა;

ბ) ტერიტორიაზე არსებული ეკოსისტემებისა და მათ ფარგლებში გავრცელებულ გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა სახეობების დაცვისა, მოვლისა და აღდგენისა;

გ) ტერიტორიის ჰიდროლოგიური დაცვისა და მონიტორინგისა;

დ) დეგრადირებული ეკოსისტემების დაცვისა და აღდგენისა;

ე) არამანიპულაციური და მანიპულაციური სამეცნიერო კვლევისა;

ვ) საგანმანათლებლო საქმიანობისა;

ზ) ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით ავტო-მოტო და საჰაერო სატრანსპორტო საშუალებებით შეზღუდული გადაადგილებისა, ადგილობრივი მოსახლეობისათვის ამ მენეჯმენტის გეგმით განსაზღვრული რესურსებით სარგებლობის დროს, ტურისტების გადაადგილებისა გამყოლის/გიდის თანხლებით და ადმინისტრაციისათვის სამსახურებრივი მოვალეობის განხორციელების დროს;

თ) მონიტორინგის სამუშაოთა წარმოებისა;

ი) საკადასტრო სამუშაოთა განხორციელებისა;

კ) უმოტორო ტრანსპორტით გადაადგილებისა;

ლ) ვიზიტორთა ყოფნისა და გადაადგილებისა;

მ) მიმდებარე დასახლებული პუნქტების მოსახლეობის პირადი მოხმარებისათვის, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, ტყის არამერქნული რესურსებით სარგებლობისა, ტყის მერქნიანი მცენარეების პროდუქტებით სარგებლობისა, ხის მეორეხარისხოვანი მასალებით სარგებლობისა, „ტყითსარგებლობის წესის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 18 მაისის №221 დადგენილებით დამტკიცებული „დებულება ტყითსარგებლობის წესის“ 89-ე მუხლით განსაზღვრული სოციალური დანიშნულების ჭრების შედეგად მიღებული მერქნით სარგებლობისა (არსებული რესურსის გათვალისწინებით, გამოყოფილი ტყეკაფიდან ერთ კომლზე გაიცემა 10 მ³-მდე საშუალო მერქანი), თიბვისა/მოვებისა (ტყით დაუფარავ ფართობებზე), „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-12 მუხლის 2⁶ პუნქტით განსაზღვრული სპეციალური დანიშნულებით სარგებლობისა და საქართველოს ტყის კოდექსის 37-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ა.გ.“

- ქვეპუნქტით განსაზღვრული განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობისა;
- ნ) „სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების ლიცენზიის გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 11 აგვისტოს №136 დადგენილებით დამტკიცებული დებულების ²¹ მუხლით განსაზღვრულ შემთხვევებში, მიწისქვეშა წყლებით სარგებლობისა;
- ო) საფუტკრეების მოწყობისა;
- პ) ადგილობრივი მოსახლეობის სასმელი წყლით უზრუნველყოფისა;
- ჟ) დაცვისა და ეკოტურიზმისათვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურის შექმნისა და მისით სარგებლობისა, მათ შორის:
- ჟ.ა) საპიკნიკე ფანჩატურის მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 4 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 3 მ-ისა და სიმაღლე – არანაკლებ 2,3 მ-ისა);
- ჟ.ბ) კოტეჯის/ტურისტული თავშესაფრების მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 4 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 3 მ-ისა, სიმაღლე – არანაკლებ 3 მ-ისა) და მათთან ერთად სამზარეულოს (ასეთის აუცილებლობის შემთხვევაში) მოწყობა (სიმაღლე – არანაკლებ 2,5 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 3 მ-ისა და სიგრძე – არანაკლებ 5 მ-ისა);
- ჟ.გ) კაფეტერიის მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 15 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 6 მ-ისა, სიმაღლე – არანაკლებ 3,5 მ-ისა);
- ჟ.დ) სველი წერტილების მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 3 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 3 მ-ისა, სიმაღლე – არანაკლებ 2,5 მ-ისა);
- ჟ.ე) დამხმარე ნაგებობის (სამზარეულო, დამხმარე ტექნიკური ნაგებობა, შენობა სამედიცინო პუნქტის, დაცვისა და თანამშრომლების განთავსებისათვის) მოწყობა (სიგრძე – არანაკლებ 5 მ-ისა, სიგანე – არანაკლებ 4 მ-ისა, სიმაღლე – არანაკლებ 3 მ-ისა);
- ჟ.ვ) „ჟ.ა“ – „ჟ.ე“ ქვეპუნქტებით განსაზღვრული ინფრასტრუქტურის სიმაღლე არ უნდა აღემატებოდეს 10 მ-ს;
- რ) აქტიური დაცვის ღონისძიებების გატარებისა (დაცვის ინფრასტრუქტურისა და სახანძრო პირსების მოწყობა, მავნებლებთან ბიოლოგიური მეთოდებით ბრძოლა);
- ს) კანონმდებლობით დაშვებული სხვა საქმიანობისა.
4. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე, გარდა მაჭახელას ეროვნული პარკის საზღვრებში მოქცეული სასაზღვრო ზონისა და სასაზღვრო ზოლისა, ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით, დაშვებულია დრონითა და ფოტოხაფანგით გადაღება.
5. მაჭახელას ეროვნული პარკის საზღვრებში მოქცეულ სასაზღვრო ზონასა და სასაზღვრო ზოლში დრონითა და ფოტოხაფანგით გადაღება დაშვებულია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებასთან – საქართველოს სასაზღვრო პოლიციასთან და მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით.
6. მაჭახელას ეროვნული პარკის საზღვრებში მოქცეულ სასაზღვრო ზონასა და სასაზღვრო ზოლში სახელმწიფო საზღვრის დაცვასთან დაკავშირებული საქმიანობა და ასევე ნებისმიერი სხვა დაშვებული საქმიანობა რეგულირდება „საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.
7. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება – საქართველოს სასაზღვრო პოლიცია უფლებამოსილია, სახელმწიფო საზღვრის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით, შეუფერხებლად განახორციელოს სასაზღვრო-პოლიციური ღონისძიებები, აგრეთვე საზღვრის დაცვის ტექნიკური საშუალებებისა და ინფრასტრუქტურული ობიექტების მშენებლობა/მოწყობა/განთავსება, ასევე საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის ხაზის მიმდებარე ტერიტორიაზე განაკაფი ზოლის მოწყობა/შენარჩუნება.

თავი VI. მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები

მუხლი 42. მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები

1. მენეჯმენტის გეგმა მოიცავს მართვის შემდეგ პროგრამებს:

ა) ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია და მონიტორინგი;

ბ) პატრულირება და კანონდღსრულება;

გ) ბუნებრივი რესურსები მდგრადი გამოყენება;

დ) ეკოტურიზმი;

ე) გარემოსდაცვითი განათლება;

ვ) საზოგადოებასთან ურთიერთობა;

ზ) მენეჯმენტი და ადმინისტრაციის განვითარება.

2. მენეჯმენტის გეგმის აღნიშნული პროგრამების მიზნები და ქმედებები ესადაგება ძირითად პირდაპირ და არაპირდაპირ საფრთხეებს, გამოწვევებსა და მენეჯმენტის შეზღუდვებს, რომლებიც აღწერილია სიტუაციურ ანალიზში.

მუხლი 43. ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის და მონიტორინგის პროგრამა

მიზანი 1: მაჭახელას ეროვნული პარკის ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის გაუმჯობესება, არსებული მონაცემთა ბაზის დახვეწა და შედეგების მენეჯმენტის პროცესებში ინტეგრირება. ინდიკატორი 1: 2033 წლისთვის მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას აქვს და იყენებს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის გაუმჯობესებულ სისტემას და გაუმჯობესებულ მონაცემთა ბაზას, რაც ხელს შეუწყობს მენეჯმენტის ეფექტურობის გაზრდას. საბაზისო ინფორმაცია: ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის არსებული პრაქტიკა, რომელსაც აქვს სისტემური ხასიათი და შესაბამისი კვლევების ანგარიშები.					
№	აქტივობა	ინდიკატორი	ინდიკატორის დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/პარტნიორები
1.1	ზურმუხტის ტერიტორიის ჰაბიტატების იდენტიფიცირება და სახეობების გამოვლენა, საველე შესწავლა და მონიტორინგი (ზურმუხტის ქსელი)	მონიტორინგის ანგარიში და მაჭახელას ეროვნული პარკის რუკაზე დატანილი იდენტიფიცირებული სახეობები და ჰაბიტატები	მომზადებული ზურმუხტის ტერიტორიის რუკა და მონიტორინგის ანგარიში	მხოლოდ სახეობათა კონსერვაციის ცენტრის Nacres-ის ანგარიში, SDF-სტანდარტული მონაცემთა ფორმები, დამტკიცებული ფორმები	დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია, ადმინისტრაცია
1.2	ნამდნარებით წარმოდგენილი ტყის კორომების მონიტორინგი	მონიტორინგის ანგარიშები;	მონიტორინგის შედეგების ანგარიში;	მონიტორინგის ანგარიშები	ადმინისტრაცია, სააგენტო, მოწვეული ექსპერტი, დონორი
1.3	კოლხური ტყის ელემენტებით გამორჩეული იშვიათი კორომების მონიტორინგი (უნგერნის და სმირნოვის შქერი; წყავი და მოცვი)	მონიტორინგის ანგარიში	მონიტორინგის ანგარიშის დოკუმენტი	მონიტორინგის ანგარიშები	დონორი, ადმინისტრაცია, სააგენტო

1.4	ინვაზიური მერქნიანი მცენარეების მონიტორინგი (აკაცია, პავლონია)	ინვაზიური მერქნიანი მცენარეების მონიტორინგის შედეგები	ინვაზიური მცენარეების მონიტორინგის შედეგების ანგარიშები	ტყის მართვის გეგმა და მონიტორინგის ანგარიში	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია
1.5	მაჭახელას ეროვნულ პარკში გავრცელებული ცალკეული სახეობების, მათ შორის წითელი ნუსხის ზოგიერთ სახეობაზე (არჩვი, წავი, მურა დათვი, ფოცხვერი, შველი, გარეული ღორი, ტურა, მაჩვი, კვერნა, კავკასიური ციყვი, კავკასიური სალამანდრა) მონიტორინგის წარმოება.	მონიტორინგის ანგარიშების შედეგები	მონიტორინგის ანგარიშის დოკუმენტი	წინა წლების მონიტორინგის ანგარიშები	ადმინისტრაცია, დონორი, კვლევითი ორგანიზაცია
1.6	„წითელი ნუსხის“ მერქნიანი მცენარეების იშვიათი თანასაზოგადოების (წაბლი, უთხოვარი და კოლხური ბზა) გავრცელების არეალის დარუკება და მდგომარეობის მონიტორინგი	მონიტორინგის ანგარიშები, დარუკებული არეალები	მონიტორინგის ანგარიშების დოკუმენტი და რუკა	მონიტორინგის ანგარიშები	დონორი, ადმინისტრაცია, სააგენტო
1.7	მეტეოროლოგიური მონაცემების შეგროვება	მეტეოროლოგიური მონაცემების შედეგი	ბუნების მატთანე	ბუნების მატთანე	ადმინისტრაცია
1.8	ფოტოხაფანგების მასალების მონაცემთა ბაზის მართვა	მუდმივად განახლებადი მონაცემთა ბაზა	ფოტო და ვიდეომასალები, ცხრილის სახით არსებული მონაცემთა ბაზა	არსებული ფოტოხაფანგების მონაცემთა ბაზა	სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.9	ფრინველების კვლევა მოზამთრე, მოზუდარი, გადამფრენი და მტაცებელი ფრინველების ჯგუფების მიხედვით	კვლევის ანგარიშის შედეგები	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	მონიტორინგის შედეგად ადმინისტრაციის მიერ მოპოვებული ინფორმაცია, სიდრმისეული კვლევა არ ჩატარებულა	დონორი, ექსპერტი, სააგენტო, ადმინისტრაცია

1.10	ტყის ინვენტარიზაცია (სახეობების დონეზე) და ტყის მართვის გეგმის შემუშავება 2026-28 წლებისათვის	ჩატარებული ინვენტარიზაცია და შემუშავებული ტყის მართვის გეგმა	დამტკიცებული ტყის მართვის გეგმის დოკუმენტი	არსებობს 2018-2028 წწ. ტყის მართვის გეგმა	დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები, სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.11	წლის განმავლობაში მინიმუმ ერთხელ დეტალური ტყის პათოლოგიური კვლევის ჩატარება	ტყის პათოლოგიური გამოკვლევები ანგარიში შესაბამისი რეკომენდაციებით	პათოლოგიური კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	გასული წლების ტყის პათოლოგიური გამოკვლევები ანგარიში	დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.12	არჩვის პოპულაციის კვლევა	კვლევის ანგარიშის შედეგები	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	ადმინისტრაციის მონიტორინგის ანგარიშები, SMART-ის მეთოდით, ფოტოხაფანგებით შეგროვილი მასალები	დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.13	მურა დათვის პოპულაციის კვლევა	კვლევის ანგარიშის შედეგები	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	• „ბუნების მატთანე“; • ადმინისტრაციის ანგარიშები; • SMART-ის მეთოდით, ფოტოხაფანგებით შეგროვილი მასალები.	• დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.14	ფოცხვერის პოპულაციის კვლევა	კვლევის ანგარიშის შედეგები	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	„ბუნების მატთანე“, ადმინისტრაციის ანგარიშები, SMART-ის მეთოდით, ფოტოხაფანგებით შეგროვილი მასალები	დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.15	წავის კვლევა	კვლევის ანგარიშის შედეგები	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	„ბუნების მატთანე“, ადმინისტრაციის ანგარიშები, SMART-ის მეთოდით, ფოტოხაფანგებით შეგროვილი მასალები	დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.16	კავკასიური სალამანდრას კვლევა	კვლევის ანგარიშის შედეგები	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	ამჟამად არ არსებობს სიღრმისეული კვლევა, არსებობს ადმინისტრაციის	დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები დაცული ტერიტორიების

				მიერ წარმოებული მონიტორინგის ანგარიშები	სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.17	ჰიდრობიონტების კვლევა	კვლევის ანგარიშის შედეგები	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	ამჟამად არ არსებობს	დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.18	უხერხემლოების კვლევა	კვლევის ანგარიშის შედეგები	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	დონორები, კვლევითი ორგანიზაციები დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.19	არასისტემური მოვლენების – სტიქიური მოვლენების (ქარქცევები, ქარიშხალი, ზვავი, წყალდიდობა და სხვ.) აღრიცხვა.	შესაბამისი ანგარიშები	ადმინისტრაციის ანგარიშები;	- ადმინისტრაციის ანგარიშები; „ბუნების მატიანე“	ადმინისტრაცია

მუხლი 44. პატრულირებისა და კანონდღსრულების პროგრამა

მიზანი 1: მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას მართვას დაქვემდებარებულ დაცულ ტერიტორიაზე თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით ეფექტური პატრულირების უზრუნველყოფა და უკანონო ქმედებების დროული აღკვეთა. ინდიკატორი 1: ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია აქტიურად იყენებს თანამედროვე ტექნოლოგიებს დაცვა-პატრულირების ღონისძიებებში, შეიმჩნევა პროგრესი სამართალდარღვევების პრევენციის, გამოვლენისა და აღკვეთის მიმართულებით, მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების ბოლო წელს ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის მართვას დაქვემდებარებულ დაცულ ტერიტორიებზე გაზრდილია უკანონო ქმედებების პრევენციისა და აღკვეთის მიზნით განხორციელებული ღონისძიებები (მათ შორის, ცნობიერების ამაღლება, თანამშრომლების გადამზადება, ხეტყის უკანონო ჭრის, ნადირობის და ა.შ. ფაქტების აღკვეთა) 2024 წელთან შედარებით დაახლოებით 30%-ით და გარემოზე მიყენებული ზიანი მინიმუმამდეა დაყვანილი. საბაზისო ინფორმაცია: ადმინისტრაციას ამ ეტაპზე გააჩნია შესაბამისი რესურსი და აღჭურვილობა გამართულ მდგომარეობაში, დანერგილია პატრულირების თანამედროვე ტექნოლოგიები (SMART), ტერიტორიაზე განთავსებულია შესაბამისი რაოდენობის საზღვრის მანიშნებელი და საინფორმაციო დაფები, ერთი რეინჯერთა სადგური (ქედქედის უბანზე) და 19 სახმელეთო ხერგილი					
№	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/პარ ტნიორები
1.1	პატრულირების ყოველთვიური გეგმა- გრაფიკების შედგენა და დამტკიცება	პატრულირების გეგმა-გრაფიკების რაოდენობა	დამტკიცებული გეგმა-გრაფიკები	წინა წლის გეგმა- გრაფიკები და ანგარიშები	სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.2	SMART პატრულირების განხორციელება	SMART პატრულირების ანგარიშები	SMART პატრულირების ანგარიშის	წინა წლის SMART ანგარიშები	ადმინისტრაცია

			დოკუმენტი		
1.3	პატრულირების სისტემის ეფექტურობის მონიტორინგი (ანალიზი) წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის სასიცოცხლო ციკლის ყოველ 3 წელიწადში ერთხელ და საჭიროების შემთხვევაში მისი შემდგომი განახლება.	მონიტორინგის ანგარიშის შედეგები	პატრულირების სისტემის ეფექტურობის ანგარიშის დოკუმენტი	არსებული პატრულირების ანგარიშები	ადმინისტრაცია, სააგენტო, გარე ექსპერტი
მიზანი 2: მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის დაცვის განყოფილება დაკომპლექტებულია კვალიფიციური ადამიანური რესურსით, ეფექტური ფუნქციონირებისათვის არსებობს ყველა საჭირო რესურსი, მათ შორის ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა ინდიკატორი 2: 2033 წლისთვის დაცვის განყოფილების თანამშრომლების მინიმუმ 70 %-ის გაძლიერებული უნარები 2024 წელთან შედარებით. განახლებული საპატრულო ინფრასტრუქტურის აღჭურვილობის რაოდენობა 2024 წელთან შედარებით. საბაზისო ინფორმაცია: ადმინისტრაციაში დასაქმებულია 17 ადამიანი, 11 რეინჯერიდან 9 რეინჯერს აქვს სამსახურებრივი იარაღი, ასევე ადმინისტრაციას ბალანსზე ერიცხება 5 ავტომობილი, ადმინისტრაციას დღეისათვის აქვს 1 ადმინისტრაციული შენობა, რომელიც მოიცავს ასევე ვიზიტორთა ცენტრს და 1 რეინჯერთა თავშესაფარს.					
2.1	მაჭახელას ეროვნული პარკის დაცვის განყოფილების თანამშრომლების, რეინჯერების აღჭურვა სათანადო ინდივიდუალური აღჭურვილობით: (სეზონური უნიფორმა ყოველწლიურად 15 კომპლექტი (135 კომპლექტი), 90 ცალი ზურგჩანთა, მცირე ზომის წყალგაუმტარი საბუთების ჩანთა 30 ცალი, პირველადი დახმარების კომპლექტი 30 ცალი და 10 ცალი ავტომატისათვის, 15 ცალი დანა, 30 ცალი ფარანი, ღამის ხედვის 10 ცალი და დღის 15 ცალი დურბინი), მრავალფუნქციური დანები 15 ცალი, 15 ცალი მაჩეტი – გრძელი დანა(ტყის გასაწმენდად), რაცია 30 ცალი, SMART მოწყობილობები 15 ცალი,	შემენილი აღჭურვილობის რაოდენობა	შესყიდვების და მიღება - ჩაბარების დოკუმენტი	ადმინისტრაციას ამჟამად გააჩნია შესაბამისი აღჭურვილობა, თუმცა ყოველწლიურად საჭიროებს განახლებას	სააგენტო/დონორი

	ფოტოხაფანგები 50 ცალი, ერთჯერადი ბატარეები წელიწადში 150 ცალი (სულ 1500 ცალი), ელექტროსასწორები 4 ცალი, ბენზოცელი 2 ცალი, ბენზოხერხი 1 ცალი, გაზონის საკრეჭი 1 ცალი, დამაგრძელებელი კაბელი 50-მეტრიანი 1 ცალი, ლუქები 100 ცალი, ბრეზენტის გამაშები 15 წყვილი, რეზინის ჩექმები 45 წყვილი, სიმაღლმზომი ხეებისათვის 3 ცალი, პრესლერის ბურღი 3 ცალი, თოვლის ფეხსაცმელები 10 წყვილი, მანქანის ვიდეორეგისტრატორები 5 ცალი, სამკერდე კამერები 13 ცალი, 2 ცალი სეიფი იარაღის შესანახი, ცეცხლსასროლი იარაღი 2 ცალი, მანქანის ელექტრონასოსი 5 ერთეული, მაღალი ხარისხის ელექტრონული მიკროსკოპი 1 ცალი.				
2.2	ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობის ინვენტარიზაცია, გამართულობის შეფასება და საჭიროების შემთხვევაში შეძენა/განაღება (უნიფორმა: სახანძრო ხელთათმანი, ჩაფხუტები, ფეხსაცმელი და ტანსაცმელი, ხანძარსაწინააღმდეგო ზურგჩანთები 30 ცალი, ცეცხლმაქრი 5 ცალი, ჰაერის ნახშირბადის და ნახშირორჟანგის მზომი ხელსაწყო 2 ცალი და სხვა.)	• ხანძარსაწინააღმდეგო ინვენტარის შესახებ ინფორმაცია • შეძენილი ხანძარსაწინააღმდეგო ინვენტარი	• ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობის მდგომარეობის შეფასების დოკუმენტი • შესყიდვის მიღება-ჩაბარების აქტები	არსებული ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობა, თუმცა საჭიროებს განახლებას/დამატებას	ადმინისტრაციას სააგენტო, დონორი

მუხლი 45. ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების პროგრამა

მიზანი 1: მაჭახელას ეროვნული პარკში ანთროპოგენური – საფრთხის შემცველი გავლენის შემცირება და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის მიერ.

ინდიკატორი 1: 2033 წელს 2024 წელთან შედარებით არ არის გაზრდილი ან შემცირებულია რესურსებით სარგებლობა, მათ შორის საშეშე მერქნის, ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ.

საბაზისო ინფორმაცია: 2024 წელს გაცემულია 109.62 კმმ საშეშე მერქანი

N	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	წინაპირობა
1.1	მაჭახელას ეროვნულ პარკში ტრადიციული გამოყენების ზონაში ანთროპოგენური ზეგავლენის შესწავლა, კლასიფიცირება და დარუკება (მაღალი და დაბალი რისკ ადგილების იდენტიფიცირება)	ჩატარებული კვლევის შედეგები და არსებული რუკა	ტყის მართვის გეგმის დოკუმენტი	ადმინისტრაციის ანგარიშები, ტყის მართვის გეგმა 2018-2028 წწ	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.2	მაჭახელას ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში ანთროპოგენური ზეგავლენის შესწავლის შედეგად გამოვლენილი საჭიროებების შესაბამისი ღონისძიებების განხორციელება.	შემუშავებული და გატარებული ღონისძიებების ანგარიშები	გატარებული ღონისძიებების ანგარიშის დოკუმენტი	ადმინისტრაციის ანგარიშები	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.3	2020 წელს მიღებული ტყის კოდექსით გათვალისწინებული ვალდებულების შესაბამისად საქმიანი ეზოს მოწყობა	მოწყობილია მინიმუმ ერთი საქმიანი ეზო	- მოწყობილი საქმიანი ეზო - ანგარიშის დოკუმენტი	ამჟამად საქმიანი ეზო არ არსებობს, ადგილობრივი მოსახლეობა თავად უზრუნველყოფს საშეშე ხე-ტყის დამზადებას	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.4	მაჭახელას ეროვნული პარკის ეკოსისტემური სერვისების კვლევა	კვლევის შედეგების ანგარიში	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	ამჟამად არ არის შეფასებული ეკოსისტემური სერვისები	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.5	მაჭახელას ეროვნული პარკის ტყისა და ბალახოვანი ეკოსისტემების ნახშირბადის მარაგების დადგენა	კვლევის შედეგების ანგარიში	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	ამჟამად არ არის შეფასებული	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.6	მაჭახელას ეროვნული პარკის წყლის რესურსების მდგრადი და ინტეგრირებული მართვის გეგმის დოკუმენტის მომზადება	შემუშავებულია წყლის რესურსების მართვის გეგმის დოკუმენტი	წყლის რესურსების მართვის გეგმის დოკუმენტი	ამჟამად არ არის შეფასებული წყლის რესურსების მდგრადობა კლიმატის ცვლილებების ფონზე.	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.7	მაჭახელას ეროვნული პარკის ტყისა და ბალახოვანი ეკოსისტემების თაფლმსხმოიარობის საშუალო მონაცემების დადგენა.	კვლევის ანგარიში	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	არ არის ზოგადი ინფორმაცია თაფლოვანი მცენარეების შესახებ	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი
1.8	მაჭახელას ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონაში სათანადო მეთოდოლოგიის არსებობის საფუძველზე ველური ხილის	კვლევის ანგარიში	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	არ არის შეფასებული	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი

	ზოგიერთი სახეობის საშუალო მარაგების დადგენა.				
1.9	მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიის (ტყეები და მდელოები) სამკურნალო-რეკრეაციული პოტენციალის შეფასება	კვლევის ანგარიში	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	არ არის შეფასებული	დამატებით ფინანსური და ექსპერტული რესურსი

მუხლი 46. ეკოტურიზმის პროგრამა

მიზანი 1: 2033 წლისათვის მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე განვითარებულია ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა, სერვისები და პროდუქტები ეკოლოგიური მთლიანობის ხელყოფის გარეშე ინდიკატორი 1: მაჭახელას ეროვნული პარკის ვიზიტორების რაოდენობა გაზრდილია 15%-ით 2024 წელთან შედარებით საბაზისო ინფორმაცია: ამჟამად მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ეკოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით მოწყობილია ვიზიტორთა ცენტრი და საგამოფენო დარბაზი, ქოქოლეთის და მთავარანგელოზის მთის ბილიკები და მცირე ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურა საპიკნიკე, საკარვე და ცეცხლის დასანთები ადგილების სახით.					
№	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/პარტნიორები
1.1	სულ მცირე 20 საინფორმაციო დაფის განახლება/დამატება	განახლებული/და მატებული მინიმუმ 20 დაფა	ანგარიში ფოტომასალით	ამჟამად ტერიტორიაზე არსებობს 40-მდე საინფორმაციო დაფა	დონორი ორგანიზაცია, ადმინისტრაცია, სააგენტო
1.2.	ეკოტურისტული ბილიკების მარკირების განახლება 2 წელიწადში ერთხელ	განახლებული მარკირება ყველა ეკოტურისტული ბილიკებზე	ანგარიში დოკუმენტი ფოტომასალით	ამჟამად არსებული 2 (ორი) ეკოტურისტული ბილიკი მარკირებულია	ადმინისტრაცია, სააგენტო
1.3	ტუროპერატორებთან და ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრებთან კომუნიკაცია ელექტრონული საშუალებით, სხვადასხვა პროდუქტებისა და სერვისების შესახებ ინფორმაციის მიწოდების მიზნით	გაგზავნილი ელექტრონული ინფორმაციის ადრესატების რაოდენობა	ანგარიშის დოკუმენტი	ამჟამად არსებობს მოქმედი სისტემა (2024 წელს 81 ტურისტულ სააგენტოს და 144 გიდს გაეგზავნა ინფორმაცია)	ადმინისტრაცია
1.4	ადგილობრივი სერვისის მიმწოდებლების შესახებ მონაცემთა ბაზის სრულყოფა მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველოსთან ერთად	სრულყოფილი მონაცემთა ბაზა	მონაცემთა ბაზის დოკუმენტი	ამჟამად არსებობს მონაცემთა ბაზა (2024 წლის მონაცემებით მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარედ ფუნქციონირებს 28 სასტუმრო, 7 მაღაზია და 30 კვების ობიექტი)	ადმინისტრაცია, მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველო

1.5	დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების და კულტურული მემკვიდრეობისათვის ღირებული მახასიათებლების მქონე ობიექტების შესახებ მონაცემთა ბაზის მომზადება მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველოსთან ერთად	განახლებული მონაცემთა ბაზა	მონაცემთა ბაზის დოკუმენტი	ამჟამად არ არსებობს მონაცემთა ბაზა	ადმინისტრაცია, მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველო
1.6	საინფორმაციო დაფების და ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის ინვენტარიზაცია	ინვენტარიზაციის ანგარიში	ინვენტარიზაციის ანგარიშის დოკუმენტი	ამჟამად არსებობს საინფორმაციო დაფების ინვენტარიზაციის დოკუმენტი, ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის ინვენტარიზაციის დოკუმენტი საჭიროებს სრულყოფას	ადმინისტრაცია
1.7	სულ მცირე 1 ტურისტული ბილიკის პროექტირება და მოწყობა, ტურიზმის გენერალური გეგმაზე დაყრდნობით	ერთი პროექტირებული /მოწყობილი ტურისტული ბილიკი	ტურისტული ბილიკის შესაბამისი რუკა და ინფორმაცია	ეროვნულ პარკში ამჟამად ფუნქციონირებს 2 ტურისტული ბილიკი	დონორი, სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.8	ვიზიტორთა სტატისტიკის მონაცემთა ბაზის მუდმივი განახლება	განახლებული მონაცემთა ბაზა	მომზადებული ანგარიშის დოკუმენტი, ვიზიტორთა რეგისტრაციის ფორმა, მონაცემთა ბაზის დოკუმენტი	ვიზიტორთა სტატისტიკის შესახებ ანგარიშის დოკუმენტი, ვიზიტორთა რეგისტრაციის ფორმების საფუძველზე ყოველთვიურად და ყოველკვარტალურად მზადდება შესაბამისი ანგარიში	ადმინისტრაცია
1.9	ვიზიტორთა კმაყოფილების კვლევის განხორციელება	კმაყოფილების კვლევის ანგარიში	კმაყოფილების კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	ადმინისტრაციის მიერ ტარდება ვიზიტორთა კმაყოფილების კვლევა და მზადდება შესაბამისი ანგარიშის დოკუმენტი	ადმინისტრაცია
1.10	ეკოტურისტული საინფორმაციო მასალების (სალაშქრო რუკები, ტრიპლეტები, ბროშურების და სხვა) მომზადება/დაბეჭდვა მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველოსთან ერთად.	სულ მცირე 2 სახის მომზადებული/დაბეჭდილი ეკოტურისტული საინფორმაციო მასალა	მომზადებული/დაბეჭდილი საინფორმაციო მასალა	არსებული რუკების და ტრიპლეტების ინფორმაცია არის მოძველებული და საჭიროებს განახლებას	ადმინისტრაცია, დონორი, სააგენტო, მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველო

1.11	მარკეტინგული სასაჩუქრე პრომომასალის მომზადება	მომზადებული მინიმუმ 4 სახის სასაჩუქრე პრომომასალა	მომზადებული სასაჩუქრე პრომომასალა	არ არსებობს	დონორი. სააგენტო, ადმინისტრაცია
------	---	---	-----------------------------------	-------------	---------------------------------

მუხლი 47. გარემოსდაცვითი განათლების პროგრამა

მიზანი 1: მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია ფლობს საკმარის რესურსს გარემოსდაცვითი განათლების და ცნობიერების ამაღლების საქმიანობების განხორციელებისათვის. ინდიკატორი 1: 2033 წლისთვის არსებობს შტატით განსაზღვრული მინიმუმ 1 დამატებითი თანამშრომელი, რომელიც პასუხისმგებელია გარემოსდაცვით განათლებაზე, თანამშრომლების 20%-ის უნარები გაძლიერებულია გარემოსდაცვისა და ინტერპრეტაციის მიმართულებით. საბაზისო ინფორმაცია: ადმინისტრაციას არ ჰყავს ეკოგანათლების და ინტერპრეტაციის სპეციალისტი. აღნიშნულ საქმიანობას ახორციელებს ბუნებრივი რესურსების უფროსი სპეციალისტი, ვიზიტორთა მომსახურების უფროსი სპეციალისტი და ადმინისტრაციული განყოფილების უფროსი.					
	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/პარტნიორები
1.1	თემატური მასალების/პრეზენტაციების მომზადება სამიზნე ჯგუფებისთვის (დაცული ტერიტორიები, ნარჩენების მდგრადი მართვა, მდგრადი განვითარების მიზნები, ეკოტურიზმი, ხანძრების პრევენცია და მართვა, ბიომრავალფეროვნება, ეკოსისტემური სერვისები, კლიმატის ცვლილება, ბუნებრივი რესურსების მართვა და სხვა)	მომზადებულია მინიმუმ 10 თემატური პრეზენტაცია სამიზნე აუდიტორიებისათვის;	მომზადებული 10 თემატური პრეზენტაცია	ამჟამად მომზადებულია 7 თემატური პრეზენტაცია	სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.2	თემატური წიგნების და ბროშურების და ეკო-საგანმანათლებლო მასალების მომზადება სამიზნე ჯგუფებისთვის და დაბეჭდვა	დაბეჭდილი მინიმუმ 2 სახის საგანმანათლებლო-შემეცნებითი მასალა	დაბეჭდილი ბროშურები და ეკოსაგანმანათლებლო მასალები 2 დოკუმენტი	არსებული დაბეჭდილი მასალები (ბიომრავალფეროვნების და ეკოს-საგანმანათლებლო ბროშურები)	დონორები, სააგენტო და ადმინისტრაცია
1.3	„მწვანე კალენდრის“ მიხედვით გარემოსდაცვითი ღონისძიებების განხორციელება მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველოსთან ერთად	„მწვანე კალენდრის“ მიხედვით განხორციელებული მინ. 5 ღონისძიებება	- სარეგისტრაციო ფორმები; - ანგარიშები	ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებული ღონისძიებების ანგარიშები	დონორი/სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.4	გარემოსდაცვითი ცოდნის ამაღლების მიზნით საგანმანათლებლო დაწესებულებისთვის ეკოსემინარების გამართვა	განხორციელებული ეკოსემინარების რაოდენობა;	- ანგარიშის დოკუმენტი; - სარეგისტრაციო ფორმები	ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებული ღონისძიებების ანგარიშები	დონორი/ექსპერტი, სააგენტო, ადმინისტრაცია

		• მონაწილეთა რაოდენობა;			
1.5	მაჭახელას ეროვნული პარკის „ნორჩი რეინჯერის“ პროგრამის განხორციელება მაჭახელას მიმდებარე სოფლის სკოლებში (5 სკოლა)	• განხორციელებული აქტივობების რაოდენობა; • მონაწილე სკოლების/მონაწილეების რაოდენობა;	• ანგარიშის დოკუმენტი; • სარეგისტრაციო ფორმები	ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებული ღონისძიებების ანგარიშები	დონორი/ექსპერტი, სააგენტო, ადმინისტრაცია

მუხლი 48. საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამა

მიზანი 1: მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციასა და ადგილობრივ თვითმმართველობებს, ადგილობრივ თემებს, რეგიონში არსებულ არასამთავრობო ორგანიზაციებს, ადგილობრივ და რეგიონალურ მედიასაშუალებებსა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს შორის ეფექტური კომუნიკაციის დანერგვა და ეროვნული პარკის მართვის პროცესებში მათი ჩართულობის ხელშეწყობა. ინდიკატორი 1: 2033 წლისთვის ადგილობრივი თვითმმართველობების, ადგილობრივი თემების, რეგიონში არსებული არასამთავრობო ორგანიზაციების და ადგილობრივი და რეგიონალური მედიასაშუალებების და სხვა დაინტერესებული მხარეების ჩართულობა მაჭახელას ეროვნული პარკის მართვაში გაზრდილია 20 % -ით (2024 წელთან შედარებით). საბაზისო ინფორმაცია: არსებული თანამშრომლობა, დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის დონე დაცული ტერიტორიების მართვაში					
№	აქტივობა	ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/პარტნიორები
1.1	თანამშრომლობა და კომუნიკაცია ადგილობრივ სახელმწიფო უწყებებთან/ორგანიზაციებთან	შეხვედრების რაოდენობა	ანგარიშის დოკუმენტი	არსებული ანგარიშები და შესაბამისი დოკუმენტები	ადმინისტრაცია და ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების სამსახურები
1.2	თანამშრომლობა და კომუნიკაცია ადგილობრივ/ეროვნულ და საერთშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციებთან	შეხვედრების რაოდენობა	ანგარიშის დოკუმენტი	ადმინისტრაციის ანგარიშები	ადმინისტრაცია/ადგილობრივი, ეროვნული და საერთშორისო ა/ო-ები, სააგენტო
1.3	თანამშრომლობა და კომუნიკაცია მედიასაშუალებებთან	სატელევიზიო საინფორმაციო მასალები: სიუჟეტი, სტატია	შესაბამისი ბმულები და სიუჟეტები	მონაცემთა ბაზა და ანგარიშები	დონორი, ადმინისტრაცია, სააგენტო
1.4	ვიდეოკლიპების მომზადება მაჭახელას ეროვნული პარკისა და მისი ბიომრავალფეროვნების შესახებ	არსებობს მინიმუმ 1 ვიდეოკლიპი	ფილმი/ვიდეომაჭახელას ეროვნული პარკისა და მისი ბიომრავალფეროვნების შესახებ	არსებული მასალები	დონორი, სააგენტო, ადმინისტრაცია
1.5	ადგილობრივი მოსახლეობის სოციოლოგიური კვლევის ჩატარება	კვლევის ანგარიში	კვლევის ანგარიშის დოკუმენტი	გასული წლების ადმინისტრაციის ანგარიშები და მონაცემთა ბაზა	ადმინისტრაცია, სააგენტო

მუხლი 49. მენეჯმენტის და ადმინისტრაციის პროგრამა

მიზანი 1: მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია დაკომპლექტებულია საკმარისი რაოდენობის კვალიფიციური ადამიანური რესურსით, ეფექტურად ფუნქციონირებისათვის გააჩნია შესაბამისი გამართული აღჭურვილობა და ფინანსური რესურსი. ინდიკატორი 1: 2033 წლისთვის ადმინისტრაცია დაკომპლექტებულია საკმარისი რაოდენობის კვალიფიციური თანამშრომლების რაოდენობით, ადმინისტრაციას გააჩნია შესაბამისი ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა. საბაზისო ინფორმაცია: დამტკიცებული საშტატო ნუსხა – 19 თანამშრომელი: დირექტორი – 1, დაცვის განყოფილებაში: 1 დაცვის განყოფილების უფროსი, 1 ბუნებრივი რესურსების უფროსი სპეციალისტი, 2 უფროსი რეინჯერი, 9 რეინჯერი, 1 ადმინისტრაციული განყოფილების უფროსი, 1 ვიზიტორთა მომსახურების უფროსი სპეციალისტი, 1 ბუღალტერი, 1 უმცროსი სპეციალისტი საქმის წარმოების მიმართულებით, 1 დამხმარე მოსამსახურე. ასევე ადმინისტრაციაში დასაქმებულია 5 შტაგარეშე თანამშრომელი (მათ შორის, 4 რეინჯერის დამხმარე და 1 სამეურნეო მუშაკი); ადმინისტრაციას გააჩნია ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა, მათ შორის, ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი, რეინჯერთა სადგური, 19 ხერგილი, დაცვის განყოფილებას გააჩნია შესაბამისი აღჭურვილობა: მუშა მდგომარეობაში 20 ფოტოხაფანგი, 13 SMART-მოწყობილობა, 13 რაცია, 14 GPS, 10 საშტატო იარაღი, 13 სამკერდე კამერა, რომელსაც გამართულად მუშაობისთვის ესაჭიროება სპეც.კომპიუტერი შესაბამისი პროგრამით, უნიფორმების განახლება/შესყიდვა და ა.შ.).						
№	აქტივობა		ინდიკატორი	დადასტურების წყარო	საბაზისო ინფორმაცია	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია/პარტნიორები
1.1	ადმინისტრაციისთვის ტრენინგების ჩატარება მენეჯმენტის საკითხებში (შემდეგი თემატიკის მიხედვით:	ადმინისტრაციის მართვა:	- სულ მცირე ერთი ჩატარებული ტრენინგი წლის განმავლობაში - სულ მცირე 7 გადამზადებული თანამშრომელი	გადამზადებული თანამშრომლების მონაცემთა ბაზა	ჩატარებული ტრენინგების მასალები და ანგარიშები (მონაწილეთა სიები, ფოტომასალა)	დონორის მხარდაჭერა, სააგენტო
		ვიზიტორთა მომსახურება და საზოგადოებასთან ურთიერთობა:	- სულ მცირე ერთი ჩატარებული ტრენინგი წლის განმავლობაში - სულ მცირე 7 გადამზადებული თანამშრომელი	გადამზადებული თანამშრომლების მონაცემთა ბაზა	ჩატარებული ტრენინგების მასალები და ანგარიშები (მონაწილეთა სიები, ფოტომასალა)	დონორის მხარდაჭერა, სააგენტო
		ბუნებრივი რესურსების მართვა:	- სულ მცირე ერთი ჩატარებული ტრენინგი წლის განმავლობაში - სულ მცირე 7 გადამზადებული თანამშრომელი	გადამზადებული თანამშრომლების მონაცემთა ბაზა	ჩატარებული ტრენინგების მასალები და ანგარიშები (მონაწილეთა სიები, ფოტომასალა)	დონორის მხარდაჭერა, სააგენტო

• სამსახურებრივ ცეცხლსასროლი იარაღის მოხმარებასთან დაკავშირებული კურსი; • კანონის აღსრულება, სამართალდარღვევის შესახებ ინფორმაციის მოგროვება, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა ოქმის მომზადება; • პირველადი დახმარება და სამაშველო ოპერაციები/ რუკების კითხვა, GPS ნავიგატორი ; • ბრაკონიერობასთან ბრძოლის ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება; • გუნდური მუშაობის პრინციპები				
--	--	--	--	--

	კვლევა-მონიტორინგი: • ცხოველების აღრიცხვის, მონაცემების შეგროვების, ფოტოხაფანგების გამოყენების და პირველადი მასალების დამუშავების საველე ტრენინგი; • ფრინველების, ძუძუმწოვრების, მცენარეების, უხერხემლოების გამოვლენა, აღრიცხვის და მონიტორინგის საველე ტრენინგი; • ზურმუხტის ტერიტორიის და სახეობების მონიტორინგის და მეთოდოლოგიის შესახებ საველე ტრენინგი; • ტყის ხანძრებთან ბრძოლის ტრენინგი	• სულ მცირე ერთი ჩატარებული ტრენინგი წლის განმავლობაში • სულ მცირე 7 გადამზადებული თანამშრომელი	გადამზადებული თანამშრომლების მონაცემთა ბაზა	ჩატარებული ტრენინგების მასალები და ანგარიშები (მონაწილეთა სიები, ფოტომასალა)	დონორის მხარდაჭერა, სააგენტო
1.2	ადმინისტრაციის კადრების შევსება საჭირო რესურსით (1 ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი, 1 ეკო-განათლების სპეციალისტი და 1 IT სპეციალისტი).	გაზრდილია მინიმუმ 3 კადრით	თანამშრომელთა დანიშვნის დოკუმენტები	ამჟამად ადმინისტრაციაში დასაქმებულია 18 შტატისანი და 1 შტატგარეშე თანამშრომელი	სააგენტო, ადმინისტრაცია
	მიზანი 2: მაქსიმალურად ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა (საველე ინფრასტრუქტურის ჩათვლით) შეესაბამება მოთხოვნებს და ფუნქციონირებს ეფექტურად ინდიკატორი 2: მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდში განხორციელებული ახალი ინფრასტრუქტურული პროექტების რაოდენობა გაზრდილია მინიმუმ 30%-ით; საბაზისო ინფორმაცია: არსებული ინფრასტრუქტურის ნუსხა.				
2.1	დამატებითი ინფრასტრუქტურის მოწყობა (ადმინისტრაციის საწყობის შენობის აშენება, რეინჯერების დროებით თავშესაფარი 6 ცალი, საპიკნიკე მაგიდების 5 ცალი განახლება, ხერგილების განახლება და საჭიროებისამებრ დამატება, საინფორმაციო დაფების განახლება და	განახლებული/დამატებული ინფრასტრუქტურა	• ანგარიშის დოკუმენტი • მიღება-ჩაბარების აქტები • ინფრასტრუქტურის	არსებული ინფრასტრუქტურა	ადმინისტრაცია, რეინჯერები

	საჭიროებისამებრ ახლების მომზადება, ვიზიტორთა ცენტრის 2030-32 წლებში განახლება/შეკეთება, ავტოპარკის განახლება და დამატებითი ავტოტრანსპორტის შეძენა (5 ერთეული))		ინვენტარიზაციის მასალები		
2.2	ინფრასტრუქტურის მოვლა-შენახვის გეგმის მომზადება	შემუშავებული გეგმა	შემუშავებული გეგმის დოკუმენტი	არსებული გეგმა ამჟამად მსგავსი დოკუმენტი არ არსებობს	სააგენტო, გარე ექსპერტი, კონსულტანტი, ფინანსები
მიზანი 3: მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის გრძელვადიანი მართვის ეფექტიანობის უზრუნველყოფა ინდიკატორი 3: 2029 წლისთვის მენეჯმენტის გეგმის მიზნების 50 %, ხოლო 2033 წლისთვის – მინიმუმ 70 % მიღწეულია; საბაზისო ინფორმაცია: არსებული შესყიდვის გეგმა. მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა.					
3.1	ყოველწლიური შესყიდვის გეგმის მომზადება შესაბამისი საორიენტაციო ბიუჯეტით	შესყიდვის გეგმა	შესყიდვის გეგმის დოკუმენტი	გასული წლების შესყიდვის გეგმები	ადმინისტრაცია, სააგენტო, ფინანსისტი
3.2	ადმინისტრაციის ბალანსზე არსებული მატერიალური-ფასეულობების ინვენტარიზაციის განხორციელება	ინვენტარიზაციის ანგარიში	ინვენტარიზაციის დოკუმენტი	გასული წლების ანგარიშები	ადმინისტრაცია და სააგენტო
3.3	სამწლიანი საოპერაციო გეგმის განახლება/მომზადება	განახლებული სამწლიანი საოპერაციო გეგმა	განახლებული სამწლიანი საოპერაციო გეგმის დოკუმენტი	გასული წლების საოპერაციო გეგმები	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორი
3.4	ნარჩენების მართვის გეგმის მიხედვით შესაბამისი ქმედებების განხორციელება	ნარჩენების მართვის მიხედვით განხორციელებული აქტივობები	ანგარიშის დოკუმენტი	2024 წელს მომზადდა მაჭახელას ეროვნული პარკის ნარჩენების მართვის დოკუმენტი	სააგენტო, დონორ(ებ)ი, ადმინისტრაცია; კონსულტანტი
3.5	მაჭახელას ეროვნული პარკის საზღვრებში და მის მიმდებარედ დანაგვიანებული ადგილების ინვენტარიზაცია და შესაბამისი ქმედებების დაგეგმვა/განხორციელება კომპეტენციის ფარგლებში	ჩატარებულია ინვენტარიზაცია და იდენტიფიცირებულია შესაბამისი ადგილები	ინვენტარიზაციის და იდენტიფიცირებული ადგილების შესახებ მომზადებული დოკუმენტი	არსებობს ნარჩენების მართვის გეგმა	მუნიციპალიტე ტებთან თანამშრომლობა დონორის მხარდაჭერა
3.6	დანაგვიანების პრევენციის მიზნით სულ მცირე 3 საინფორმაციო/გამაფრთხილებელი ბანერის განთავსება ბილიკებზე	ბილიკებზე განთავსებული 3 ბანერი	ანგარიში ფოტომასალით	ამჟამად არ არის საინფორმაციო დაფები	დონორი ორგანიზაცია, სააგენტო, ადმინისტრაცია
3.7	დაცვის განყოფილების ავტო-პარკის მოვლა-შენახვა ინტეგრირებულია ადმინისტრაციის მოვლა-შენახვის გეგმაში. საჭიროებისამებრ ავტო-პარკის (სატრანსპორტო საშუალებების მოვლა-პატრონობა) განახლება	ავტო-პარკის მოვლა-შენახვის გეგმა ინტეგრირებულია ადმინისტრაციის მოვლა-შენახვის გეგმაში	ავტოპარკის მოვლა-შენახვის გეგმა მიღება-ჩაბარების დოკუმენტები	არსებული ავტო-პარკის ჩამონათვალი და მათი მდგომარეობა	სააგენტო/დონორი
	მიზანი 4: მაჭახელას ეროვნული პარკის შრომის უსაფრთხოების მენეჯმენტის გეგმის შემუშავება ინდიკატორი: თანამშრომლებისა და ვიზიტორების უსაფრთხოების დაცვის მიზნით შემუშავებული შესაბამისი დოკუმენტები საბაზისო ინფორმაცია: ამჟამად მსგავსი დოკუმენტი არ არსებობს				

4.1	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის თანამშრომლების და ვიზიტორთა უსაფრთხოების გეგმის შემუშავება	შემუშავებული უსაფრთხოების გეგმა	უსაფრთხოების გეგმის დოკუმენტი	2024 წელს მსგავსი დოკუმენტი არ არსებობს	სააგენტო, ადმინისტრაცია, დონორი, გარე ექსპერტი
-----	---	---------------------------------	-------------------------------	---	--

თავი VII. მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგი, ანგარიშგება და შეფასება

მუხლი 50. ინდიკატორები და მათი შერჩევის საფუძველი

მენეჯმენტის გეგმის პროგრამის მიზნები, ქმედებები და მათთან შესაბამისობაში არსებული ინდიკატორები აღწერილია მენეჯმენტის გეგმის მე-VI თავში – მენეჯმენტის გეგმის პროგრამები. მიზნების და ქმედებების ინდიკატორები შემუშავებულია მათი გაზომვადობის პრინციპით (კონკრეტული, გაზომვადი, რეალისტური, მიღწევადი და დროში დაკონკრეტებული).

მუხლი 51. მენეჯმენტის გეგმის მიზნების და ქმედებების შესრულების პროგრესის მონიტორინგი, შეფასება და ანგარიშგება

მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგის მიზანია მართვის ადაპტური მიდგომის დანერგვა და განხორციელება. მენეჯმენტის გეგმის მუდმივი მონიტორინგი და მისი ანალიზი იძლევა შესაძლებლობებს საჭირო ცვლილებების განხორციელებისა და მათი ადაპტაციისთვის წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმაში.

მუხლი 52. მენეჯმენტის გეგმის მიზნებისა და ქმედებების მონიტორინგის, შეფასების და ანგარიშგების პროცედურები და ეტაპები

დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია მენეჯმენტის გეგმის მონიტორინგს ახორციელებს ეტაპობრივად:

ა) ყოველწლიური მონიტორინგი: ყოველი წლის ბოლოსთვის ადმინისტრაცია მოამზადებს განხორციელებული ქმედებებისა და ღონისძიებების ანგარიშს მენეჯმენტის გეგმის მე-6 თავში განსაზღვრულ და დაგეგმილ ქმედებებსა და ღონისძიებებთან მიმართებით. აღნიშნული ანგარიში წარმოადგენს 3-წლიანი საოპერაციო გეგმის განხილვა-განახლების საფუძველს, რომელიც თავის მხრივ, წლიური ბიუჯეტის განსაზღვრისა და წარდგენის საფუძველია;

ბ) მენეჯმენტის ეფექტურობის 4-წლიანი ინტერვალით მონიტორინგი: მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების მე-5 წლის ბოლოს ადმინისტრაცია განხორციელებს მენეჯმენტის გეგმის ეფექტურობის შეფასებას. ადმინისტრაცია შეძლებს, ზუსტად შეაფასოს მართვის ეფექტურობის პროგრესი და მიღებული გამოცდილების გათვალისწინებით მოახდინოს მენეჯმენტის გეგმის ქმედებებისა და ღონისძიებების ადაპტირება;

გ) საბოლოო შეფასება: მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდის მე-9 წლის დასაწყისში ადმინისტრაცია განხორციელებს მოქმედი მენეჯმენტის გეგმის დეტალურ შეფასებას და მოამზადებს ანგარიშს. მომდევნო 9-წლიანი პერიოდისთვის მენეჯმენტის გეგმის სიტუაციური ანალიზის, მიზნებისა და ქმედებების განახლების პროცესი, რომელსაც ადმინისტრაცია შესაბამისი ექსპერტიზისა და ორგანიზაციების ჩართულობით განხორციელებს, დაეფუძნება აღნიშნული შეფასების შედეგებს.

მუხლი 53. მენეჯმენტის გეგმის მიზნებისა და აქტივობების მონიტორინგის გეგმა და ანგარიშგება

№	აქტივობა	დროის პერიოდი	პასუხისმგებელი
---	----------	---------------	----------------

1	მონიტორინგის გეგმის და ფორმატის შემუშავება და შეთანხმება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან პირველი წლის ბოლოს	ადმინისტრაცია/ სააგენტო
2	ყოველწლიური მონიტორინგის განხორციელება და ანგარიშგება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მომდევნო წლის I კვარტალში (ყოველწლიურად)	ადმინისტრაცია
3	შუალედური შეფასების განხორციელება, ანგარიშგება და სტრატეგიული მიზნების გადახედვა საჭიროებისამებრ	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მეოთხე წლის ბოლოს	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორები, პარტნიორები
4	საბოლოო ანგარიშგება და შეფასება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მე-9 წლის დასაწყისი	ადმინისტრაცია
5	მენეჯმენტის გეგმის განახლება	წინამდებარე მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებიდან მე-9 წელი	ადმინისტრაცია, სააგენტო, დონორები, პარტნიორები

დანართები:

დანართი 1. რუკები მაჭახელას ეროვნული პარკის მდებარეობა და საზღვრები;

დანართი 2. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიებზე გავრცელებული მცენარეთა სახეობების ნუსხა;

დანართი 3. მაჭახელას ეროვნულ პარკში გავრცელებული ცხოველთა სახეობების ნუსხა;

დანართი 4. მაჭახელას ხეობაში გავრცელებული ფრინველების სახეობები;

დანართი 5. მაჭახელას ეროვნულ პარკში გავრცელებული კავკასიისა და მცირე აზიის ენდემური სახეობები (ფაუნა);

დანართი 6. მაჭახელას ეროვნული პარკის ფაუნის სამიზნე სახეობების ნუსხა;

დანართი 7. სამიზნე სახეობების გავრცელების რუკები;

დანართი 8. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გავრცელებული სამკურნალო მცენარეები;

დანართი 9. მაჭახელას ეროვნული პარკის ზონების კოორდინატები;

დანართი 10. მაჭახელას ეროვნული პარკის ზონირება;

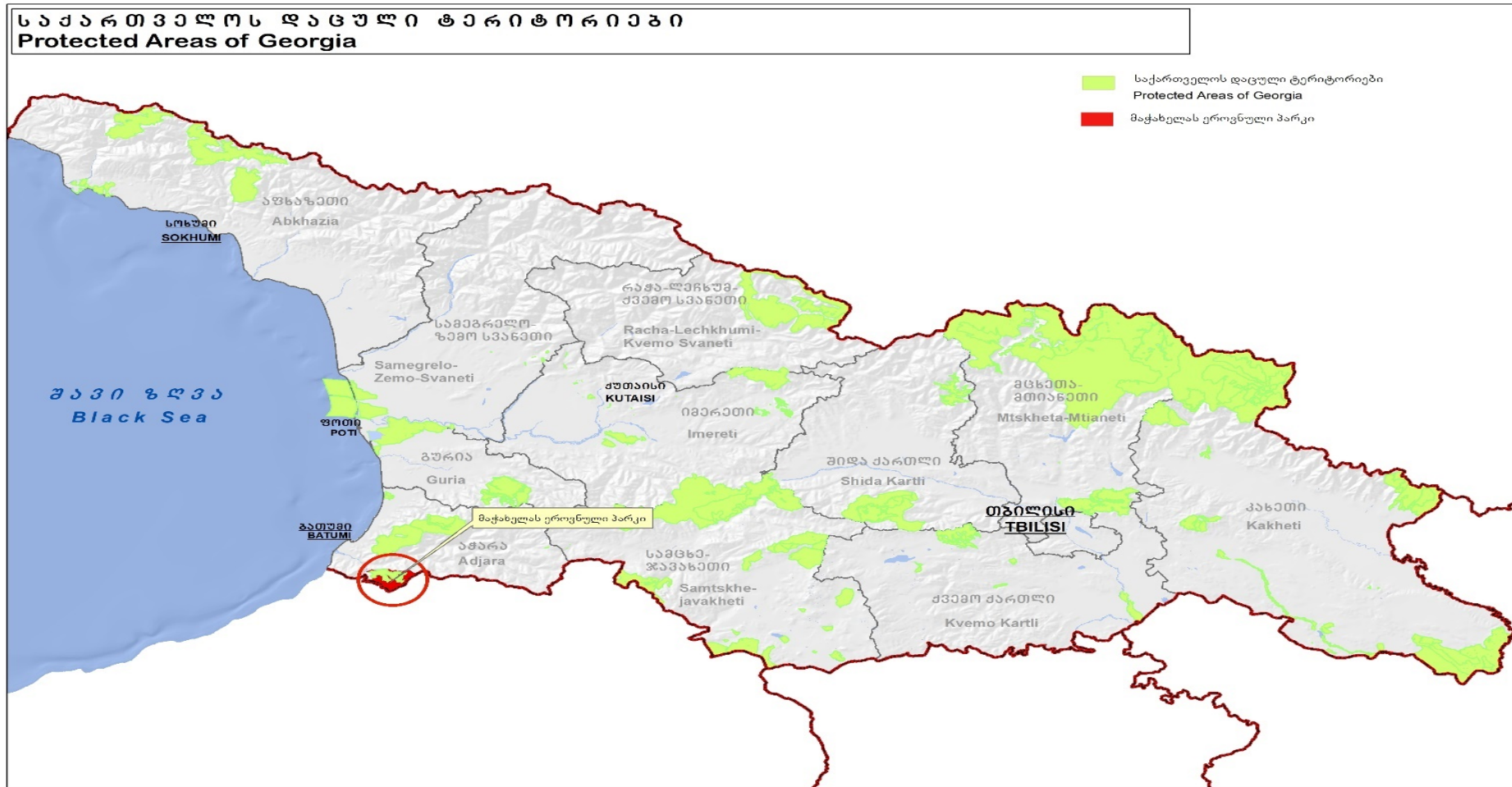
დანართი 11. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტურისტული ბილიკები და ინფრასტრუქტურა;

დანართი 12. მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარედ მდებარე ისტორიულ-კულტურული ძეგლები;

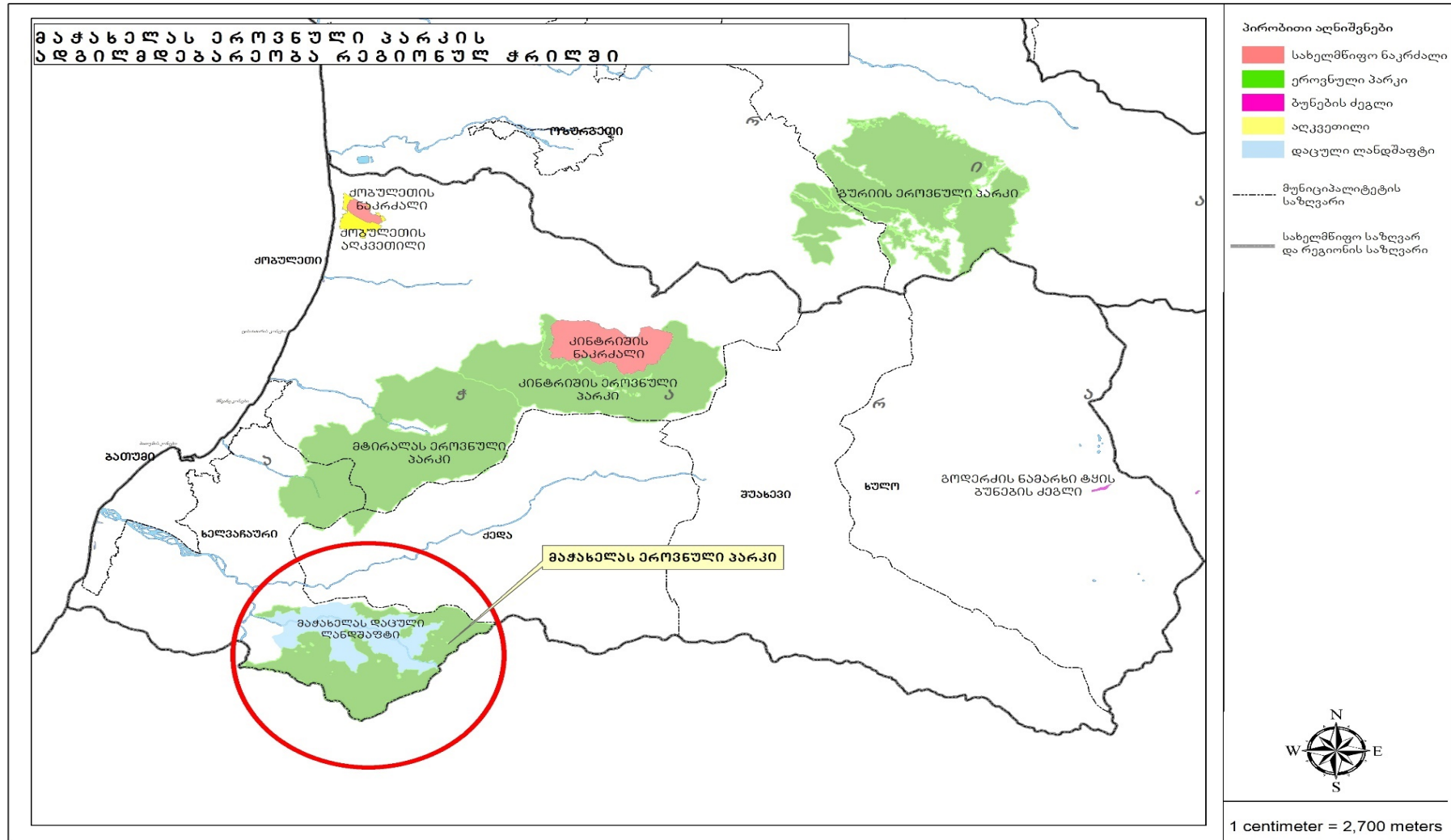
დანართი 13. ზურმუხტის ტერიტორიის სტანდარტულ მონაცემთა ფორმა.

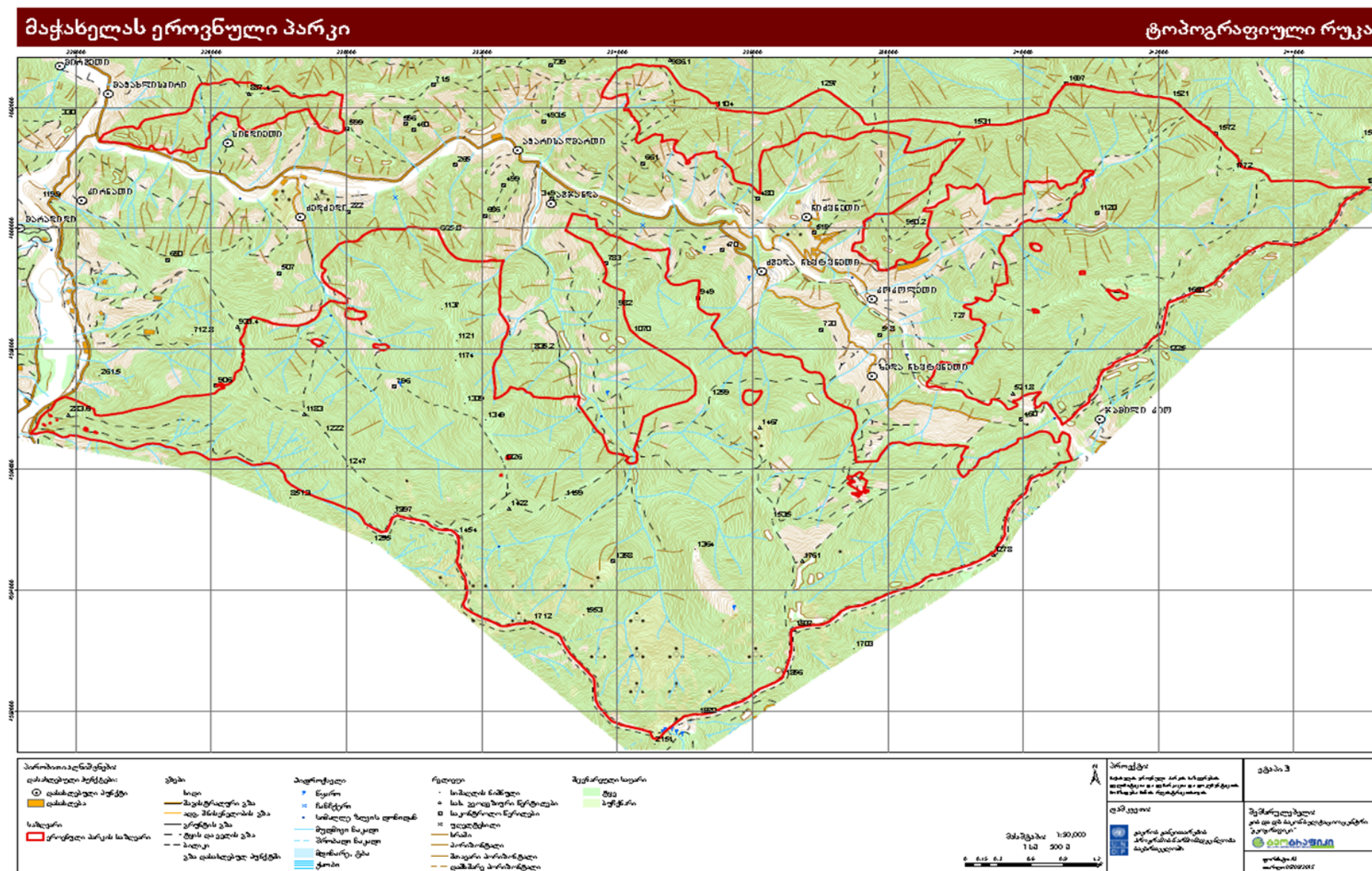
დანართი 1. რუკები მაჭახელას ეროვნული პარკის მდებარეობა და საზღვრები

ა) საქართველოს ადმინისტრაციული რუკა

ბ) მაჭახელას ეროვნული პარკი რეგიონულ კრილში

დანართი 2. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიებზე გავრცელებული
მცენარეთა სახეობების ნუსხა

N	მერქნიანი სახეობების დასახელება		გავრცელება /ზ.დ-დან/	ენდემურობა				დაცულობის სტატუსი	
	ქართული	ლათინური		კავკასიის	საქართველოს	კოლხეთის	აჭარა-ლაზეთის	IUCN	საქართველოს წითელი ნუსხა/2006/
ხეები									
1	ჩვეულებრივი ნეკერჩხალი	<i>Acer campestre</i>	150 – 550						
2	ქორაფი	<i>Acer laetum</i>	50-1800						
3	მთის ბოყვი	<i>Acer pseudoplatanus</i>	1300-1600						
4	ხემყრალი	<i>Ailanthus altissima</i>	450-700						
5	ჩვეულებრივი მურყანი	<i>Alnus barbata</i>	0-800						
6	კავკასიური რცხილა	<i>Carpinus caucasicus</i>	50-1200						
7	ჯაგრცხილა	<i>Carpinus orientalis</i>	50-70						
8	ჩვეულებრივი წაბლი	<i>Castanea sativa</i>	50-1100						VU
9	ბალამწარა	<i>Cerasus avium</i>	50-800						
10	კავკასიური ხურმა	<i>Diospyros lotus</i>	50-1500					LC	
11	აღმოსავლური წიფელი	<i>Fagus orientalis</i>	50-2000						
12	ლელვი	<i>Ficus carica</i>	10-600			+		LC	
13	იფანი	<i>Fraxinus excelsior</i>	50-1400						
14	მაქალო	<i>Malus orientalis</i>	100-1400						
15	თუთა	<i>Morus alba</i>	30-500						
16	აღმოსავლური ნაძვი	<i>Picea orientalis</i>	400-1600					LC	
17	ვერხვი მთრთოლავი	<i>Populus tremula</i>	400-2400						
18	ტყემალი	<i>Prunus divaricata</i>	20-800						
19	კოლხური მუხა	<i>Quercus hartwissiana</i>	50-1500						VU
20	ჭოროხის მუხა	<i>Quercus dschorochensis</i>	300-1500						
21	იმერული მუხა	<i>Quercus imeretina</i>	300-1500						VU
22	გრუკაცია	<i>Robinia pseudoacacia</i>	20-1200					LC	
23	მდგნალი	<i>Salix caprea</i>	50-1600						
24	თამელი	<i>Sorbus torminalis</i>	300-700						
25	უთხოვარი	<i>Taxus baccata</i>	50-1500					LC	VU
26	კავკასიური ცაცხვი	<i>Tilia caucasica</i>	100-1600						
27	თელადუმა შიშველი	<i>Ulmus glabra</i>	50-1500						
28	კაკალის ხე	<i>Juglans regia</i>	50-1400					NT	VU
ბუჩქები									
29	კოლხური ბუჩა	<i>Buxus colchica</i>	50-1000					NT	VU
30	საკმელი	<i>Cistus salvifolius</i>	100-500						
31	ჩვეულებრივი თხილი	<i>Corylus avellana</i>	50-1500					LC	
32	მელიქაური	<i>Daphne pontica</i>	50-1000						
33	კიდობანა	<i>Euonymus europaea</i>	50-1300						
34	ტაბლაყურა	<i>Euonymus latifolia</i>	50-800						
35	გლუჟქერქა ჭანჭყატა	<i>Euonymus leiophloea</i>	50-500	+					
36	ხეჭრელი	<i>Frangula alnus</i>	10-1500						
37	კორობელა	<i>Hypericum androsaemum</i>	50-1400						
38	-	<i>Hypericum xylosteifolium</i>	50-800						
39	ბადგი	<i>Ilex colchica</i>	50-1800						

40	წყავი	<i>Laurocerasus officinalis</i>	50-1800						
41	კეთილშობილი დაფნა	<i>Laurus Nobilis</i>	50-300						VU
42	კვიდო	<i>Ligustrum vulgare</i>	50-400						
43	ზღმარტლი	<i>Mespilus germanica</i>	200 – 1300						
44	იელი	<i>Rhododendron luteum</i>	200-1600						
45	შქერი	<i>Rhododendron ponticum</i>	50-1200						
46	უნგრისი შქერი	<i>Rhododendron ungerii</i>	600-1200				+		VU
47	ასკილი	<i>Rosa canina</i>	50-1200						
48	ძალღმაყვალა	<i>Rubus caesius</i>	50-800						
49	-	<i>Rubus candicans</i>	50-1500						
50	-	<i>Rubus canescens</i>	800-1500						
51	-	<i>Rubus caucasicus</i>	50-1500						
52	-	<i>Rubus hirtus</i>	50-1600						
53	-	<i>Rubus moschus</i>	800		+				
54	კავკასიური ტირიფი	<i>Salix caucasica</i>	800-2400	+					
55	დიდგულა	<i>Sambucus Nigra</i>	50-1800						
56	გრაკლა	<i>Spiraea japonica</i>	20-500						
57	ჩვეულებრივი ჯონჯოლი	<i>Staphylea pinnata</i>	50-900						
58	კოლხური ჯონჯოლი	<i>Staphyllea colchica</i>	50-400						
59	შინდანწლა	<i>Swida australis</i>	50-800						
60	მაღალი მოცვი	<i>Vaccinium arctostaphylos</i>	50-1900						
61	უზანი	<i>Viburnum lantana</i>	1800-2200						
62	მახველი	<i>Viburnum opulus</i>	50-1500						
63	მოლოზანა	<i>Viburnum orientale</i>	50-1800						
64	ფითრი	<i>Viscum album</i>	5-1500						
ლიანები									
1	კატაბარდა	<i>Clematis vitalba</i>	350-600						
2	ჩვეულებრივი სურო	<i>Hedera helix</i>	50-750						
3	კოლხური სურო	<i>Hedera colchica</i>	30-2000						
4	ღვედკეცი	<i>Periploca graeca</i>	0-100						
5	ეკალიჭი	<i>Smilax excelsa</i>	50-1500						
6	ჩვეულებრივი ვაზი	<i>Vitis vinifera</i>	100-700					LC	
7	იზაბელა	<i>Vitis labrusca</i>	50-500						
ძირითადი დამაზასიათებელი ბალახები									
1	ირმის ენა	<i>Phyllitis scolopendrium</i>	0- 500						
2	-	<i>Athyrium filix femina</i>	25-1000						
3	ეწრის გვიმრა	<i>Pteridium tauricum</i>	25-1600						
4	ტაბელა	<i>Pteris cretica</i>	25-500						
5	მარიამსხალა	<i>Aegopodium podagraria</i>	25-800						
6	-	<i>Anthriscus sylvestris</i>	25-800						
7	ხევსურის დიფი	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	250-1600	+					
8	ქრისტესბეჭედა	<i>Sanicula europaea</i>	25-1600						
9	მინდვრის გვირილა	<i>Leucanthemum vulgare</i>	500-1600						
10	ხარისთავალა	<i>Paris incompleta</i>	25-800						
11	ბუერა	<i>Petasites albus</i>	25-1600						
12	სამტატა	<i>Pyrethrum macrophyllum</i>	700-1600						
13	მჟაველა	<i>Oxalis acetosella</i>	500-1600						
14	მჭამელა	<i>Chrysosplenium dubium</i>	25-1600						
15	ანწლი	<i>Sambucus ebulus</i>	25-1600						
16	ბრამი	<i>Calamagrostis arundinaceae</i>	25-800						
17	მაჩიტა	<i>Campanula alliariifolia</i>	50-500						
18	წივანა	<i>Festuca gigantea</i>	50-1600						
19	აჭარული ყოჩივარდა	<i>Cyclamen adzharicum</i>	50-1600						
20	ვორონოვის თეთრყვავილა	<i>Galanthus woronowii</i>	50-800						
21	ერთწლოვანი თივაქასრა	<i>Poa annua</i>	25-1600						

22	ძმერხლი	<i>Ruscus colchicus</i>	25-1600						
23	თაგვისარა	<i>Ruscus ponticus</i>	25-100						

**დანართი 3. მაჭახელას ეროვნულ პარკში გავრცელებული ცხოველთა სახეობების
ნუსხა**

№	სახეობების დასახელება		საქართველოს წითელი ნუსხით დაცული/2006/
	ქართული	ლათინური	
1	2	3	4
ძუძუმწოვრები			
1	გრძელკუდა კბილთეთრა	<i>Crocidura gueldenstaedti</i> (Pallas, 1811)	
2	კავკასიური წყლის ბიგა	<i>Neomys teres</i> Miller, 1908	
3	ჩვეულებრივი მეგვიანე	<i>Eptesicus serotinus</i> (Schreber, 1774)	
4	რადეს ბიგა	<i>Sorex raddei</i> Satunin, 1895	
5	კავკასიური თხუნელა	<i>Talpa caucasica</i> Satunin, 1908	
6	მცირე თხუნელა	<i>Talpa levantis</i> Thomas, 1906	
7	დიდი ცხვირნალა	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> (Schreber, 1774)	
8	მცირე ცხვირნალა	<i>Rhinolophus hipposideros</i> (Bechstein, 1800)	
9	წყლის მლამიობი	<i>Myotis daubentonii</i> (Kuhl, 1817)	
10	ულვაშა მლამიობი	<i>Myotis mystacinus</i> (Kuhl, 1817)	
11	ტყის მლამიობი, ნატერერის მლამიობი	<i>Myotis Nattereri</i> (Kuhl, 1817)	
12	გიგანტური მელამურა	<i>Nyctalus lasiopterus</i> (Schreber, 1780)	
13	მცირე მელამურა	<i>Nyctalus leisleri</i> (Kuhl, 1817)	
14	წითური მელამურა	<i>Nyctalus Noctula</i> (Schreber, 1774)	
15	ტყის ღამორი, ნათუზიუსის ღამორი	<i>Pipistrellus Nathusii</i> (Keyserling et Blasius, 1839)	
16	ჯუჯა ღამორი	<i>Pipistrellus pipistrellus</i> (Schreber, 1774)	
17	პაწია ღამორი	<i>Pipistrellus pygmaeus</i> (Leach, 1825)	
18	ჩვეულებრივი ღამურა	<i>Vespertilio murinus</i> Linnaeus, 1758	
19	ევროპული კურდღელი	<i>Lepus europaeus</i> Pallas, 1778	
20	წყლის მემინდვრია	<i>Arvicola terrestris</i> (Linnaeus, 1758)	
21	მცირეაზიური (რობერტის) მემინდვრია	<i>Chionomys roberti</i> (Thomas, 1906)	
22	ბუჩქნარის მემინდვრია	<i>Microtus majori</i> Thomas, 1906	
23	სახლის თაგვი	<i>Mus musculus</i> Linnaeus, 1758	
24	რუხი ვირთაგვა	<i>Rattus Norvegicus</i> (Berkenhout, 1769)	
25	შავი ვირთაგვა	<i>Rattus rattus</i> (Linnaeus, 1778)	
26	კავკასიური ტყის თაგვი	<i>Sylvaemus arianus</i> (Blanford, 1881)	
27	პონტური თაგვი	<i>Sylvaemus ponticus</i> (Sviridenko, 1936)	
28	მცირე ტყის თაგვი	<i>Sylvaemus uralensis</i> Pallas, 1811	
29	ტყის ძილგუდა, ღწავი	<i>Dryomys Nitedula</i> (Pallas, 1778)	
30	ჩვეულებრივი ძილგუდა	<i>Glis glis</i> (Linnaeus, 1766)	
31	კავკასიური ციყვი	<i>Sciurus anomalus</i> Gmelin, 1778	VU (A1e)
32	ჩვეულებრივი ციყვი	<i>Sciurus vulgaris</i> Linnaeus, 1758	
33	ტურა	<i>Canis aureus</i> Linnaeus, 1758	
34	მელა	<i>Vulpes vulpes</i> (Linnaeus, 1758)	
35	დედოფალა	<i>Mustela Nivalis</i> Linnaeus, 1766	
36	მაჩვი	<i>Meles meles</i> (Linnaeus, 1758)	
37	წავი	<i>Lutra lutra</i> (Linnaeus, 1758)	VU (B1(bI))
38	გარეული ღორი	<i>Sus scrofa</i> Linnaeus, 1758	
39	მგელი	<i>Canis lupus</i>	
40	მურა დათვი	<i>Ursus arctos</i>	EN
41	ტყის კვერნა	<i>Martes martes</i>	
42	შველი	<i>Capreolus capreolus</i>	
43	არჩვი	<i>Rupicaarpa rupicarpa</i>	EN (A2a)
თევზები			
44	ანგორული გოჭალა	<i>Oxyneomacheilus angora</i> (Steindachner, 1897)	
45	ნაფოტა	<i>Rutilus rutilus</i> (Linnaeus, 1758)	
46	კოლხური წვერა	<i>Luciobarbus escherichii</i> (Steindachner, 1897)	

47	კოლხური ხრამული	<i>Capoeta sieboldii</i> (Steindachner, 1864)	
48	მცირეაზიური ხრამული	<i>Capoeta tinca</i> (Heckel, 1843)	
49	-	<i>Rhodeus colchicus</i> Bogutskaya et Komlev, 2001	
50	ჩვეულებრივი კარჩხანა	<i>Carassius carassius</i> (Linnaeus, 1758)	
51	ციმორი	<i>Gobio gobio</i> (Linnaeus, 1758)	
52	ბათუმის შემაია	<i>Alburnus derjugini</i> Berg, 1923	
53	ჩვეულებრივი ქაშაპი	<i>Leuciscus leuciscus</i> (Linnaeus, 1758)	
54	ჯუჯა ქაშაპი	<i>Petroleuciscus borysthenticus</i> (Kessler, 1859)	
55	ფარფლწითელა	<i>Scardinius erythrophthalmus</i> (Linnaeus, 1758)	
56	კავკასიური ქაშაპი	<i>Squalius cephalus</i> (Linnaeus, 1758)	
57	ფრიტა	<i>Alburnoides bipunctatus</i> (Bloch, 1782)	
58	კობრი	<i>Cyprinus carpio</i> (Linnaeus, 1758)	
59	ვიმბა	<i>Vimba vimba</i> (Linnaeus, 1758)	
60	კოლხური კვირჩხლა	<i>Phoxinus phoxinus colchicus</i> Berg, 1910	
61	კოლხური ტობი	<i>Chondrostoma colchicum</i> Derjugin, 1899	
62	წერი	<i>Esox lucius</i> Linnaeus, 1758	
63	ლობანი	<i>Mugil cephalus</i> Linnaeus, 1758	
64	პილენგასი	<i>Liza haematocheilus</i> (Temminck et Schlegel, 1845)	
65	გრძელკუდა ღორჯო	<i>Knipowitschia longicaudata</i> (Kessler, 1877)	
66	შავპირა ღორჯო	<i>Neogobius melanostomus</i> (Pallas, 1814)	
67	მარმარილოსებრი ღორჯო	<i>Proterorhinus marmoratus</i> (Pallas, 1814)	
68	ღაგრაკი	<i>Dicentrarchus labrax</i> (Linnaeus, 1758)	
69	ჩვეულებრივი ფარგა	<i>Sander lucioperca</i> (Linnaeus, 1758)	
70	მდინარის ქორჭილა	<i>Perca fluviatilis</i> Linnaeus, 1758	
71	შავი ზღვის ორაგული	<i>Salmo labrax</i> Pallas, 1814	
72	კალმახი	<i>Salmo trutta</i> Linnaeus, 1758	VU (A1d)
73	ჩვეულებრივი ლოქო	<i>Silurus glanis</i> Linnaeus, 1758	
ამფიბიები, ქვეწარმავლები			
74	კავკასიური სალამანდრა	<i>Mertensiella caucasica</i> (Waga, 1876)	
75	მწვანე გომბეშო	<i>Bufo viridis</i> Laurenti, 1768	
76	კავკასიური გომბეშო	<i>Bufo verrucosissimus</i> (Pallas, 1814)	
77	ტბის ბაყაყი	<i>Rana ridibunda</i> Pallas, 1771	
78	მცირეაზიური ბაყაყი	<i>Rana macrocnemis</i> Boulenger, 1885	
79	კოლხური ბოხმეჭა	<i>Anguis colchica</i> (Nordmann, 1840)	
80	გველბოკერა	<i>Pseudopus apodus</i> (Pallas, 1775)	
81	ქართული ხვლიკი	<i>Darevskia rudis</i> (Bedriaga, 1886)	
82	ართვინული ხვლიკი	<i>Darevskia derjugini</i> (Nikolskij, 1898)	
83	წითელმუცელა ხვლიკი	<i>Darevskia parvula</i> (Lantz et Cyrén, 1913)	
84	თურქული ხვლიკი	<i>Darevskia clarkorum</i> (Darevsky et Vedmederja, 1977)	
85	გველბრუცა	<i>Typhlops vermicularis</i> Merrem, 1820	
86	ჩვეულებრივი ანკარა	<i>Natrix Natrix</i> (Linnaeus, 1758)	
87	კოლხური ანკარა	<i>Natrix megaloccephala</i> Orlov et Tuniyev, 1987	
88	წყლის ანკარა	<i>Natrix tessellata</i> (Laurenti, 1768)	
89	სპილენძა	<i>Coronella austriaca</i> Laurenti, 1768	
90	წენგოსფერი მცურავი	<i>Coluber Najadum</i> (Eichwald, 1831)	
91	გრძელი მცურავი	<i>Elaphe longissima</i> Laurenti, 1768	
92	ცხვირქოსანი გველგესლა	<i>Vipera transcaucasiana</i> Boulenger, 1913	
93	კავკასიური გველგესლა	<i>Vipera kaznakovi</i> (Nikolsky, 1909)	

დანართი 4. მაჭახელას ხეობაში გავრცელებული ფრინველების სახეობები

Family	Species scientific Name	Common Name	ოჯახი	სახეობა	Georgia	IUCN	RDBG	EBC	Machakhela
Falconiformes	<i>Milvus migrans</i>	Black Kite	შევარდნისნაირნი	ძერა	YR-R				M
Falconiformes	<i>Accipiter brevipes</i>	Levent Sparrowhawk	შევარდნისნაირნი	ქორცქეტი (ან შავთვალა მიმინო, ლევანმიმინო)	BB	LC	VU		M
Falconiformes	<i>Accipiter Nisus</i>	Eurasian Sparrowhawk	შევარდნისნაირნი	მიმინო	YR-R				YR-R, M
Falconiformes	<i>Accipiter gentilis</i>	Northern Goshawk	შევარდნისნაირნი	ქორი	YR-R				YR-R, M
Falconiformes	<i>Buteo buteo</i>	Common Buzzard	შევარდნისნაირნი	ჩვეულბრივი კაკაჩა	YR-R				YR-R, M
Falconiformes	<i>Pernis apivorus</i>	European Honey-Buzzard	შევარდნისნაირნი	კრაზანაჭამია (ან ირაო)	BB				BB, M
Falconiformes	<i>Hieraaetus pennatus</i>	Booted Eagle	შევარდნისნაირნი	ჩია არწივი	BB				ND
Falconiformes	<i>Aquila chrysaetos</i>	Golden Eagle	შევარდნისნაირნი	მთის არწივი	YR-R	LC	VU		ND
Falconiformes	<i>Falco peregrinus</i>	Peregrine Falcon	შევარდნისნაირნი	ჩვეულბრივი შავარდენი	YR-R				ND
Falconiformes	<i>Falco subbuteo</i>	Eurasian Hobby	შევარდნისნაირნი	მარჯანი	YR-R				ND
Falconiformes	<i>Falco tinnunculus</i>	Common Kestrel	შევარდნისნაირნი	ჩვეულბრივი კირკიტა	YR-R				YR-R, M
Galliformes	<i>Tetrao mlokosiewiczi</i>	Caucasian Grouse	ქათმისნაირნი	კავკასიური როჭო	YR-R	NT	VU	+	ND
Charadriiformes	<i>Charadrius dubius</i>	Little Ringed Plover	მეჭვავიასნაირნი	მცირე წინტალა	BB				BB, M
Charadriiformes	<i>Tringa ochropus</i>	Green Sandpiper	მეჭვავიასნაირნი	შავი მენაპირე	YR-R				ND
Charadriiformes	<i>Scolopax rusticola</i>	Eurasian Woodcock	მეჭვავიასნაირნი	ტყის ქათამი (ვალდშნეპი)	YR-R				WV, M
Columbiformes	<i>Columba palumbus</i>	Common Wood-Pigeon	მტრედისნაირნი	ქედანი	YR-R				YR-R
Cuculiformes	<i>Cuculus canorus</i>	Common Cuckoo	გუგულისნაირნი	გუგული	BB				BB
Strigiformes	<i>Asio otus</i>	Northern Long-eared Owl	ბუსნაირნი	ყურებიანი ბუ (ან ოლოლი)	YR-R				YR-R
Strigiformes	<i>Aegolius funereus</i>	Boreal (or Tengmalm's) Owl	ბუსნაირნი	ბუკიოტი	YR-R	LC	VU		ND
Strigiformes	<i>Strix aluco</i>	Tawny Owl	ბუსნაირნი	ტყის ბუ	YR-R				YR-R
Caprimulgiformes	<i>Caprimulgus europaeus</i>	European Nightjar	უფეხურასნაირნი	უფეხურა	BB				BB
Apodiformes	<i>Apus apus</i>	Common Swift	ნამგალასნაირნი	ნამგალა	BB				BB
Coraciiformes	<i>Merops apiaster</i>	European Bee-eater	ყაყაპისნაირნი	ოქროსფერი კვირიონი	BB				M

Coraciiformes	<i>Upupa epops</i>	Common Hoopoe	ყაყაპისნაირნი	ოფოფი	BB				BB
Piciformes	<i>Dryocopus martius</i>	Black Woodpecker	კოდალასნაირნი	შავი კოდალა	YR-R				YR-R
Piciformes	<i>Picus viridis</i>	Eurasian Green Woodpecker	კოდალასნაირნი	მწვანე კოდალა	YR-R				YR-R
Piciformes	<i>Dendrocopos major</i>	Greater Spotted Woodpecker	კოდალასნაირნი	დიდი ჭრელი კოდალა	YR-R				YR-R
Piciformes	<i>Dendrocopos medius</i>	Middle Spotted Woodpecker	კოდალასნაირნი	საშუალო ჭრელი კოდალა	YR-R				YR-R
Piciformes	<i>Dendrocopos leucotos</i>	White-backed Woodpecker	კოდალასნაირნი	თეთრზურგა კოდალა	YR-R				YR-R
Piciformes	<i>Dendrocopos minor</i>	Lesser Spotted Woodpecker	კოდალასნაირნი	მცირე ჭრელი კოდალა	YR-R				YR-R
Piciformes	<i>Jynx torquilla</i>	Eurasian Wryneck	კოდალასნაირნი	მაქცია	BB				BB
Passeriformes	<i>Lullula arborea</i>	Wood Lark	ბედურასნაირნი	ტყის ტოროლა	BB				ND
Passeriformes	<i>Hirundo rustica</i>	Barn Swallow	ბედურასნაირნი	სოფლის მერცხალი	BB				BB
Passeriformes	<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	Eurasian Crag-martin	ბედურასნაირნი	კლდის მერცხალი	BB				BB
Passeriformes	<i>Delichon urbica</i>	Northern House-Martin	ბედურასნაირნი	ქალაქის მერცხალი	BB				BB
Passeriformes	<i>Anthus trivialis</i>	Tree Pipit	ბედურასნაირნი	ტყის მწყერჩიტა	BB				ND
Passeriformes	<i>Motacilla alba</i>	White Wagtail	ბედურასნაირნი	თეთრი ბოლოქანქარა	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Motacilla cinerea</i>	Grey Wagtail	ბედურასნაირნი	რუხი ბოლოქანქარა	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Motacilla flava</i>	Yellow Wagtail	ბედურასნაირნი	ყვითელი ბოლოქანქარა	BB				M
Passeriformes	<i>Bombycilla garrulus</i>	Bohemian Waxwing	ბედურასნაირნი	მედუდუკე	WV				Cas WV
Passeriformes	<i>Lanius collurio</i>	Red-backed Shrike	ბედურასნაირნი	ჩვეულეზრივი ღაფო	BB				BB
Passeriformes	<i>Prunella modularis</i>	Hedge Accentor (Dunnock)	ბედურასნაირნი	ტყის ჭვინტაკა	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Cettia cetti</i>	Cetti's Warbler	ბედურასნაირნი	ფართოკუდა ლერწამი	BB				ND
Passeriformes	<i>Sylvia communis</i>	Common Whitethroat	ბედურასნაირნი	დიდი თეთრყელა ასპუჭაკა	BB				BB
Passeriformes	<i>Sylvia curruca</i>	Lesser Whitethroat	ბედურასნაირნი	მცირე თეთრყელა ასპუჭაკა	BB				ND
Passeriformes	<i>Sylvia borin</i>	Garden Warbler	ბედურასნაირნი	ბაღის ასპუჭაკა	BB				BB
Passeriformes	<i>Sylvia atricapilla</i>	Blackcap	ბედურასნაირნი	შავთავა ასპუჭაკა	BB				BB
Passeriformes	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Willow Warbler	ბედურასნაირნი	გაზაფხულა ჭივჭავი (გაზაფხულა ყარანა)	BB				M

Passeriformes	<i>Phylloscopus collybita</i>	Common Chiffchaff	ბელურასნაირნი	ჩვეულებრივი ჰივჭავი (ჩვეულებრივი ყარანა)	BB				BB
Passeriformes	<i>Phylloscopus sindianus</i>	Mountain Chiffchaff	ბელურასნაირნი	მთის ჰივჭავი (მთის ყარანა)	BB				BB
Passeriformes	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Wood Warbler	ბელურასნაირნი	თეთრმუცელა ჰივჭავი (თეთრმუცელა ყარანა)	BB				M
Passeriformes	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Greenish Warbler	ბელურასნაირნი	მომწვანო ჰივჭავი (მომწვანო ყარანა)	BB				BB
Passeriformes	<i>Regulus regulus</i>	Goldcrest	ბელურასნაირნი	ყვითელთავა ნარჩიტა (ყვითელთავა ღაბუაჩიტი)	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Regulus ignicapilla</i>	Firecrest	ბელურასნაირნი	წითელთავა ნარჩიტა (წითელთავა ღაბუაჩიტი)	YR-R				ND
Passeriformes	<i>Muscicapa striata</i>	Spotted Flycatcher	ბელურასნაირნი	რუხი ბუზიჭერია (რუხი მემატლია)	BB				BB
Passeriformes	<i>Ficedula hypoleuca</i>	European Pied Flycatcher	ბელურასნაირნი	ჰრელი ბუზიჭერია (ჰრელი მემატლია)	M				M
Passeriformes	<i>Ficedula albicollis</i>	Collared Flycatcher	ბელურასნაირნი	თეთრყელა ბუზიჭერია (თეთრყელა მემატლია)	M				M
Passeriformes	<i>Ficedula parva</i>	Red-breasted Flycatcher	ბელურასნაირნი	წითელყელა (ანუ მცირე) ბუზიჭერია (მცირე მემატლია)	BB				BB
Passeriformes	<i>Ficedula semitorquata</i>	Semi-Collared Flycatcher	ბელურასნაირნი	ნახევართეთრყელა ბუზიჭერია (ნახევართეთრყელა მემატლია)	BB	NT			BB
Passeriformes	<i>Saxicola torquatus</i>	Common Stonechat	ბელურასნაირნი	შავთავა ოვსადი	BB				ND
Passeriformes	<i>Saxicola rubetra</i>	Whinchat	ბელურასნაირნი	თეთრწარბა (ანუ მდელოს) ოვსადი	BB				ND
Passeriformes	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Black Redstart	ბელურასნაირნი	შავი ბოლოცეცხლა	YR-R				ND
Passeriformes	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Common Redstart	ბელურასნაირნი	ჩვეულებრივი ბოლოცეცხლა	BB				BB
Passeriformes	<i>Erithacus rubecula</i>	European Robin	ბელურასნაირნი	გულწითელა	YR-R				YR-R

Passeriformes	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Common Nightingale	ბედურასნაირნი	ჩვეულებრივი ბუღბუღი	BB				BB
Passeriformes	<i>Turdus merula</i>	Eurasian Blackbird	ბედურასნაირნი	შაშვი	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Turdus torquatus</i>	Ring Ouzel	ბედურასნაირნი	თეთრგულა შაშვი	YR-R				ND
Passeriformes	<i>Turdus iliacus</i>	Redwing	ბედურასნაირნი	თეთრწარბა (ანუ ფრთაჟღალი) შაშვი	WV				WV, M
Passeriformes	<i>Turdus philomelos</i>	Song Thrush	ბედურასნაირნი	წრიპა შაშვი (მგალობელი შაშვი)	YR-R				BB, YR-R?
Passeriformes	<i>Turdus viscivorus</i>	Mistle Thrush	ბედურასნაირნი	ჩხართვი	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Aegithalos caudatus</i>	Long-tailed Tit	ბედურასნაირნი	თოხიტარა	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Parus ater</i>	Coal Tit	ბედურასნაირნი	მცირე წივწივა (მცირე წიწკანა)	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Parus major</i>	Great Tit	ბედურასნაირნი	დიდი წივწივა (დიდი წიწკანა)	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Parus caeruleus</i>	Blue Tit	ბედურასნაირნი	მოლურჯო წივწივა (მოლურჯო წიწკანა)	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Parus palustris</i>	Marsh Tit	ბედურასნაირნი	შვთავა წივწივა (შვთავა წიწკანა)	YR-R				ND
Passeriformes	<i>Sitta europaea</i>	Wood Nuthatch	ბედურასნაირნი	ჩვეულებრივი ხეცოცია	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Sitta krueperi</i>	Küper's Nuthatch	ბედურასნაირნი	შვთავა ხეცოცია	YR-R	NT			ND
Passeriformes	<i>Certhia familiaris</i>	Eurasian Tree-creeper	ბედურასნაირნი	ჩვეულებრივი მგლინავა	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Certhia brachydactyla</i>	Short-toed Tree-creeper	ბედურასნაირნი	მოკლეთითა მგლინავა	ND				ND
Passeriformes	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Winter Wren	ბედურასნაირნი	წინჭრაქს (დომემძვრალა)	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Cinclus cinclus</i>	White-throated Dipper	ბედურასნაირნი	წყლის შაშვი	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Fringilla montifringilla</i>	Brambling	ბედურასნაირნი	ჩრდილოეთის სკვინჩა	WV				WV, M
Passeriformes	<i>Fringilla coelebs</i>	Eurasian Chaffinch	ბედურასნაირნი	სკვინჩა (ნიბლია)	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Carduelis carduelis</i>	European Goldfinch	ბედურასნაირნი	ჩიტბატონა	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Carduelis spinus</i>	Eurasian Siskin	ბედურასნაირნი	შვთავა მწვანულა	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Carduelis chloris</i>	European Greenfinch	ბედურასნაირნი	მწვანულა	YR-R				YR-R

Passeriformes	<i>Carduelis cannabina</i>	Eurasian Linnet	ბელურასნაირნი	ქვინტა (მეკანაფია)	YR-R				ND
Passeriformes	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Eurasian Bullfinch	ბელურასნაირნი	სტვენია	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Coccothraustes Coccothraustes</i>	Hawfinch	ბელურასნაირნი	კულუმბური	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Serinus pusillus</i>	Fire-fronted Serin (Red-fronted Serin)	ბელურასნაირნი	წითელშუბლა მთიულა	YR-R				ND
Passeriformes	<i>Serinus serinus</i>	European Serin	ბელურასნაირნი	მოყვითალო მთიულა	WV				ND
Passeriformes	<i>Carpodacus erythrurus</i>	Common Rosefinch	ბელურასნაირნი	ჩველელბრივი კოჭობა	BB				ND
Passeriformes	<i>Loxia curvirostra</i>	Red Crossbill (Common Crossbill)	ბელურასნაირნი	ნისკარტმარწუხა	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Passer domesticus</i>	Hause Sparrow	ბელურასნაირნი	სახლის ბელურა	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Oriolus oriolus</i>	Eurasian Golden Oriole	ბელურასნაირნი	მოლალური	BB				BB
Passeriformes	<i>Garrulus glandarius</i>	Eurasian Jay	ბელურასნაირნი	ჩხიკვი	YR-R				YR-R
Passeriformes	<i>Corvus corax</i>	Common Raven	ბელურასნაირნი	ყორანი	YR-R				ND
Passeriformes	<i>Corvus frugilegus</i>	Rook	ბელურასნაირნი	ჭილყვაკი	YR-R				ND
Passeriformes	<i>Corvus corone cornix</i>	Hooded Crow	ბელურასნაირნი	რუხი ყვავი	YR-R				YR-R

Species seasonal life history at a given site: სახეობების გავრცელების სეზონურობა მოცემულ უბანზე.

YR-R = Year-round resident; breeder, present throughout the year. წლიური მობინადრე, მობუდარი, წარმოდგენილია წლის ყველა სეზონზე

YR-V = Year-round visitor; Non-breeder, present throughout the year. წლიურად გადამფრენ-შემომფრენი, არამობუდარი, წარმოდგენილია წლის ყველა სეზონზე

BB = Breeding bird; breeder, absent during Non-breeding period. მობუდარი, არ ფიქსირდება არა ბუდობის პერიოდში

SV = Summer visitor; Non-breeder, present in spring and summer. ზაფხულის შემომფრენი, არამობუდარი, ფიქსირდება გაზაფხულსა და ზაფხულში

WV = Winter visitor; Non-breeder, present in late fall, winter and early spring ზამთრის შემომფრენი, არამობუდარი, ფიქსირდება გვიან შემოდგომაზე, ზამთარსა და ადრეულ გაზაფხულზე

M = Migrant; bird of passage; present primarily in fall and spring. მიგრანტი, გადამფრენი ძირითადად შემოდგომასა და გაზაფხულზე

ND = Not defined; found but its status Not known yet. დაუდგენელი; ნაპოვნია, მაგრამ სტატუსი გაურკვეველია

FB = Former breeder. ყოფილი მობუდარი (ადრე ბუდობდა)

Cas = Casual; recorded irregularly; less expected because Normal range is far away. შემთხვევითი, იშვიათად ნაპოვნია, შეხვედრის დაბალი ალბათობა, რადგან გავრცელების არეალი მოშორებულია

IUCN = the species global status (by IUCN - The World Conservation Union - 2001 Red Data List Categories): სახეობათა დაცულობის გლობალური (საერთაშორისო) სტატუსი (წითელი ნუსხის კატეგორიები 2001)

CR = Critically Endangered კრიტიკულად საფრთხეში მყოფი

EN = Endangered საფრთხეში მყოფი

VU = Vulnerable მოწყვლადი

LC = Least Concern საფრთხეში არმყოფი

NT = Near Threatened საჭიროებს ზრუნვას

DD = Data Deficient მონაცემების ნაკლებობა

დანართი 5. მაჭახელას ეროვნულ პარკში გავრცელებული კავკასიისა და მცირე აზიის ენდემური სახეობები (ფაუნა)

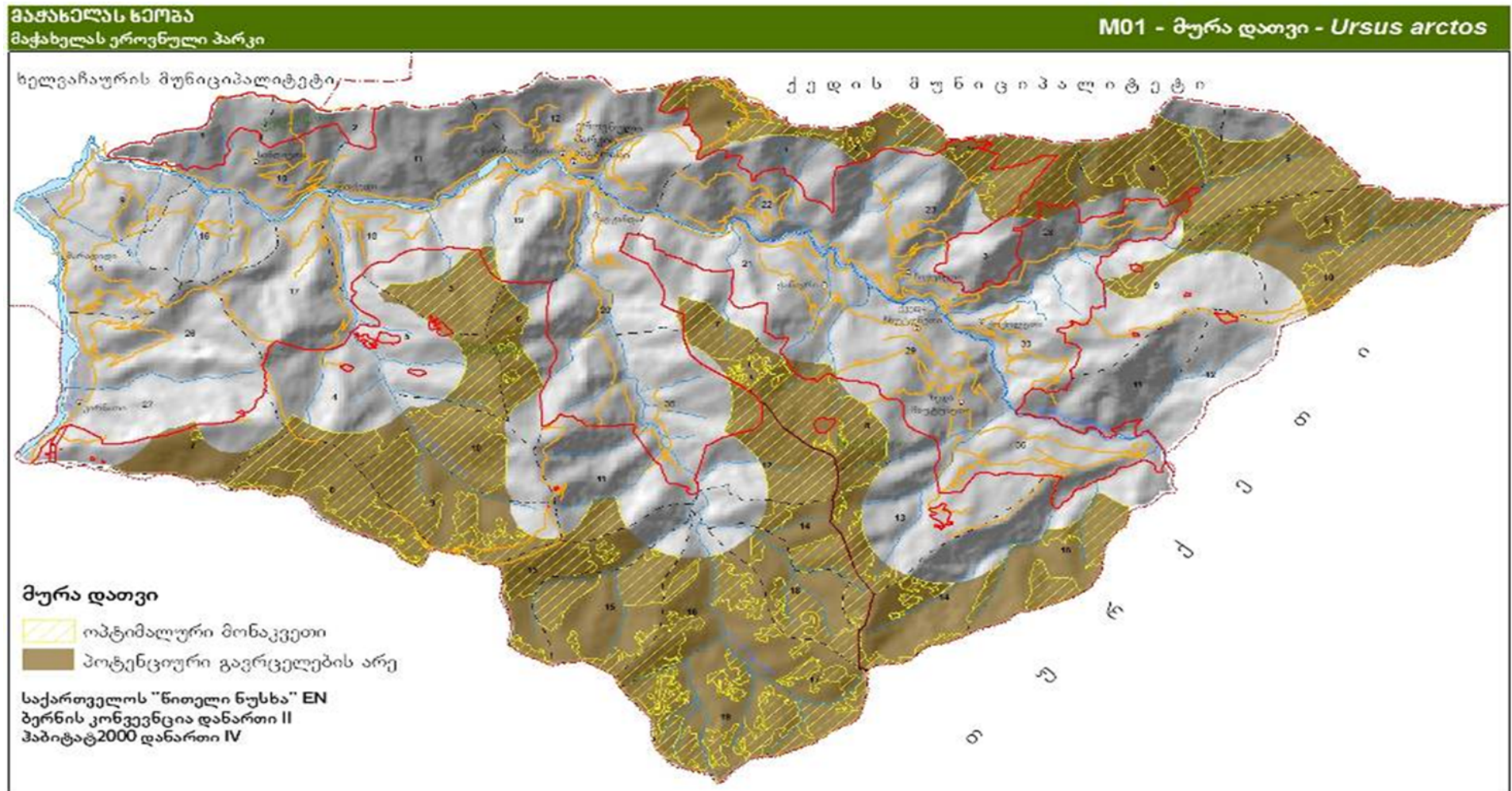
რიგი/ოჯახი	ლათინური სახელწოდება	ქართული სახელწოდება	ინგლისური სახელწოდება	საქართველოს წითელი ნუსხა	IUCN წითელი ნუსხა	კავკასიის ენდემური სახეობები
ძუძუმწოვრები						
	<i>Erinaceus concolo</i>	აღმოსავლეთეგროპული ზღარბი	Southern White-breasted Hedgehog		LC	ამიერკავკასია, მცირე აზიის ნახევარკუნძული, ხმელთაშუა ზღვის აღმოსავლეთ სანაპირო, კუნძული როდოსი, ირანისა და სირიის ჩრდილოეთი ნაწილები.
Soricomorpha	<i>Sorex satunini</i>	კავკასიური ბიგა	Caucasian Shrew		LC	კავკასიონის მთავარი ქედი, კავკასიონის დასავლეთი და მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილი
	<i>Sorex volnuchini</i>	ვოლნუხინის მცირეკავკასიური ბიგა	Caucasian Pygmy Shrew		LC	კავკასიონის მთავარი ქედი, მცირე კავკასიონი და მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილი
	<i>Sorex raddei</i>	რადეს ბიგა	Radde's Shrew		LC	კავკასიონის მთავარი ქედი (დას. და ცენტრალური ნაწილი), მცირე კავკასიონი და მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილის აღმოსავლეთი მხარე (დოგუყარადენიზ დაღლარი)
	<i>Neomys teres</i>	კავკასიური წყლის ბიგა	Transcaucasian Water Shrew		LC	კავკასიონის ყელი, მთათაშორისი დაბლობის გამოკლებით, ჩრდილოეთ კავკასია
	<i>Talpa caucasica</i>	კავკასიური თხუნელა	Caucasian Mole		LC	კავკასიონის მთავარი ქედის დასავლეთი ნაწილი და მცირე კავკასიონი და მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილი
	<i>Talpa levantis</i>	მცირე თხუნელა	Levant Mole		LC	ჩრდილოეთ კავკასიის დასავლეთი ნაწილი, კავკასიონი, ჩრდილოეთ ირანი და ალბორცის მთები ირანში, მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილი და ბალკანეთის ნახევარკუნძულის აღმოსავლეთი ნაწილი.
Rodentia	<i>Sciurus anomalus</i>	კავკასიური ციყვი	Caucasian Squirrel	VU	LC	კავკასიონის მთავარი ქედისა და მცირე კავკასიონის მთების ფართოფოთლოვანი ტყეები, მცირე აზიის ნახევარკუნძულის სანაპირო ზონა, მცირე აზიის დასავლეთი ნაწილი, ხმელთაშუა ზღვის აღმოსავლეთი სანაპირო, ზაგროსის მთების დასავლეთი ფერდობები ირანსა და ცენტრალურ ანატოლიაში
	<i>Chionomys roberti</i>	მცირეაზიური მემინდვრია	Robert's Snow Vole		LC	კავკასიონის მთავარი ქედი, მცირე კავკასიონის დასავლეთ ნაწილი და მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილი
	<i>Microtus majori</i>	ბუჩქნარის მემინდვრია	Major's Pine Vole		LC	კავკასიონის მთავარი ქედის დასავლეთი და ცენტრალური ნაწილი, მცირე კავკასიონი (მთლიანად), მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილის აღმოსავლეთ მხარე, და შავი ზღვის სანაპირო (კოლხეთის დაბლობის გამოკლებით)

რიგი/ოჯახი	ლათინური სახელწოდება	ქართული სახელწოდება	ინგლისური სახელწოდება	საქართველოს წითელი ნუსხა	IUCN წითელი ნუსხა	კავკასიის ენდემური სახეობები
	<i>Sylvaemus mystacinus</i>	მცირეაზიური თაგვი	Broad-Toothed mouse		LC	მცირე აზიის ნახევარკუნძული მთლიანად, კავკასიონის ყელის დასავლეთი ნაწილი, ხმელთაშუაზღვის აღმოსავლეთი სანაპირო, კრეტა და კუნძული როდოსი
	<i>Sylvaemus witherbyi</i>	კავკასიური ტყის თაგვი	Steppe mouse		LC	ყირიმში, კავკასიონის ყელი, ჩრდილოეთი კავკასია, მცირე აზიის ნახევარკუნძული, სომხეთის ზეგანი, ლიბანი და ჩრდილოეთი ირანი.
	<i>Sylvaemus ponticus</i>	პონტოს ტყის თაგვი	Pontic mouse		LC	კავკასიონის ყელი მთლიანად და ჩრდილოეთი კავკასია
ფრინველები						
Passeriformes	<i>Sitta krueperi</i>	შავთავა ცოცია	Krueper's Nuthatch		LC/NT	კავკასიონის მთავარი ქედის დასავლეთი ნაწილი, მცირე აზიის ნახევარკუნძულის დასავლეთი ნაწილი
ქვეწარმავლები						
Squamata	<i>Darevskia parvula</i>	წითელმუცელა ხვლიკი	Red-Bellied Lizard		LC	მცირე კავკასიონის დასავლეთი ნაწილი (მესხეთის და შავშეთის ქედები), მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილის აღმოსავლეთის მხარე (დოგუყარადენიზ დაღარი და ტოპელუს ქედი თურქეთში)
	<i>Darevskia derjugini</i>	ართვინის ხვლიკი	Artwin Lizard, Derjugin's Lizard		NT	მცირე კავკასიონის დასავლეთი ნაწილი, სურამის ქედი, კავკასიონის მთავარი ქედის დასავლეთ ნაწილის სამხრეთ ფერდობები; ამ სახეობის არეალის უდიდესი ნაწილი მდებარეობს საქართველოში
	<i>Darevskia rudis</i>	ქართული ხვლიკი	Spiny-Tailed Lizard		LC	მცირე კავკასიონის დასავლეთი ნაწილი, სურამის ქედი, კავკასიონის მთავარი ქედის სამხრეთ ფერდობები საქართველოს საზღვრების ფარგლებში; მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილი
	<i>Darevskia clarkorum</i>	თურქული ხვლიკი	Clark's Rock Lizards	EN	EN	ლაზეთის ქედის მცირე ნაწილი ქალაქ ჰოფასთან.
	<i>Vipera transcaucasiana</i>	ამიერკავკასიური ცხვირქოსანი გველგესლას	Transcaucasian Nosed Viper		NT	მცირე კავკასიონის დასავლეთი ნაწილი (თრიალეთისა და შავშეთის ქედები), და მცირე აზიის ნახევარკუნძულის ჩრდილოეთი ნაწილი.
	<i>Vipera kaznakovi</i>	კავკასიური გველგესლა	Caucasian Viper	EN	EN	შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროს მთისწინეთი (ტუაფსედან ჰოფამდე, კოლხეთის დაბლობის ყველაზე დაბალი ნაწილის გამოკლებით)
ამფიბიები						
Caudata	<i>Mertensiella caucasica</i>	კავკასიური სალამანდრა	Caucasian Salamander	VU	VU	მცირე კავკასიონის დასავლეთი ნაწილი: მესხეთისა და შავშეთის ქედები, თრიალეთის ქედის დასავლეთ კიდე, შავი ზღვის აღმოსავლეთი სანაპიროს მთები (მწვანე კონცხიდან მდ. ყარამანლის ხეობამდე)

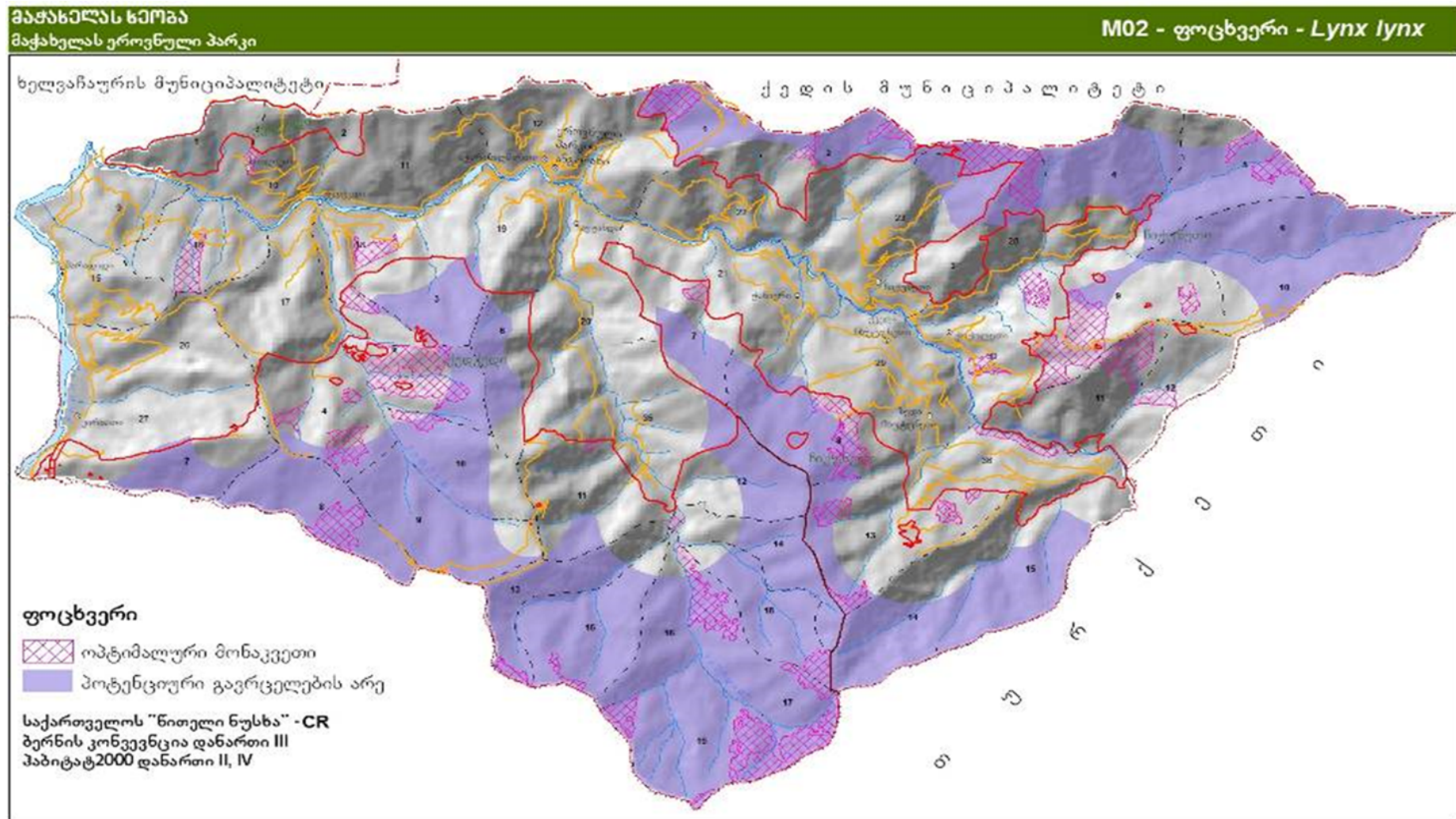
5	A01	<i>Mertensiella caucasica</i>	კავკასიური სალამანდრა	Caucasian Salamander	VU	მცირე კავკასიონის დასავლეთი ნაწილი: მესხეთისა და შავშეთის ქედები, თრიალეთის ქედის დასავლეთ კიდე, შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროს მთები (მწვანე კონცხიდან მდ. ყარამანლის ხეობამდე)	VU		III			
---	-----	-------------------------------	--------------------------	-------------------------	----	--	----	--	-----	--	--	--

დანართი 7. სამიზნე სახეობების გავრცელების რუკები

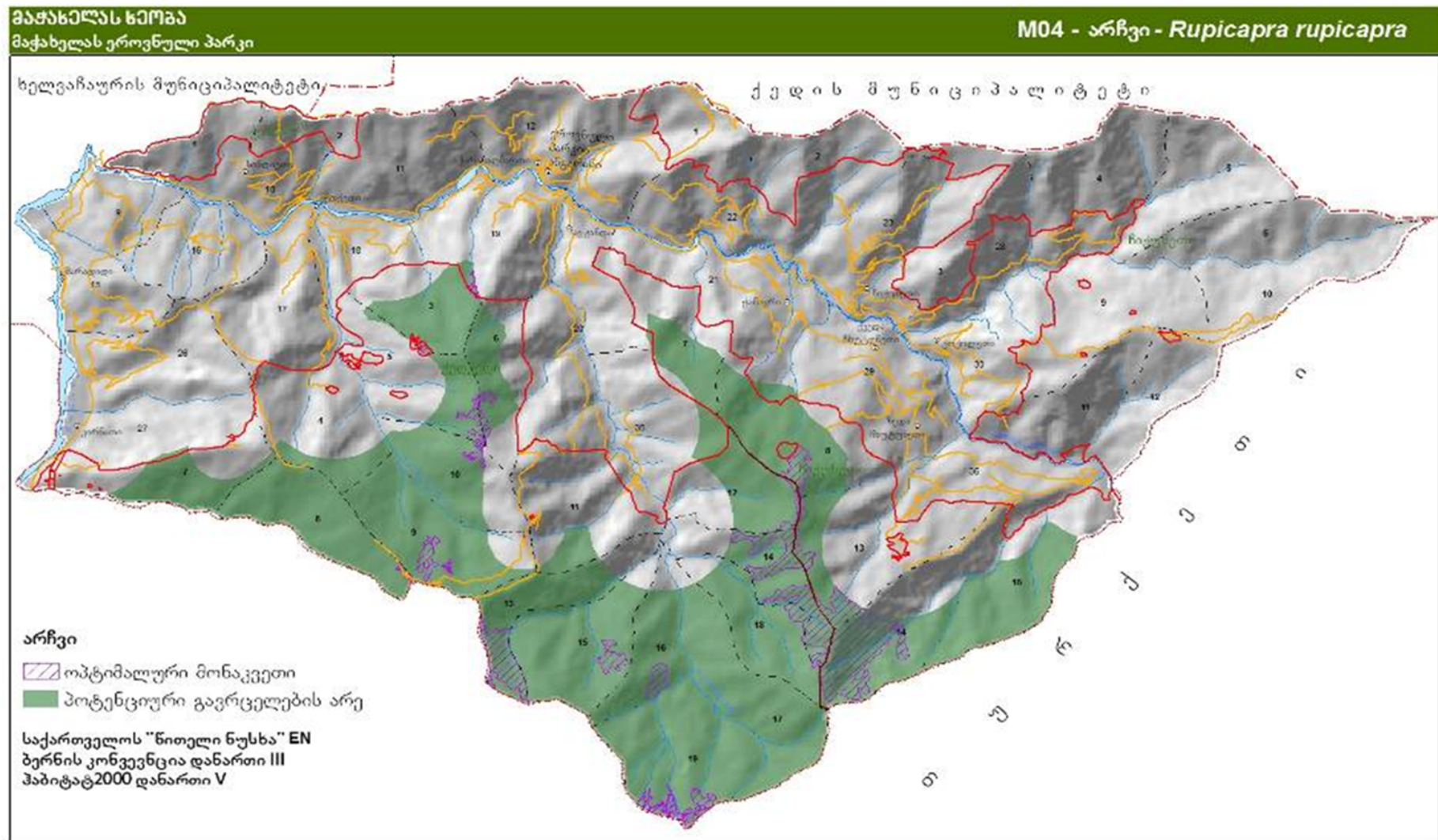
ა) მურა დათვის გავრცელების რუკა

ბ) ფოცხვერის გავრცელების რუკა

გ) არჩვის გავრცელების რუკა

დ) კავკასიური სალამანდრას გავრცელების რუკა

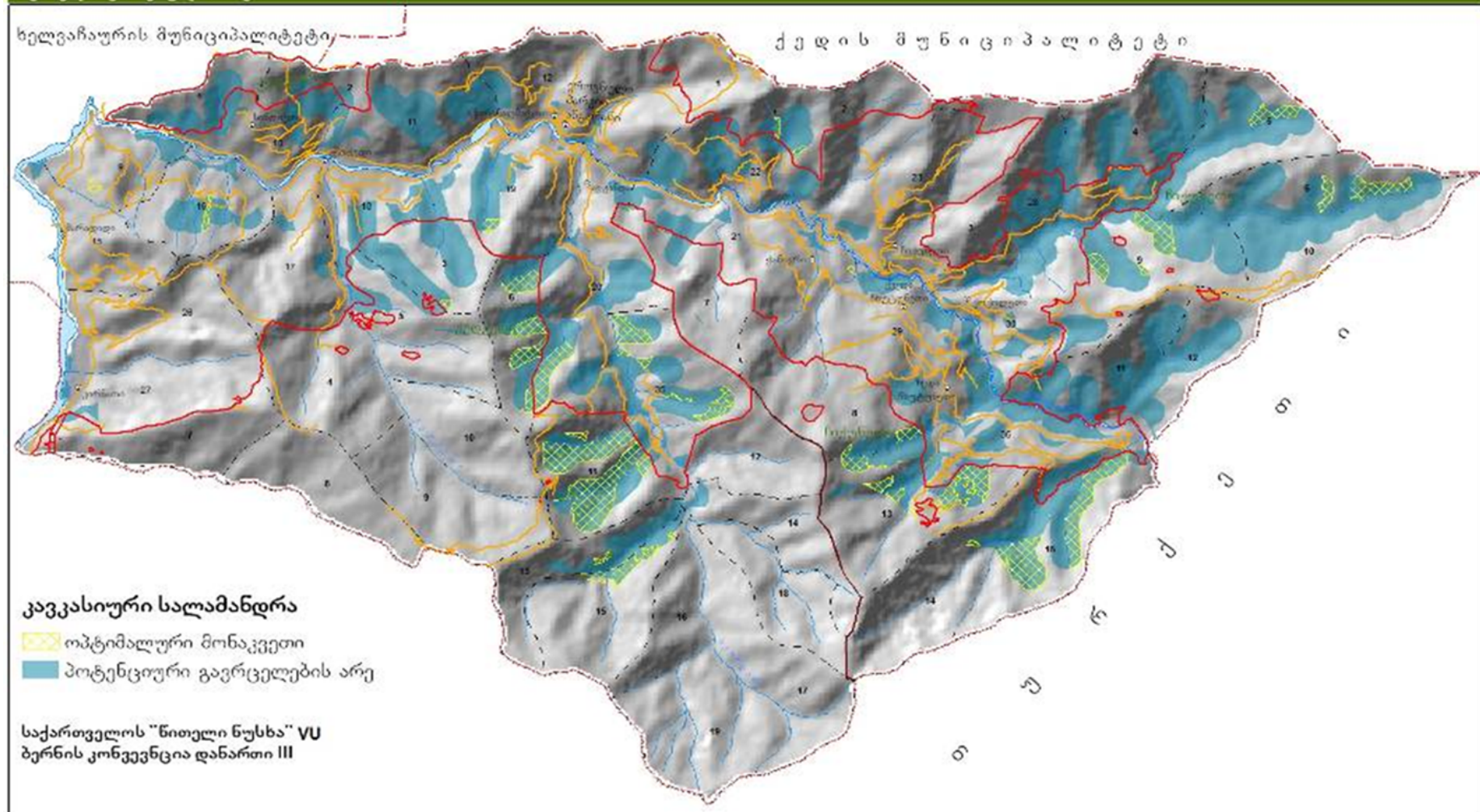
გაგაჩელას ხეობა

მაჭახელას ეროვნული პარკი

A01 - კავკასიური სალამანდრა - *Mertensiella caucasica*

ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი

ქედიის მუნიციპალიტეტი

**დანართი 8. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გავრცელებული
სამკურნალო მცენარეები**

გულ-სისხლძარღვოვან დაავადებათა წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
ბალის პიტნა	ჭანგისფერი სათითურა
Mentha piperita L.	Digitalis ferruginea L.
კავკასიური ხარისძირა	დეკა
Helleborus caucasicus A. Br.	Phododendron ponticum L.
ღვედკეცი	
Periploca graeca LL.	
ნერვული დაავადებების წინააღმდეგ გამოყენებული სამკურნალო მცენარეები	
ბარამბო	ტყის დედაფუტკარა
Melissa officinalis L.	Stachys sylvatica L.
ღვედკეცი	ფითრი
Periploca graeca LL.	Viscum album L
მამულა	
Artemisia vulgaris L.	
სასუნთქი გზების დაავადებათა წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
აჭარის ყოჩივარდა	ოშოშა
Cyclamen adzharicum Pobed.	Glechoma hederaceae L.
დიდგულა	სალბი
Sambucus Nigra L.	Salvia glutinosa L.
ვირისტერვა	ტაბელა
Tussilago farfara L.	Pteris cretica L.
კოლხურისურო	ტყის ფურისულა
Hedera colchica (C. Koch) C. Koch	
ლემა	ქერიფქლა, ზამბიქულა
Datura stramonium L.	Verbascum thapsus L.
ლენცოფა	ქრისტესბეჭედა
Hyoscyamus Niger L.	Sanicula europaea L.
ლეღვი	წითელი სამყურა
Ficus carica L	Trifolium pretense L.
მინდვრისია	
Viola arvensis Murr.	
საჭმლის მომნელებელი სისტემის დაავადებათა სამკურნალოდ გამოყენებული მცენარეები გასტრიტის და წყლულების	
ცერეცო	მწყემსის ჩანთა, წიწმატურა
Foeniculum vulgare Mill.	Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.
კრაზანა	ტყის მარწყვი
Hypericum perforatum L.	Fragaria vesca L.
ლანცეტაფოთოლა მრავლძარღვა	
Plantago lanceolata L.	Achillea millefolium L.
მრგვალფოთოლა მრავლძარღვა	
Plantago major L.	
კუჭ-ნაწლავის ანთების (აშლილობის) წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
ანწლი	ჩვეულებრივი მოცვი
Sambucus ebulus L.	Vaccinium myrtillus L.
მარმუჭი	წაბლი
Alchemilla oxysepala Iuz. = A. persica Rothm	Castanea sativa Mill.
მურყანი (თხმელა)	წყავი
Alnus barbata C.A.Mey.	Laurocerasus officinalis M. Roem.
ნიგვზისძირა, მარიამხელა	ხახვითესლა
Geum urbanum L.	Lysimachia verticillaris Spreng.
ოთხფურცელა მარწყვაბალახი	ჩვეულებრივი ხურმა
Potentilla erecta (L.) Reusch.	Diospiros lotus L.
შეკრულობის, ჰემაროის და კოლიტის სამკურნალოდ გამოყენებული მცენარეები	
ზაბუაწვერა	ჩვეულებრივი ღოღო (ღვალო)

Taraxacum officinale Wigg.	Rumex crispus L.
თაგვისარა	ხეჭრელი
Ruscus ponticus Woronow	Frangula alnus Mill.
მდგნალი	ძმერხლი
Salix caprea L.	Ruscus colchicus P. F. Yeo
მხოხავი ჭანგა	
Agropyron repens (L.) P. Beauv. = Elytrigia repens (L.) Nevski	
მადის აღმგვრელად გამოყენებული მცენარეები	
აბზინდა	ტენცო, წყლის პიტნა
Artemisia absinthium L.	Mentha aquatica L.
ვარდკაჭაჭა	ჩვეულებრივი ასისთავა
Cichorium intybus L.	Centaurium erythraea Rafn
ომბალო	
Mentha pulegium L.	
ნაწლავის პარაზიტების წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
ეწრისგვიმრა	მთის ჩადუნა
Pteridium tauricum V. Krecz.	Dryopteris filix- mas (L.) Schott
კილამურა, კლდის ძირტკბილა	
Polypodium vulgare L.	
ღვიძლისა და ნაღვლის ბუშტის დაავადებათა წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
გრძელფოთოლა პიტნა	მთის პიტნა
Mentha longifolia (L.) Huds.	Calamintha grandiflora (L.) Moench.
დათვის კანაფი	
Datisca cannabina L.	
თირკმლისა და შარდის ბუშტის დაავადებების სამკურნალოდ გამოყენებული მცენარეები	
დედოფლისთითა	ქაფუნა
Veronica officinalis L.	Herniaria glabra L.
ოქროწყებლა	შვიტა
Solidago virgaurea L.	Equisetum arvense L.
ვიტამინების შემცველი მცენარეები	
ასკილი	ძალღმაყვალა
Rosa canina L.	Rubus caesius L.
მაჟალო	
Malus orientalis Uglitzk.	
სპაზმოლიტიკური და ტკივილგამაყუჩებელი თვისებების მქონე მცენარეები	
კავკასიური ბელადონა	ვორონოვის თეთრყვავილა
Atropa bella-donna Kreyer	Galanthus Woronowii Losinsk.
ოფლდენის გასაძლიერებლად გამოყენებული მცენარეები	
კავკასიური ცაცხვი	ჟოლო
Tilia caucasica Rupr. = T. Begonifolia Stev.	Rubus idaeus L.
ჰიპერტონული დაავადების სამკურნალოდ გამოყენებული მცენარეები	
გველის სურო	სამატლე
Vinca minor L.	Thalictrum foetidum L.
მოპიტნაო	სამკურნალო პიტნა
Clinopodium umbrosum (Bieb.) C. Koch	Calamintha officinalis Moench = C. Nepeta (L.) Savi
სისხლდენის წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
ბოსტნის წალიკა	წყლის მატიტელა
Polygonum persicaria L. = Persicaria maculata (Rafin.) A. & D. Love	Polygonum hydropiper L.= Persicaria hydropiper (L.) Spach
ჩვეულებრივი მარშანცია, ღვიძლის ხავსი	ჭინჭრის დედა
Marchantia polymorpha	Lamium album L.
შაქრიანი დიაბეტის სამკურნალოდ გამოყენებული მცენარეები	
კეთილშობილი დაფნა	

Laurus Nobilis L.	
რადიკულიტის, ოსტეოქონდროზის, სახსრების ანთების წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
მადლის სატაცური	ჭიაფერა
<i>Tamus communis</i> L.	<i>Phytolacca</i>
ფურუნკულების (ძირმაგარების), მუწუკების, ალერგიის, ჩირქოვანი ჭრილობების, დამწვრობების წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
ანჩხლა	ორკბილა
<i>Trachistemon orientalis</i> (L.) G. Don fil.	<i>Bidens tripartita</i> L.
დათვის მხალა, საყმაწვილოს წამალი	სამკურნალო მიმო
<i>Cicerbita pontica</i> (Boiss.) Grossh.	<i>Melilotus officinalis</i> L.) Pall.
კატაბარდა	ტყისმალვა, მოლოქა
<i>Clematis vitalba</i> L.	<i>Malva sylvestris</i> L.
კლდის დუმა	
<i>Sedum caucasicum</i> (Grossh.) Boriss. = <i>Hylotelephium caucasicum</i> (Grossh.) H. Ohba	
კანზე პიგმენტური ლაქების წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
შხამა	
<i>Veratrum lobelianum</i> Bernh.	
ავთვისებანი სიმსივნეების სამკურნალოდ გამოყენებული	
ტყის კამა	ყვითელი დუმფარა
<i>Peucedanum caucasicum</i> (Bieb.) C. Koch = <i>Cervaria caucasica</i> (Bieb.) M. Pimen.	<i>Nuphar lutea</i> (L.) Smith.
ქრისტესისხლა	
<i>Chelidonium majus</i> L.	
რევმატიზმების წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
წნორი	ჩვეულებრივი იფანი
<i>Salix alba</i> L.	<i>Fraxinus excelsior</i> L.
თმის ცვენის წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
მამასწარა	კოლხური ზზა (შიშშირი)
<i>Asplenium trichomanes</i> L.	<i>Buxus colchica</i> Pojark.
გვიმრუჭა	ჭინჭარი
<i>Asplenium septentrionale</i> (L.) Hof	<i>Urtica dioica</i> L.
ღრძილების ანთების წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
აღმოსავლური ნაძვი	წამალწვრილი
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link.	<i>Cyperus badius</i> Desf.
თრომბის წინააღმდეგ გამოყენებული მცენარეები	
ჩვეულებრივი თხილი	
<i>Corylus avellana</i> L.	
სიმსუქნის თავიდან ასაცილებლად, მადის დასაქვეითებლად და მარილების ცვლის საწინააღმდეგოდ გამოყენებული მცენარეები	
ჩვეულებრივი მატიტელა	

დანართი 9. მაჭახელას ეროვნული პარკის ზონების კოორდინატები

ა) მკაცრი დაცვის ზონა

Nº	X	Y	#	X	Y
1	735295.62	4594764.29	96	733928.76	4593571.64
2	735361.58	4594615.65	97	734061.64	4593693.63
3	735517.91	4594543.47	98	734238.39	4593752.99
4	735712.01	4594571.29	99	734389.65	4593878.81
5	735903.6	4594574.39	100	734513.08	4594026.22
6	736074.54	4594515	101	734636.53	4594147.36
7	736227.8	4594388.9	102	734766.6	4594262.1

8	736381.28	4594277.53	103	734913.97	4594377.98
9	736545.05	4594179.81	104	735064.4	4594504.01
10	736632.83	4594002.1	105	735221.24	4594622.8
11	736794.95	4593954.81	106	735222.36	4594780.5
12	736988.03	4593937.4	107	743942.89	4600335.67
13	737169.03	4594003.71	108	743943.75	4600335.71
14	737341.1	4593910.36	109	744026.9	4600338.94
15	737417.9	4593755.07	110	744050	4600334.13
16	737363.72	4593563.05	111	744110.27	4600296.26
17	737382.1	4593364.64	112	744191.93	4600216.99
18	737464.07	4593183.19	113	744192.82	4600216.23
19	737609.08	4593054.13	114	744260.19	4600167.27
20	737700.37	4593206.91	115	744365.45	4600149.66
21	737730.64	4593404.57	116	744583.34	4600181.81
22	737768.83	4593600.66	117	744583.64	4600181.72
23	737670.34	4593768.88	118	744849.73	4600185.31
24	737544.36	4593924	119	744910.83	4600178.58
25	737475.18	4594074.39	120	744978.07	4600151.54
26	737620.08	4593939.74	121	744985.06	4600148.73
27	737667.21	4594113.59	122	745040.58	4600126.41
28	737738.28	4594214.5	123	745161.28	4600117.35
29	737790.76	4594352.16	124	745203.74	4600115.61
30	737836.77	4594469.95	125	745183.72	4600031.1
31	738013.46	4594501.41	126	745047.92	4599807.04
32	738108.01	4594660.83	127	744917.45	4599656.9
33	738247.94	4594547.23	128	744640.1	4599535.93
34	738194.18	4594411.84	129	744376.58	4599533.71
35	738249.49	4594312.33	130	744110.16	4599445.99
36	738340.07	4594261.01	131	744019.12	4599375.51
37	738405.09	4594315.11	132	744018.54	4599375.01
38	738273.65	4594046.74	133	744018.24	4599374.9
39	738148.69	4593894.88	134	743870.08	4599242.52
40	738157.96	4593751.54	135	743743.89	4599128.26
41	738291.56	4593740.37	136	743561.02	4598889.55
42	738370.15	4593726.08	137	743561	4598889.46
43	738268.07	4593883.29	138	743560.69	4598889.15
44	738390.47	4593843.24	139	743525.93	4598844.75
45	738537.53	4593772.78	140	743525.82	4598844.65
46	738559.97	4593748.19	141	743402.24	4598731.34
47	738649.93	4593638.73	142	743282.58	4598661.28
48	738490.44	4593520.32	143	743173.86	4598597.21
49	738375.16	4593390.24	144	743072.35	4598539.41
50	738314.7	4593204.39	145	743054.75	4598526.21
51	738266.29	4593016.88	146	743008.86	4598501.32
52	738286.34	4592825.01	147	743008.5	4598501.05
53	738193.79	4592677.02	148	742951.05	4598483.1
54	737998.01	4592639.98	149	742910.16	4598456.56
55	737804.67	4592591.6	150	742880.96	4598442.46
56	737672.88	4592453.36	151	742855.09	4598424.7
57	737665.08	4592256.45	152	742839.53	4598410.7
58	737680.9	4592059.06	153	742827.9	4598399.94
59	737648.21	4591862.55	154	742735.35	4598439.39

60	737604.9	4591699.51	155	742733.59	4598464.76
61	737410.26	4591576.32	156	742718.79	4598563.18
62	737246.53	4591463.42	157	742711.33	4598610.97
63	737096.12	4591333.2	158	742697.28	4598700.91
64	736921.4	4591236.99	159	742678.35	4598858.72
65	736743.85	4591145.47	160	742677.75	4598860.35
66	736561.42	4591068.22	161	742674.42	4598869.43
67	736363.92	4591041.91	162	742570.33	4599153.53
68	736190.12	4590951.03	163	742382.81	4599389.54
69	736046.62	4590811.76	164	742343.51	4599359.76
70	735923.94	4590678.58	165	742272.93	4599375.54
71	735725.4	4590760.65	166	742208.41	4599403.4
72	735527.03	4590784.36	167	742163.13	4599444.28
73	735342.05	4590855.55	168	742096.04	4599477.27
74	735180.56	4590970.07	169	742059.26	4599490.73
75	735088.19	4591140.04	170	742137.74	4599612.37
76	735059.97	4591338.03	171	742161.04	4599654.98
77	734994.74	4591519.23	172	742192.61	4599703.86
78	734854.51	4591661.79	173	742222.77	4599778.47
79	734711.99	4591802.08	174	742265.63	4599875.31
80	734580.72	4591952.25	175	742308.5	4599988.02
81	734484.35	4592126.78	176	742341.9	4600075.49
82	734331.08	4592247.41	177	742419.77	4600099.63
83	734149.5	4592331.09	178	742568.89	4600165.76
84	733971.87	4592422.08	179	742703.71	4600225.55
85	733786.86	4592376.07	180	742813.38	4600274.19
86	733589.56	4592348.45	181	743017.79	4600326.5
87	733523.51	4592332.28	182	743101.19	4600347.91
88	733439.35	4592651.23	183	743415.52	4600425.92
89	733344.51	4592826.73	184	743612.45	4600453.09
90	733239.31	4592994.03	185	743663.82	4600460.76
91	733203.44	4593186.48	186	743688.08	4600464.39
92	733277.91	4593359.78	187	743688.31	4600464.1
93	733366.1	4593481.7	188	743705.11	4600446.39
94	733547.87	4593560.54	189	743752.58	4600411.12
95	733742.66	4593571.24	190	743819.45	4600371.68

ბ) მართვადი დაცვის ზონა

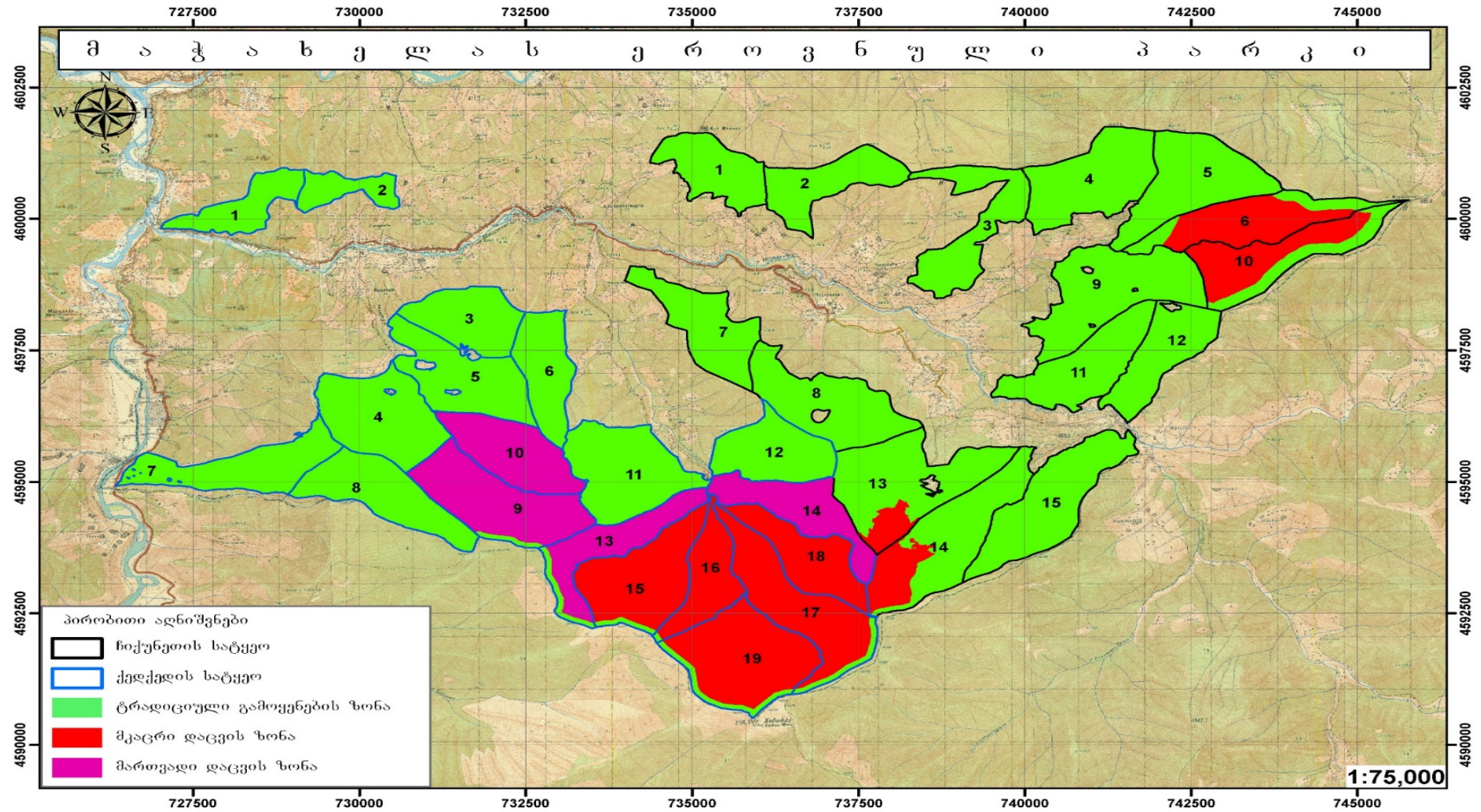
№	X	Y	#	X	Y
1	733385.42	4594985.76	62	734641.93	4594189.76
2	733350.62	4594825.47	63	734529.99	4594066.57
3	733317.41	4594633.35	64	734423.64	4593906.31
4	733421.03	4594464.15	65	734274.45	4593776.50
5	733540.65	4594304.85	66	734095.69	4593721.01
6	733527.90	4594183.12	67	733969.30	4593578.01
7	733793.60	4594179.12	68	733784.13	4593582.91
8	733979.96	4594244.15	69	733591.23	4593563.68
9	734152.19	4594345.26	70	733405.44	4593500.86
10	734328.31	4594437.07	71	733271.33	4593400.54
11	734500.38	4594537.23	72	733206.59	4593228.96

12	734650.54	4594668.37	73	733235.60	4593037.28
13	734800.74	4594796.83	74	733320.74	4592863.47
14	734988.03	4594862.70	75	733423.51	4592692.03
15	735230.79	4594890.43	76	733490.77	4592503.84
16	735293.58	4595030.72	77	733523.51	4592332.28
17	735302.36	4595132.50	78	733316.93	4592400.61
18	735580.43	4595166.35	79	733498.93	4592323.43
19	735720.60	4595166.78	80	733041.13	4592545.47
20	735847.36	4595054.90	81	733061.40	4592823.74
21	736018.56	4595009.54	82	732998.69	4593012.92
22	736216.61	4595025.28	83	732917.65	4593193.78
23	736413.68	4594998.54	84	732895.15	4593388.59
24	736611.99	4594980.15	85	732874.44	4593585.78
25	736806.38	4595024.69	86	732797.31	4593767.53
26	736999.88	4595074.46	87	732621.77	4593849.19
27	737115.26	4595085.16	88	732426.23	4593875.79
28	737117.00	4594809.16	89	732254.74	4593967.89
29	737193.41	4594637.59	90	732056.85	4593996.58
30	737307.13	4594477.62	91	731864.07	4594044.23
31	737385.01	4594293.41	92	731733.96	4594037.04
32	737454.60	4594106.00	93	731557.80	4594228.41
33	737541.90	4593927.87	94	731410.78	4594364.00
34	737667.36	4593772.37	95	731265.09	4594501.01
35	737770.03	4593605.09	96	731055.26	4594701.66
36	737731.24	4593409.12	97	730993.37	4594792.20
37	737701.14	4593211.43	98	730875.72	4594953.65
38	737612.99	4593051.73	99	730697.37	4595160.99
39	737466.31	4593179.18	100	730792.01	4595244.92
40	737383.39	4593360.24	101	730941.65	4595377.62
41	737362.84	4593558.56	102	731085.56	4595516.03
42	737416.07	4593750.87	103	731217.80	4595666.06
43	737344.33	4593907.10	104	731397.11	4595869.49
44	737173.12	4594001.63	105	731319.48	4595972.20
45	736992.61	4593937.72	106	731207.70	4596136.27
46	736799.46	4593954.28	107	731136.71	4596306.20
47	736635.14	4593998.15	108	731085.47	4596356.73
48	736545.84	4594175.29	109	731425.56	4596319.24
49	736385.74	4594276.46	110	731625.46	4596313.10
50	736230.31	4594385.06	111	731807.69	4596307.50
51	736077.59	4594511.57	112	732013.43	4596236.37
52	735908.19	4594574.22	113	732203.25	4596174.24
53	735716.60	4594571.21	114	732397.51	4596128.97
54	735522.44	4594544.21	115	732694.88	4596020.81
55	735359.38	4594611.63	116	732724.04	4595942.56
56	735300.17	4594764.40	117	732846.94	4595786.88
57	735238.87	4594661.58	118	732996.84	4595654.69
58	735096.47	4594533.66	119	733058.86	4595490.31
59	734939.32	4594413.16	120	733164.70	4595332.57
60	734800.75	4594284.95	121	733198.74	4595138.22
61	733385.42	4594985.76	122	733361.71	4595034.61

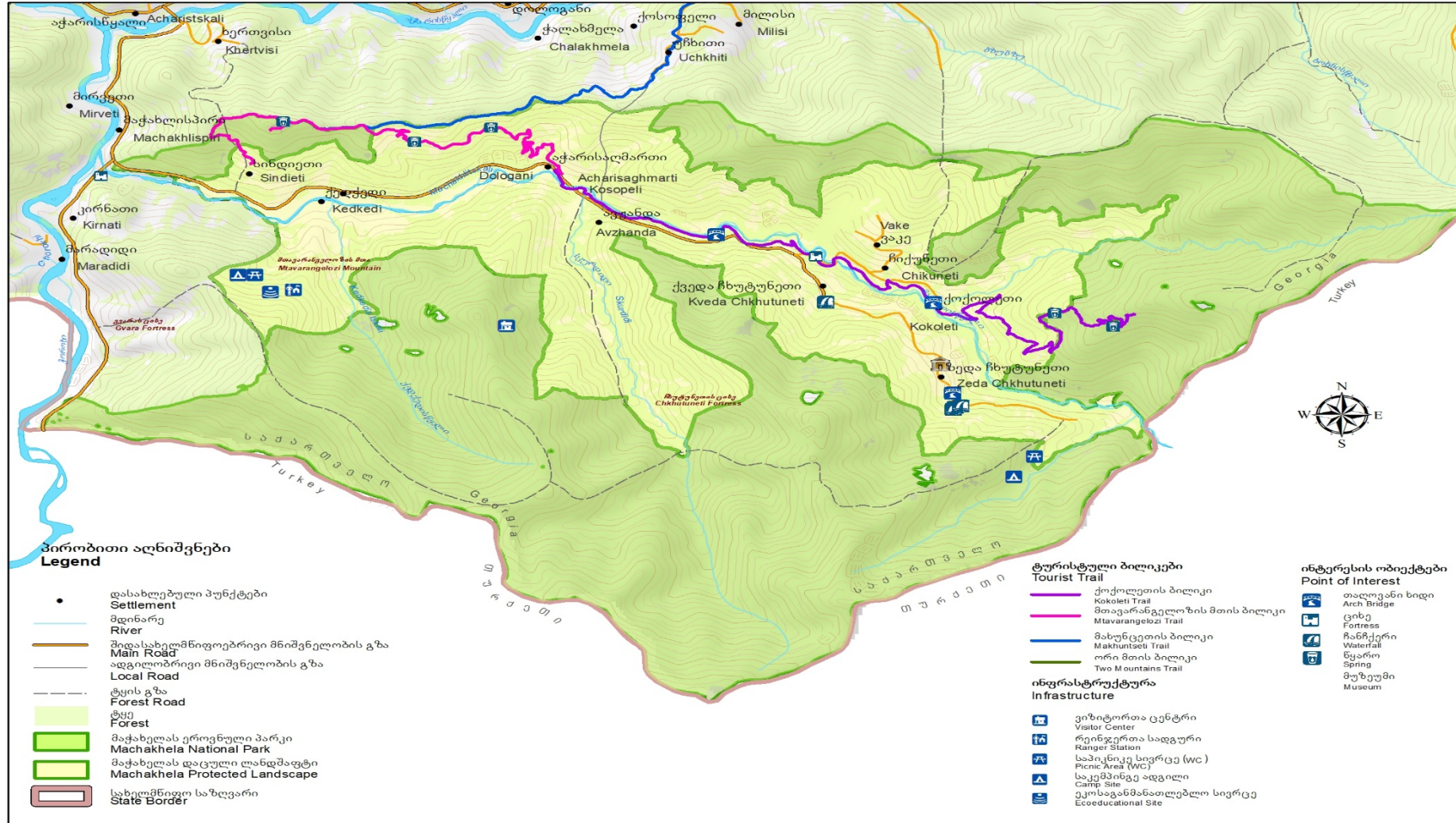
გ) ტრადიციული გამოყენების ზონა

მაჭახელას ეროვნული პარკის ტრადიციული გამოყენების ზონა მოიცავს მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიის იმ დარჩენილ ნაწილს, რომელიც არ არის განსაზღვრული ამ დანართის „ა“ და „ბ“ პუნქტებით.

დანართი 10. მაჭახელას ეროვნული პარკის ზონირება

დანართი 11. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტურისტული ბილიკები და ინფრასტრუქტურა

დანართი 12. მაჭახელას ეროვნული პარკის მიმდებარედ მდებარე ისტორიულ-კულტურული ძეგლები

№	სახელწოდება	დასახლება	სტატუსი	პერიოდი	თარიღი	სახეობა
1	ქოქოლეთის (ჩამახისურის) ქვის თალიანი ხიდი	ქოქოლეთი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>ადრე შუა საუკუნეები მე-4-მე-9სს; განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-		არქიტექტურის
2	ზედა ჩხუტუნეთის (ჩხერის) ქვის ხიდი	ზედა ჩხუტუნეთი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>ადრე შუა საუკუნეები მე-4-მე-9სს; განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-		არქიტექტურის, საინჟინრო
3	ხერთვისის (ზედობანის) საწნახელი	ხერთვისი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-15 სს.	მე-11 ს.	არქეოლოგიური, არქიტექტურის
4	ხერთვისის საწნახელი და მარანი	ხერთვისი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-15 სს.		არქეოლოგიური, არქიტექტურის
5	ცხემლარას ქვის თალიანი ხიდი	სოფ. ცხემლარა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-15 სს.		არქიტექტურის, საინჟინრო

6	ცხემლარას საწნახელი და მარანი	სოფ. ცხემლარა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-15 სს.		არქეოლოგიური, არქიტექტურის
7	გვარას ციხე	სოფ. გვარა	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>ადრე შუა საუკუნეები მე-4-მე-9 სს; განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-	მე-6-7 საუკუნეებიდან ვიდრე მე-13-15 საუკუნეებამდე	არქეოლოგიური, არქიტექტურის
8	ზედა ჩხუტუნეთის მარანი	ზედა ჩხუტუნეთი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-15 სს.	მე-12 საუკუნე	არქიტექტურის
9	კირნათის (შუშანეთის) საწნახელი	კირნათი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-15 სს.		არქეოლოგიური, არქიტექტურის
10	სკურდიდი და სარფის ბრინჯაოს მეტალურგიის უძველესი კერები	სკურდიდი, სარფი	ობიექტი სტატუსის გარეშე			არქეოლოგიური, მეცნიერების, ტექნიკის ან მრეწველობის განვითარებასთან დაკავშირებული

11	ჩხუტუნეთის (ყალივას) ციხე	ქვედა ჩხუტუნეთი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე-15 სს.		არქეოლოგიური, არქიტექტურის
12	კირნათის ხიდი N1	კირნათი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	ახალი და უახლესი ისტორია – მე-19-21-ე სს.>>ახალი ისტორია – მე-19 ს.	მე-19 ს-ის 80-იანი წლები	არქიტექტურის, საინჟინრო
13	კირნათის ხიდი N2	კირნათი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	ახალი და უახლესი ისტორია – მე-19-21-ე სს.>>ახალი ისტორია – მე-19 ს.	მე-19 ს-ის 80-იანი წლები	არქიტექტურის, საინჟინრო
14	კირნათის ხიდი N3	კირნათი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	ახალი და უახლესი ისტორია – მე-19-21-ე სს.>>ახალი ისტორია – მე-19 ს.	მე-19 ს-ის 90-იანი წლები	არქიტექტურის, საინჟინრო
15	კირნათის ხიდი N4	კირნათი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	ახალი და უახლესი ისტორია – მე-19-21-ე სს.>>ახალი ისტორია – მე-19 ს.	მე-19 ს-ის 80-იანი წლები	არქიტექტურის, საინჟინრო
16	ციხე (ნანგრევი)	სინდიეთი	ობიექტი სტატუსის გარეშე			არქიტექტურის
17	ჩიქუნეთის მარანი	ჩიქუნეთი	კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი	ახალი და უახლესი ისტორია – მე-19-21-ე სს.>>უახლესი ისტორია – მე-20-21-ე სს	მე-20 საუკუნის დასაწყისი	არქიტექტურის

18	საწნახელი	ზედა ჩხუტუნეთი	ობიექტი სტატუსის გარეშე	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>გვიანი შუა საუკუნეები – მე-16-მე-18 სს.		არქიტექტურის, ეთნოგრაფიული
19	ქვიტორის ნაგებობა	კირნათი	ობიექტი სტატუსის გარეშე	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე- 15 სს.		არქიტექტურის
20	წყალსადენი	კირნათი	ობიექტი სტატუსის გარეშე			არქეოლოგიური, საინჟინრო
21	წყალსადენი	ჩიქუნეთი	ობიექტი სტატუსის გარეშე	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>გვიანი შუა საუკუნეები – მე-16-მე-18 სს.		საინჟინრო, არქეოლოგიური
22	ნასოფლარი	ზედა ჩხუტუნეთი	ობიექტი სტატუსის გარეშე	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე- 15 სს.		არქეოლოგიური, არქიტექტურის
23	საწნახელი	ზედა ჩხუტუნეთი	ობიექტი სტატუსის გარეშე	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>გვიანი შუა საუკუნეები – მე-16-მე-18 სს.		არქიტექტურის, ეთნოგრაფიული
24	ნასოფლარი	ქვედა ჩხუტუნეთი	ობიექტი სტატუსის გარეშე	შუა საუკუნეები – მე-4 – მე-18 სს.>>განვითარებული შუა საუკუნეები – მე-10-მე- 15 სს.		არქეოლოგიური, არქიტექტურის
25	მეტალურგიის უძველესი კერა – ქვედა ჩხუტუნეთი	ქვედა ჩხუტუნეთი	ობიექტი სტატუსის გარეშე			არქეოლოგიური
26	მდინარე მაჭახელას რკინის ხიდი	მაჭახლისპირ ი	კულტურუ ლი მემკვიდრეო ბის ძეგლი	ახალი და უახლესი ისტორია – მე-19-21-ე სს.>>ახალი ისტორია – მე-19 ს.	XIX საუკუნის დასაწყისი	საინჟინრო

27	ქვეშეხი სოფელ სკურდიდში	სოფ. სკურდიდი	ობიექტი სტატუსის გარეშე	ახალი და უახლესი ისტორია – მე-19-21-ე სს.>>უახლესი ისტორია – მე-20-21-ე სს	1940 წელი	არქიტექტურის
----	-------------------------	------------------	-------------------------------	---	-----------	--------------

დანართი 13. ზურმუხტის ტერიტორიის სტანდარტულ მონაცემთა ფორმა
დამტკიცებული ტერიტორია: მაჭახელა – GE0000031
ფართობი 6103.073242 ჰა

C ტიპი	ტერიტორიის კოდი : GE0000031
კლასიფიკაცია	მონაცემი
ტერიტორიის წარდგენის თარიღი განსაკუთრებული კონსერვაციის საჭიროების მქონე ტერიტორიად (ზურმუხტი):	2014-12
ტერიტორიის კანდიდატად აღიარების თარიღი:	არ არის მონაცემები
ზურმუხტის ტერიტორიის გამოცხადება:	არ არის მონაცემები
ზურმუხტის ტერიტორიის დამტკიცება	2018-11
განსაკუთრებული კონსერვაციის საჭიროების მქონე ტერიტორიად გამოცხადების ეროვნული სამართლებრივი მითითება:	წერილი N 9539/01 – საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.

გრძედი	განედი
41.8261	41.4854
ფართობი ჰექტარში	საზღვაო ფართობი[%]
6103.073242	0.0

ტერიტორიის სიგრძე [კმ]:
19.0

ეკოლოგიური ინფორმაცია

1. ჰაბიტატის ტიპები და მათი შეჯამება:

ბერნის კონვენციის რეზოლუცია 4-ს ჰაბიტატის ტიპი						ჰაბიტატის მდგომარეობა ტერიტორიაზე			
კოდი	FP	NP	დაფარულობა [ჰა]	გამოქვაბული [რიცხვობრივად]	მონაცემების ხარისხი	A B C D	A B C		
						წარმოდგენა	მსგავსი ფართობი	კონსერვაცია	გლობალური მარცვნილობა
E3.5 – ნოტიო ან სველი ოლიგოტროფული ბალახოვანი ცენოზები				0	G	A	B	A	B
F7 – ეკლიანი ხმელთაშუაზღვისპირული ფრიგანა, ბალიშა მცენარეული საფარი და სანაპირო კლდეთა				0	G	B	B	A	B

სხვა მსგავსი მცენარეულობა									
G1.12 – ბორეო-ალპური ჭალის პარკული ტყეები			19.0		G	B	B	C	C
G1.6 – წიფლნარი				0	G	B	B	A	B

- **FP:** ჰაბიტატის ტიპებისთვის, რომლებსაც შეიძლება ჰქონდეთ როგორც არაპრიორიტეტული, ასევე პრიორიტეტული ფორმა, შეიყვანეთ „X“ სვეტში PF
- **NP:** იმ შემთხვევაში თუ ჰაბიტატის ტიპი აღარ არსებობს საიტზე, ცხრილში შეიყვანეთ: „X“ (არჩევითი)
- **დაფარულობა:** ათწილადი ღირებულების შეყვანა
- **ქვაბული:** მოიცავს ჰაბიტატების A1.44, A3, A4 და H1 ტიპებს. : შეიყვანეთ ქვაბულების რაოდენობა თუ დაახლოებითი ფართობი ცნობილი არ არის.
- **მონაცემთა ხარისხი:** G = „კარგი“ (მაგალითად: კვლევებზე დაყრდნობით); M = „საშუალო“ (ნაწილობრივ მონაცემებზე და კვლევებზე დაყრდნობით); P = ცუდი (უხეში გამოთვლით)

2. ბერნის კონვენციით დაცული, მე-6 რეზოლუციის სახეობები

ჯგუფი: A = ამფიბიები, B = ფრინველები, F = თევზები, I = უხერხემლოები, M = ძუძუმწოვრები, P = მცენარეები, R = რეპტილიები

- **S:** იმ შემთხვევაში, თუ სახეობებზე მონაცემები არის სენსიტიური და ის არ უნდა იყოს ხელმისაწვდომი საჯაროდ, შეიყვანეთ – დიახ
- **NP:** თუ სახეობა აღარ ბინადრობს მოცემულ საიტზე: x (არჩევითი)
- **ტიპი:** p=მუდმივი, r=რეპროდუქციული, c=კონცენტრაცია, w=გამოზამთრების (მცენარეთა და არა იმიგრაციულ სახეობათათვის გამოიყენეთ **მუდმივი** (P))
- **ერთეული:** i=ინდივიდი, p=წყვილად ან სხვა ერთეულებად, დამოკიდებულად რიცხოვნობის სტანდარტიზებულ ერთეულებზე და კოდებზე, მე-12 და მე-17 მუხლების გათვალისწინებით (ფრინველთა და დაა ჰაბიტატების დირექტივები)
- **სიხშირის კატეგორიები (Cat.):** C=საერთო, R= იშვიათი, V=ძალიან იშვიათი, P=არსებული – შევავსოთ თუ მონაცემის ხარისხი არის არასრულფასოვანი (DD) რიცხოვნობის მონაცემთან ერთად.
- **მონაცემთა ხარისხი:** G = „კარგი“ (მაგალითად: კვლევებზე დაყრდნობით); M = „საშუალო“ (ნაწილობრივ მონაცემებზე და კვლევებზე დაყრდნობით); P = ცუდი (უხეში გამოთვლით) DD = არასრულფასოვანი მონაცემი (გამოიყენეთ მხოლოდ ეს კატეგორია, თუ უხეში გამოთვლითაც კი არ გვაქვს სავარაუდო რიცხოვნობის მონაცემი, დატოვეთ გრაფა ცარიელი. გრაფა „სიმრავლის კატეგორიები“ მაინც უნდა იყოს შევსებული.

სახეობები					რიცხოვნობა სატზე						ტერიტორიის შეფასება			
ჯგუფი	კოდი	სამეცნიერო სახელწოდება	სენსიტიურობა	აღარ ბინადრობს	ერთეული	ზომა		ერთეული	Cat.	მონაცემის ხარისხი	A B C D	A B C		
						მინიმალური	მაქსიმალური		C/R/V/P		რაოდენობა	კონსერვაცია	Iso.	გლობალური მნიშვნელობა

														ნებლ ები
B	A402	ქორცვიტა (შავთვალა მიმინო) <i>Accipiter brevipes</i>			c				P	DD	B	B	C	C
B	A229	ალკუნა <i>Alcedo atthis</i>			c				P	DD	B	B	C	C
B	A042	მცირე თეთრშუბლა ბატი <i>Anser erythropus</i>			p				P	DD	C	B	C	C
B	A042	მცირე თეთრშუბლა ბატი <i>Anser erythropus</i>			p	0	0		P		C	B	C	C
B	A091	მთის არწივი <i>Aquila chrysaetos</i>			p				P	DD	C	C	C	B
B	A509	ველის არწივი <i>Aquila Nipalensis</i>			c				P	DD	C	C	C	C
B	A089	მცირე მყვანა არწივი <i>Aquila pomarina</i> (<i>Clanga pomarina</i>)			c				P	DD	C	C	C	C
M	1308	ევროპული მაჩქათელა <i>Barbastella</i> <i>barbastellus</i>			p	0	0		P	DD	B	B	C	C
B	A215	ზარნაშო <i>Bubo bubo</i>			p				P	DD	C	C	C	B
M	1352	მგელი <i>Canis lupus</i>			p	0	0		P		B	B	C	C
B	A224	უფეხურა <i>Caprimulgus</i> <i>europaeus</i>			r				P	DD	C	B	C	C
B	A081	ჭაობის ძელქორი (ჭაობის ბოლოზეჭედა) <i>Circus aeruginosus</i>			c				P	DD	C	C	C	C
B	A082	მინდვრის ძელქორი (მინდვრის ბოლოზეჭედა) <i>Circus cyaneus</i>			c				P	DD	C	C	C	C

B	A083	<u>ველის ძელქორი</u> (ველის ბოლოზეჭედა) <i>Circus macrourus</i>			c				P	DD	B	C	C	C
B	A084	<u>მდელოს</u> <u>ძელქორი</u> (მდელოს ბოლოზეჭედა) <i>Circus pygargus</i>			c				P	DD	C	C	C	C
B	A238	<u>საშუალო ჭრელი</u> <u>კოდალა</u> <i>Dendrocopos</i> <i>medius</i>			p				P	DD	C	C	C	C
B	A098	<u>ალაღი</u> <i>Falco columbarius</i>			c				P	DD	B	C	C	C
B	A103	<u>ჩვეულებრივი</u> <u>შავარდენი</u> <i>Falco peregrinus</i>			c				P	DD	C	C	C	C
B	A097	<u>წითელფეხა</u> <u>შავარდენი</u> <i>Falco vespertinus</i>			c				P	DD	B	C	C	C
B	A321	<u>თეთრყელა</u> <u>ბუზიჭერია</u> (თეთრყელა მემატლია) <i>Ficedula albicollis</i>			c				P	DD	C	C	C	C
B	A320	<u>წითელყელა</u> <u>ბუზიჭერია</u> (მცირე მემატლია) <i>Ficedula parva</i>			r				P	DD	B	B	C	C
B	A076	<u>ბატკანძერი</u> (წვერიანი სვავი, ყაჯირი, კრავიჭამია) <i>Gypaetus barbatus</i>			p				P	DD	B	C	C	B
B	A078	<u>ორბი</u> <i>Gyps fulvus</i>			p				P	DD	B	C	C	B
B	A092	<u>ჩია არწივი</u> <i>Hieraetus</i> <i>pennatus</i>			c				P	DD	B	C	C	C
B	A338	<u>ჩვეულებრივი</u> <u>ლაჟო</u> <i>Lanius collurio</i>			r				P	DD	B	B	C	C
I	1042	<u>ჭაობის</u> <u>ნემსილაპია</u> <i>Leucorrhinia</i>			p	0	0		P		B	B	C	C

		<u><i>pectoralis</i></u>												
I	1043	ჩვეულებრივი ლინდენია <u><i>Lindenia</i></u> <u><i>tetraphylla</i></u>			p	0	0		P		B	B	C	C
M	1355	წავი <u><i>Lutra lutra</i></u>			p	0	0		P	DD	B	B	C	C
I	1060	მჟაუნას მრავალთვალა <u><i>Lycaena dispar</i></u>			p	0	0		P		B	B	B	C
M	1361	ფოცხვერი <u><i>Lynx lynx</i></u>			p	0	0		P	DD	B	B	C	C
B	A073	ბერა <u><i>Milvus migrans</i></u>			c				P	DD	B	C	C	C
M	1310	ჩვეულებრივი ფრთაგრძელი <u><i>Miniopterus</i></u> <u><i>schreibersii</i></u>			p	0	0		P	DD	B	B	C	C
M	1307	ყურწვეტა (წვეტყურა) მლამიოზი <u><i>Myotis blythii</i></u>			p	0	0		P	DD	B	B	B	C
M	1321	სამფერი მლამიოზი <u><i>Myotis emarginatus</i></u>			p	0	0		P	DD	B	B	C	C
B	A072	კრანანაჭამია (ირაო) <u><i>Pernis apivorus</i></u>			p	0	0		P	M	C	A	C	C
M	1303	მცირე ცხვირნალა <u><i>Rhinolophus</i></u> <u><i>hipposideros</i></u>			p	0	0		P	DD	B	B	C	C
I	1087	ალპური ხარაბუზა <u><i>Rosalia alpina</i></u>			p	0	0		P		B	B	C	C
B	A307	მიმინოსებრი ასპუჭაკა <u><i>Sylvia Nisoria</i></u>			r				P	DD	B	B	C	C
M	1354	მურა დათვი <u><i>Ursus arctos</i></u>			p	0	0		P	DD	B	A	C	C
R	2008	კავკასიური გველგესლა <u><i>Vipera kaznakovi</i></u>			p	0	0		P		B	A	C	C

3. ტერიტორიის მართვა

3.1. ტერიტორიის მართვაზე პასუხისმგებელი ორგანო

3.2. მართვის გეგმა:

არსებობს რეალური მენეჯმენტის გეგმა:

X	დიახ	
	მომზადების პროცესში	
	არა	

3.3. საკონსერვაციო ზომები (არჩევითი)

ინტეგრირებულია მაჭახელას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმაში.